

Motion till riksdagen 2016/17:3730

av **Jan Björklund m.fl. (L)**

med anledning av prop. 2016/17:100 2017 års ekonomiska vårproposition

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen.

Frihet måste försvaras – liberala vägval för att öka tryggheten, ge elever studiero och göra fler människor självständiga

Det går bra för svensk ekonomi. Hjulen snurrar i högkonjunkturen. Men alla märker inte av de goda tiderna. Liberalernas vårbudget 2017 tar sikte på att försvara människors frihet på fyra viktiga områden.

Kunskap som ger frihet – för alla barn. Tio miljarder till en kunskapsskola med lugn och ro

Många elever sitter dag efter dag i röriga klassrum där kaos råder och får inte en chans att lära sig det de behöver för att kunna uppnå sina drömmar. Värst drabbade är ofta skolor i utanförskapsområden. De barn som behöver skolan mest är de som drabbas hårdast när det inte finns någon arbetsro.

Kunskap är biljetten vidare i livet. Liberalerna avsätter 10 miljarder för att utveckla kunskapsskolan och ge elever i Sveriges alla klassrum likvärdiga chanser att utvecklas och bli självständiga. Långtgående satsningar på bättre studiero, ”superteam” av extra skickliga lärare och rektorer i utsatta områden och mer tid i skolan för nyanlända elever är några viktiga inslag.

Verklig frihet kräver också trygghet. Stärk polisen – rättsstaten måste fungera

Den svenska rättsstaten klarar i dag inte av att upprätthålla friheten och tryggheten för alla människor i Sverige. Skillnaden blir allt större mellan den som rör sig fritt i trygga områden och den som ser kriminaliteten ta över utanför köksfönstret medan polisen är långt därifrån.

Frihet är också att vara trygg där man bor. Med Liberalernas satsning blir det fler poliser, höjda polislöner som gör att fler vill utbilda sig och arbeta i yrket och trygghetsvakter som kan öka tryggheten på gator och torg redan nu.

Frihet måste verkligen försvaras. Kraftig upprustning av försvaret i en orolig tid

Världen omkring oss är osäkrare än på länge, med ett aggressivt Ryssland som rustar upp militärt och osäkra signaler om hur USA:s säkerhetspolitik ska se ut framöver. I den nya verkligheten behöver Sverige öka försvarsförmågan rejält.

En kraftig upprustning av försvaret är en av de viktigaste satsningarna i Liberalernas budget. Vi vill satsa ytterligare 28 miljarder på försvaret till 2020. Vi vill fortsätta öka resurserna så att 2 procent av BNP går till försvaret fram till 2026. Och vi vill ha 100 fler JAS-plan än regeringen. Sverige måste omedelbart ansöka om medlemskap i Nato. För ensam är inte stark när demokratin, öppenheten och självständigheten står på spel. Frihet måste försvaras.

Friheten att få klara sig själv. Låt fler få första jobbet och slippa leva på bidrag

300 000 nyanlända eller lågutbildade är fast i ett bidragsberoende och kan få gå många år i hopplös väntan på det första jobbet. Den stora klyftan i Sverige går mellan den som har ett arbete och den som inte har det. I utanförskapet växer en ny underklass fram, och här finns risk att gängkriminalitet och annan brottslighet får fäste.

Att få klara sig själv och styra över sitt eget liv – den friheten behöver fler människor ha. Med Liberalernas satsning på startjobb kan fler få jobb och egen lön när det blir billigare att anställa ungdomar och nyanlända.

Sverige behöver en ny reformagenda

Alliansens politik syftar till att bygga ett samhälle som tillvaratar varje människas förmåga, med möjligheter för människor att själva bestämma över sitt liv och sin vardag, där alla får förutsättningar att växa, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning.

Sverige står inför en period av stora reformbehov. För det första kan vi aldrig acceptera att närmare en miljon människor lever i utanförskap. Utrikes födda och personer utan gymnasieutbildning har särskilt svårt att få ett första jobb, vilket i många fall leder till ett långvarigt bidragsberoende. Problemen riskerar att öka när många nyanlända ska etableras i Sverige. För det andra måste vi öka vår långsiktiga förmåga att skapa jobb och välstånd. En utbredd bostadsbrist runtom i landet, otillräckliga

skolresultat och svag produktivitet utveckling i både privat och offentlig sektor riskerar annars att leda till färre jobb och sämre löneutveckling i Sverige. För det tredje måste vi möta en alltmer utbredd otrygghet med kraftfulla svar. Annars kommer vi se hur tilltron till både medmänniskor och samhällets institutioner gradvis börjar minska. I dag är tryggheten ojämnt fördelad – i vissa delar av Sverige är den fortfarande hög, i andra låg och sjunkande. Reformbehovet är påtagligt. Det ställer krav på politiskt ledarskap. Under kommande år krävs kraftfulla jobb- och integrationsinsatser, skol- och bostadsreformer för att stärka Sveriges tillväxt och ambitiösa satsningar på ökad trygghet.

Mer än 300 000 nya jobb skapades under alliansregeringen. Nya företag kunde startas. Människor fick ytterligare en månadslön om året när de fick behålla mer av det de arbetade ihop. Skolan började fokusera på kunskap igen. Valfärden stärktes med mer än 100 miljarder kronor i fasta priser, samtidigt som de egna möjligheterna att välja och påverka ökade. Sveriges miljö- och klimatarbete stärktes. Samtidigt är det tydligt att reformerna som genomfördes mellan 2006 och 2014 inte räcker för att klara de nya utmaningar vi står inför. För att vända utvecklingen behövs en ny vision för vad Sverige ska vara och nya och kraftfulla förslag för att nå dit. Sverige behöver en ny reformagenda.

Sveriges nuvarande regering saknar det politiska ledarskap och den handlingskraft som krävs för att ta sig an Sveriges utmaningar. Politiken präglas av en tydlig brist på konkreta reformer för jobb och integration samt en ovilja att se problemen med utanförskap och för få vägar in till arbetsmarknaden. Vallöften har brutits, olika besked om regeringens inriktning har givits och en stor osäkerhet har skapats på en rad områden. Omfattande skattehöjningar på jobb och företagande försvagar tillväxtförutsättningarna, och samtliga av regeringens egna expertmyndigheter gör bedömningen att regeringens politik har en obefintlig eller marginell effekt för ökad sysselsättning. Sverige riskerar att påtagligt försvagas med en regering som inte vill eller inte orkar genomföra de reformer som krävs.

Alliansen har en gemensam väg framåt för Sverige. Vi tar ansvar för den ekonomiska politiken och hållbarheten i de offentliga finanserna. Vi lägger förslag för att fler jobb ska växa fram och integrationen ska fungera bättre. Fler jobb är grunden för en stark ekonomi och för att vi även i fortsättningen ska ha en hög kvalitet i välfärden. Vi kommer prioritera viktiga investeringar för att stärka svensk tillväxt, med mer kunskap i skolan, bättre villkor för företagande och minskad miljö- och klimatpåverkan. Och vi kommer värna och utveckla välfärdens kärnverksamheter för att möta de krav på kvalitet, tillgänglighet och valfrihet som alla svenskar kan förvänta sig av skolan, vården och omsorgen.

Detta är grunden för de nya förslag allianspartierna presenterar och den reformagenda som vi kommer lägga fram inför nästa val.

Med de alliansgemensamma riktlinjerna för den ekonomiska politiken som grund, tar Liberalernas vårbudget 2017 sikte på att försvara människors frihet på fyra viktiga områden:

- Kunskap som ger frihet – för alla barn. Tio miljarder till en kunskapsskola med lugn och ro.
- Verklig frihet kräver också trygghet. Stärk polisen – rättsstaten måste fungera.
- Frihet måste verkligen försvaras. Kraftig upprustning av försvaret i en orolig tid.
- Friheten att få klara sig själv. Låt fler få första jobbet och slippa leva på bidrag.

Utsikter för svensk ekonomi

Sverige befinner sig i en ur flera aspekter ovanlig konjunkturuppgång. Efter sju år av ihållande lågkonjunktur befinner sig svensk ekonomi nu i en ny högkonjunktur. Utvecklingen stärks ytterligare under 2017 och 2018, när den internationella konjunkturen förbättras. Det som skiljer denna konjunkturåterhämtning från andra är att Sverige samtidigt präglas av stora strukturella obalanser på arbetsmarknaden. Trots en stark konjunktur präglas arbetsmarknaden av en ökande tudelning där en allt större andel arbetslösa står allt längre från arbetsmarknaden. När många nyanlända ska etableras i Sverige riskerar tudelningen att förstärkas. Trots högt tryck i ekonomin och en påtaglig arbetskraftsbrist är arbetslösheten därför fortsatt hög i många grupper och sysselsättningsgraden förväntas som helhet vända ned redan om ett par år. Det är tydligt att konjunkturuppgången inte kommer alla till del. Samtidigt dämpas BNP-tillväxten på grund av den ökande arbetskraftsbristen.

Parallellt med utvecklingen i Sverige är de ekonomisk-politiska riskerna i omvärlden betydande. Trumps tillträde som USA:s nya president, förhandlingar om Storbritanniens utträde ur EU och de kommande valen i Frankrike och Tyskland skapar betydande osäkerhet i prognoserna för den globala ekonomin.

För att Sverige ska klara utvecklingen krävs nya strukturreformer. För att konjunkturuppgången ska komma alla till del behöver arbetsutbudet öka, inträdet på arbetsmarknaden underlättas samt efterfrågan och matchning fungera mycket bättre än i dag. Med ökande risker för protektionism och populism krävs att Sverige genomför reformer för att säkra långsiktig tillväxt.

Starkare internationell återhämtning

Efter finanskrisen och den efterföljande globala lågkonjunkturen har den internationella återhämtningen präglats av en förhållandevis långsam konjunkturuppgång. Under de senaste åren har dock en expansiv penningpolitik och en mindre åtstramande finanspolitik gynnat tillväxten i OECD-länderna. I en rad OECD-länder växte BNP jämförelsevis starkt det sista kvartalet 2016, och samtidigt började industriproduktionen och den globala varuhandeln att öka snabbare.

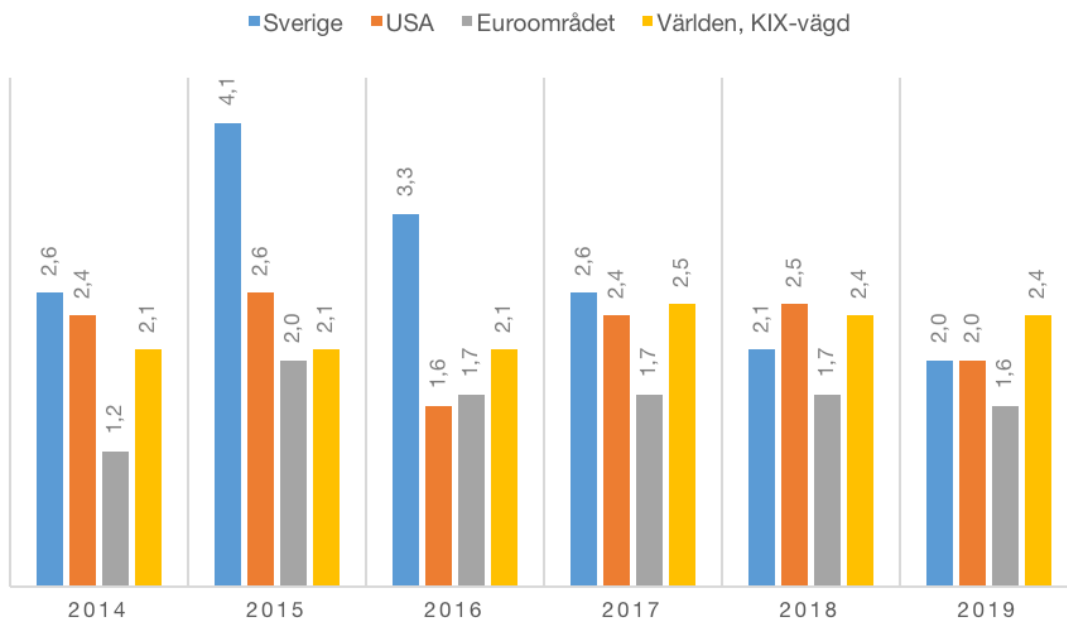
Många förtroendeindikatorer har fortsatt att förstärkas och ger stöd åt bilden av en bred fortsatt återhämtning inom OECD. Den amerikanska ekonomin är i nuläget nära fullt resursutnyttjande. Euroområdet förväntas fortsätta växa stabilt tack vare en fortsatt expansiv penningpolitik och starka förtroendeindikatorer, och det når fullt resursutnyttjande 2020. För Storbritanniens del ser konjunkturen ut att mattas av 2017 och 2018. Utträdesförhandlingarna riskerar att bli komplicerade, vilket skapar en osäkerhet som påverkar investeringsbeslut redan på kort sikt. Samtidigt som utsikterna ser goda ut i de flesta länder har den ekonomisk-politiska osäkerheten ökat. Osäkerheten drivs främst av risken för ökad amerikansk protektionism, svåra utträdesförhandlingar vid Brexit och ökad populism i Europa, samt av att ett antal europeiska banker fortfarande är mycket svaga.

I tillväxtländerna är bilden mer splittrad. I Ryssland och Brasilien stiger BNP fr.o.m. i år, delvis som en följd av stigande råvarupriser. Kinas tillväxt har stabiliserats i linje med de kinesiska myndigheternas tillväxtmål om 6,5–7,0 procent som en konsekvens av att ekonomin landet ombalanseras från investeringar till konsumtion. Risken finns dock

att investeringsnivån minskar drastiskt och att även BNP-tillväxten bromsar in hastigare än väntat.

Figur 1 BNP-tillväxt i ett antal ekonomier, prognos 2017 och 2018

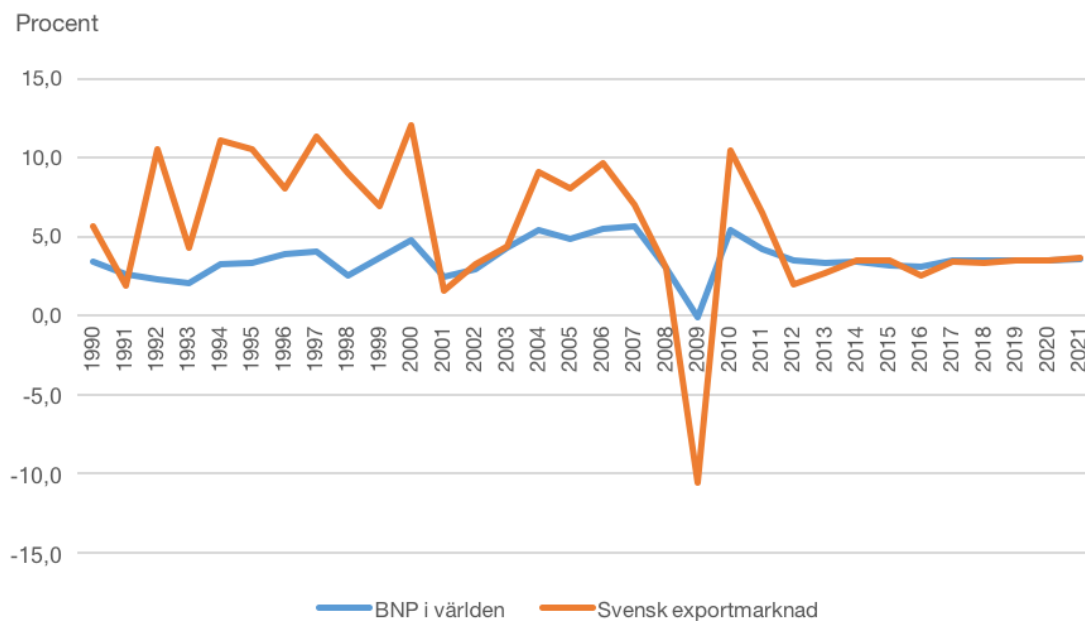
Årlig tillväxttakt i procent (ej kalenderkorrigerad)

Källa: Budgetpropositionen 2017.

Trots bättre tillväxtutsikter på ett par års sikt har den långsiktiga tillväxtpotentialen i många OECD-länder försvagats betydligt av låga investeringar efter finanskrisen. Tillväxten i potentiell BNP kommer långsamt återhämta sig under 2017–2021, men når i euroområdet och USA inte upp till samma takt som före finanskrisen. I många länder bidrar en långsam ökning av den arbetsföra befolkningen och en låg tillväxt i produktiviteten till att den potentiella tillväxten blir fortsatt låg.

För Sveriges del förstärks tillväxten på den svenska exportmarknaden stegvis, men till lägre nivåer än historiskt. Världsmarknadsefterfrågan på svensk export bedöms växa långsammare än det historiska genomsnittet under kommande år, vilket är i linje med den globala inbromsningen av handelsutvecklingen. Två förklaringar till detta är en försvagning i trenden mot ökad internationell specialisering och svaga internationella investeringar. Konjunkturinstitutet förväntar sig att den svenska exportmarknaden växer med i genomsnitt 3,5 procent per år 2017–2021. Det är en lägre ökningstakt än genomsnittet 1995–2015 som uppgick till 5,8 procent per år.

Figur 2 BNP i världen och svensk exportmarknad 1990–2020*Procentuell förändring*

Källa: Konjunkturläget mars 2017.

Sammanfattningsvis har den internationella återhämtningen stärkts, men präglas även fortsättningsvis av både osäkerhet och lägre tillväxtpotential på lång sikt. För att stärka tillväxtutsikterna krävs att både avancerade ekonomier och tillväxtekonomier genomför strukturreformer som stärker produktiviteten och tillväxten på medellång sikt. Samtidigt är det viktigt att EU-länderna tillsammans med Storbritannien reducerar de ökande politiska och ekonomiska riskerna som följer av Storbritanniens utträde ur EU. För Sveriges del är det av största vikt att, givet en global trend mot svagare handelsutveckling, genomföra reformer med syfte att stärka svensk jobbtillväxt och öka svenska exportmarknadsandelar.

Utanförskapet biter sig fast i Sverige trots högkonjunktur

Sverige befinner sig i en ovanlig konjunkturuppgång. Efterfrågan i svensk ekonomi har stärkts och BNP-tillväxten bedöms uppgå till 3,0 procent 2017 och 2,8 procent 2018. Det som skiljer denna konjunkturåterhämtning från andra är att Sverige samtidigt präglas av strukturella obalanser på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden. Arbetsmarknaden präglas av en tudelning där en allt större andel arbetslösa, till övervägande del bestående av utrikes födda och personer utan gymnasieutbildning, står allt längre från arbetsmarknaden. Bostadsmarknaden präglas av bostadsbrist som skapar stora svårigheter att få en bostad där jobben finns. Obalanserna innebär att utanförskapet och arbetslösheten biter sig fast trots att Sverige befinner sig i en högkonjunktur. Dessutom ser vi att BNP-tillväxten hålls tillbaka eftersom matchningen mellan arbetslösa och arbetsgivare fungerar dåligt. Behovet av reformer är stort. Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådets utvärderingar visar att regeringens politik oroväckande nog saknar eller endast har en mycket marginell effekt på problemen.

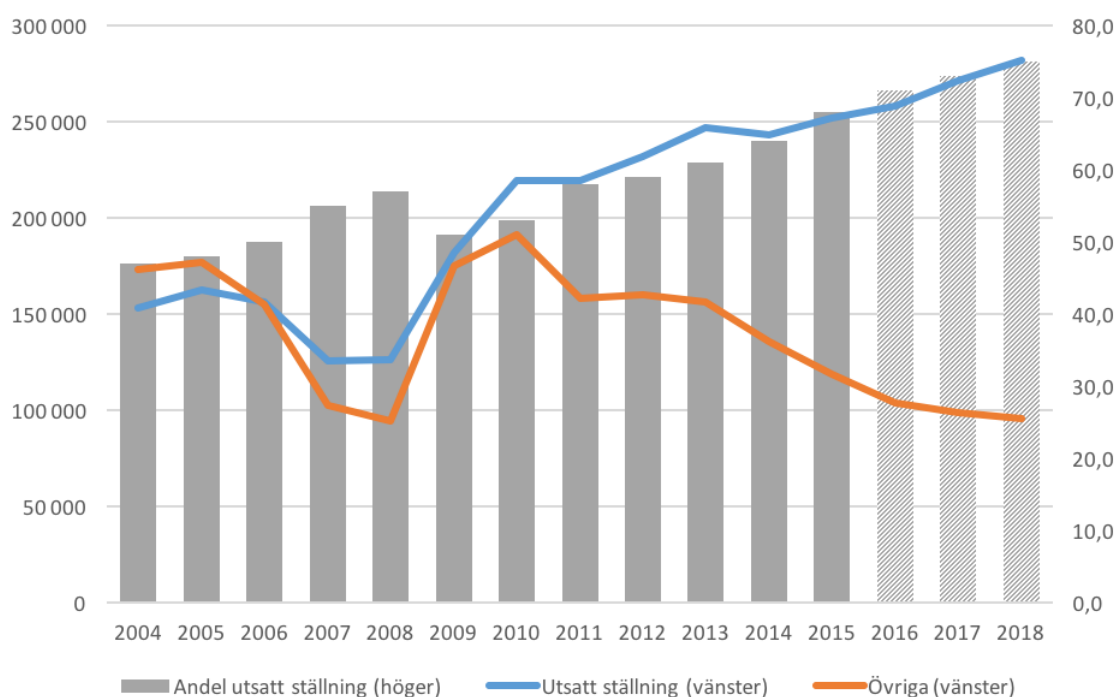
Som beskrivs i inledningen följer utvecklingen på arbetsmarknaden inte med trots goda utsikter för svensk tillväxt. Trots återhämtningen är arbetslösheten fortsatt hög i många grupper och sysselsättningsgraden förväntas som helhet vända ned redan om ett par år, enligt Konjunkturinstitutets prognos. Det är tydligt att konjunkturuppgången inte kommer alla till del. Regeringens arbetslöshetsmål uppnås inte.

Utvecklingen på arbetsmarknaden är delvis en direkt effekt av att antalet nyanlända i Sverige ökar. Mellan 2012 och 2021 förväntas 490 000 nyanlända starta sin etablering, enligt Ekonomistyrningsverkets prognos. Att en stor grupp nyanlända på kort sikt ökar antalet som står till arbetsmarknadens förfogande behöver i sig inte vara ett problem. Om dessa personer står nära arbetsmarknaden bör de på något års sikt hitta en sysselsättning.

Problemet i Sverige är dock att strukturella obalanser på både arbetsmarknaden och bostadsmarknaden håller både nyanlända och andra utsatta grupper utanför arbetsmarknaden mer permanent. En stor och ökande andel av de arbetslösa utgörs av särskilt utsatta grupper: utomeuropeiskt födda, personer med högst förgymnasial utbildning, äldre och funktionsnedsatta. Dessa grupper har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden på grund av höga trösklar som är orsakade av låg flexibilitet på arbetsmarknaden, växande kompetenskrav och få jobb med lägre kvalifikationskrav, samt dålig tillgång på bostäder. Ett tydligt tecken på de nuvarande obalanserna är att matchningen mellan lediga jobb och arbetslösa försämras. Allt fler arbetslösa står allt längre från arbetsmarknaden och arbetsgivarnas behov. Nettoökningen av antalet personer i utsatta grupper inskrivna hos Arbetsförmedlingen sedan finanskrisen beror till stor del på att fler utomeuropeiskt födda tillkommit. Med ett stort antal nyanlända som behöver ta sig in på arbetsmarknaden riskerar dessa strukturella obalanser att förstärkas ytterligare. Enligt SCB har bara hälften av de nyanlända ett arbete efter nio år i Sverige. Endast 35 procent av gruppen utomeuropeiskt födda har en heltidsanställning, enligt Arbetsmarknadspolitiska rådet.

Figur 3 Arbetslösa inskrivna hos Arbetsförmedlingen, utsatta grupper och övriga

Antal och andel i procent

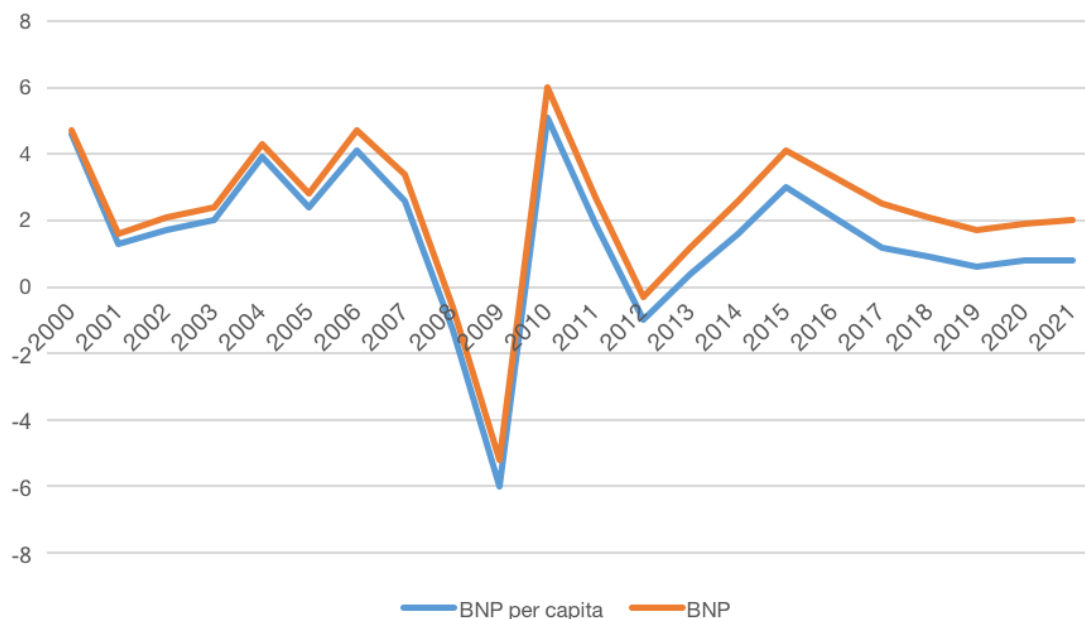
Källa: Arbetsförmedlingen.

Oroväckande nog förväntas flera av regeringens åtgärder förstärka problemen; kombinationen av höjd skatt på arbete och ändrad inriktning på arbetsmarknadspolitiken och bidragssystemen bedöms enligt Konjunkturinstitutet försvaga återhämtningen på arbetsmarknaden. Konjunkturinstitutet har bedömt att förändringar inom a-kassan, omläggningar inom arbetsmarknadspolitiken samt högre anställningskostnader för unga och äldre gör att färre står till arbetsmarknadens förfogande och minskar sysselsättningen. En utveckling i denna riktning, med försämringar av förutsättningarna för jobb och ekonomisk tillväxt, är fel väg för Sverige.

Stark konjunktur men villkoren för långsiktig tillväxt utmanas

Utsikterna för svensk ekonomi var fortsatt starka under 2016 och BNP-tillväxten i Sverige uppgick till 3 procent jämfört med föregående år. Investeringarna har ökat i Sverige sedan 2014 och varit en viktig drivkraft för tillväxten. Bostadsinvesteringar och näringslivets övriga investeringar har ökat snabbt. Samtidigt är hushållens efterfrågan fortsatt en central del i återhämtningen. Många år av ökande disponibel inkomst, bl.a. till följd av jobbskatteavdragen, samt låga räntor och en hög befolkningstillväxt leder till ökad efterfrågan hos hushållen och offentlig sektor.

Under kommande år förväntas högkonjunkturen bestå, men utvecklingen dämpas. I takt med att resursutnyttjandet stiger begränsas de lediga resurserna i ekonomin och tillväxten hålls tillbaka. Också investeringstakten mattas av då Sverige befinner sig längre fram i konjunkturcykeln. Det finns också tecken på att hushållens konsumtion kan hållas tillbaka av ett relativt lågt förtroende för läget i svensk ekonomi. Hushållens syn på den svenska ekonomin har varit pessimistisk allt sedan valet 2014 och har trots högkonjunkturen inte stigit över det historiska genomsnittet. Samtidigt har sparkvoten legat på historiskt höga nivåer trots återhämtningen. Konjunkturinstitutet bedömer att den höga tillväxten fortsättningsvis ligger runt 3 procent under 2017 men därefter parkerar sig runt 2 procent. Samtidigt faller tillväxttakten i BNP per capita kraftigt. De kommande åren väntas BNP per capita växa med under 1 procent per år.

Figur 4 Historisk och prognostiserad tillväxt i BNP och BNP per capita i Sverige*Årlig tillväxttakt i procent, fasta priser*

Källa: Konjunkturläget mars 2017.

Tillväxten i svensk ekonomi har drivits av flera samverkande faktorer. För det första har Sverige, tack vare alliansregeringens strukturreformer och väl avvägda stabiliseringspolitik i samverkan med en i huvudsak expansiv penningpolitik, klarat den utdragna lågkonjunkturen bättre än många jämförbara länder. Arbetskraftsdeltagandet har upprätthållits och ökade jämfört med högkonjunkturåren 2001 och 2007. Hushållens disponibla inkomst har också ökat betydligt, med upprätthållen inhemsk konsumtion som följd. Sveriges goda utgångsläge har därmed skapat förutsättningar för en stark och bred återhämtning. Konjunkturinstitutet nämner t.ex. i sin prognos från december 2016 att alliansregeringens ekonomiska politik fortfarande har en dämpande effekt på jämviktsarbetslösheten. För det andra har svensk penningpolitik gradvis blivit mer expansiv under de senaste åren. Denna expansiva penningpolitik, med låga eller negativa räntenivåer, förväntas ligga fast kommande år, vilket gör att kronan förblir svag och att efterfrågan stärks. Den expansiva inriktningen ligger fast trots att Sverige går in i en högkonjunktur, och den konjunkturrella arbetslösheten minskar. För det tredje har regeringen förskjutit finanspolitiken i expansiv riktning med ökade och ofinansierade utgifter. Med nuvarande högkonjunktur finns det inga skäl att föra finanspolitiken i expansiv riktning. Regeringens politik som i budgetpropositionen för 2017 aktivt ökade de strukturella underskotten är ur både ett stabiliseringspolitiskt och budgetpolitiskt perspektiv helt felaktig. Den är procyklisk och förstärker konjunktursvängningarna, samtidigt som avståndet till överskottsmålet riskerar att öka.

På sikt finns det flera skäl till oro. I många länder bidrar en långsam ökning av den arbetsföra befolkningen och en låg tillväxt av produktiviteten till att den potentiella tillväxten kommer vara låg under lång tid framöver. Också i Sverige syns tecken på denna utveckling – produktivitetstillväxten i svensk ekonomi förväntas vara fortsatt svag under kommande år, samtidigt som befolkningen åldras. Sedan 2014 ser vi hur ökningen i arbetskraftsdeltagandet planat ut och under kommande år förväntas minska. Vad som är skälen till den lägre globala produktivitetstillväxten är inte fullt utrett, och olika teorier finns. Det kan vara en kvardröjande effekt av finanskrisen, eller en

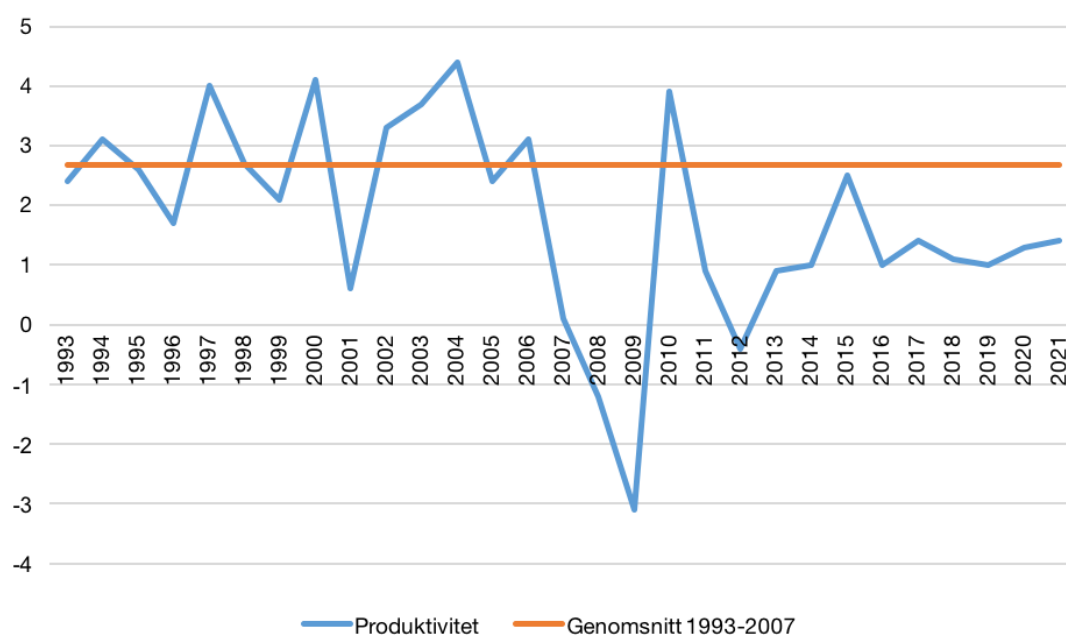
konsekvens av en pågående strukturomvandling från mer kapitalintensiva branscher till mindre, eller helt enkelt att innovationstempot minskat i allt mer reglerade marknader.

Samtidigt finns det betydande ekonomisk-politiska risker framför oss, som gör den svenska ekonomin sårbar. Brexitomröstningen i fjol och de kommande valen i Frankrike och Tyskland ökar den ekonomisk-politiska osäkerheten i några av Sveriges viktigaste exportländer. Osäkerheten om den ekonomiska utvecklingen i USA har också ökat markant efter presidentvalet. Om USA skulle införa protektionistiska åtgärder riskerar det leda till att andra länder gör detsamma, vilket i sin tur dämpar världshandeln och leder till lägre global BNP-tillväxt. Även avvecklingen av skulduppbyggnaden i den kinesiska ekonomin medför risker för världskonjunkturen.

Slutligen kommer styrkan i den strukturomvandling som nu sker, och Sveriges anpassningsförmåga till den, att vara avgörande för utvecklingen av svensk ekonomi. Under det kommande decenniet kommer automatisering och digitalisering att leda vägen för strukturomvandlingar i ekonomin. Hur väl arbetskraften och övriga resurser klarar att ställa om och anpassa sig till en sådan utveckling kommer att vara avgörande, både för svenskt välstånd och för hur vårt samhälle kan hålla ihop.

Figur 5 Historisk och prognostiserad produktivitetstillväxt i Sverige, USA och EU15

Årlig tillväxttakt i procent, fasta priser

Källa: Konjunkturläget mars 2017.

För att understödja tillväxten framöver bör den ekonomiska politiken användas för att vidta åtgärder som frigör ytterligare produktionsresurser i ekonomin och stimulerar produktivitetstillväxten. Därmed ökar potentiell BNP, potentiell sysselsättning och på sikt även Sveriges välstånd. Samtidigt måste omställningskapaciteten i svensk ekonomi öka ytterligare. För att värna Sveriges välståndsutveckling krävs att de strukturella reformer som genomfördes under alliansregeringen nu följs upp med nya åtgärder för att främja inträdet på arbetsmarknaden, investeringar och omställning.

Regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Trots konjunkturuppgången ser vi hur antalet och andelen arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden växer. Samtidigt väljer regeringen att föra en procyklisk finanspolitik och lånar till nya utgiftsdrivande förslag i stället för att finansiera dem krona för krona. Med betydande obalanser på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden i kombination med en ansvarslös ekonomisk politik är behovet av reformer påtagligt.

Det är mot denna bakgrund anmärkningsvärt att regeringen står utan en jobbpolitik och förefaller sakna ambitioner när det gäller att presentera en samlad strategi som kan leda till en varaktig höjning av sysselsättningen. Inte heller ger regeringen tydliga besked om att överskottsålet är prioriterat framför nya utgifter. Regeringen står tomhänt och handfallen när det gäller att hantera Sveriges långsiktiga problem.

Risker för svensk ekonomi och statsfinanser

En stark offentlig ekonomi och en stabil makroekonomisk miljö är viktiga förutsättningar för att skapa tillväxt och välfärd. Det gör att människor och företag vågar konsumera och investera samt att banker och andra länder vågar låna ut pengar till Sverige till goda villkor. Det skapar också utrymme för viktiga satsningar på till exempel välfärd, trygghet och integration i stället för att offentliga medel ska gå till räntor och amorteringar.

Sverige har under många år haft en bred politisk samsyn kring de finanspolitiska spelregler som ska gälla för den ekonomiska politiken. Denna samsyn grundar sig i erfarenheterna från den finanskris som slog till på 1990-talet, då Sveriges ekonomi saknade motståndskraft. Eftersom ekonomiska säkerhetsmarginaler saknades när krisen slog till tvingades både den borgerliga och därefter den socialdemokratiska regeringen att svara med åtstramningar, krispaket och budgetsaneringar. Det finanspolitiska ramverket med överskotts mål, utgiftstak, kommunalt balanskrav och en sammanhållen budgetprocess infördes efter krisen för att säkerställa att finanspolitiken framöver skulle vara långsiktigt hållbar. I och med 2008 års finanskris kom det finanspolitiska ramverkets effektivitet att prövas. Det visar sig ha tjänat Sverige väl. Under krisåren ökade skuldnivåerna för jämförbara EU-länder i genomsnitt med ca 30 procent av BNP. I Sverige var skuldnivån närmast oförändrad. De höga skuldnivåerna i andra länder medför att de nu i det närmaste har uttömt sina möjligheter att stimulera ekonomin när nästa kris slår till medan Sverige fortfarande står starkt.

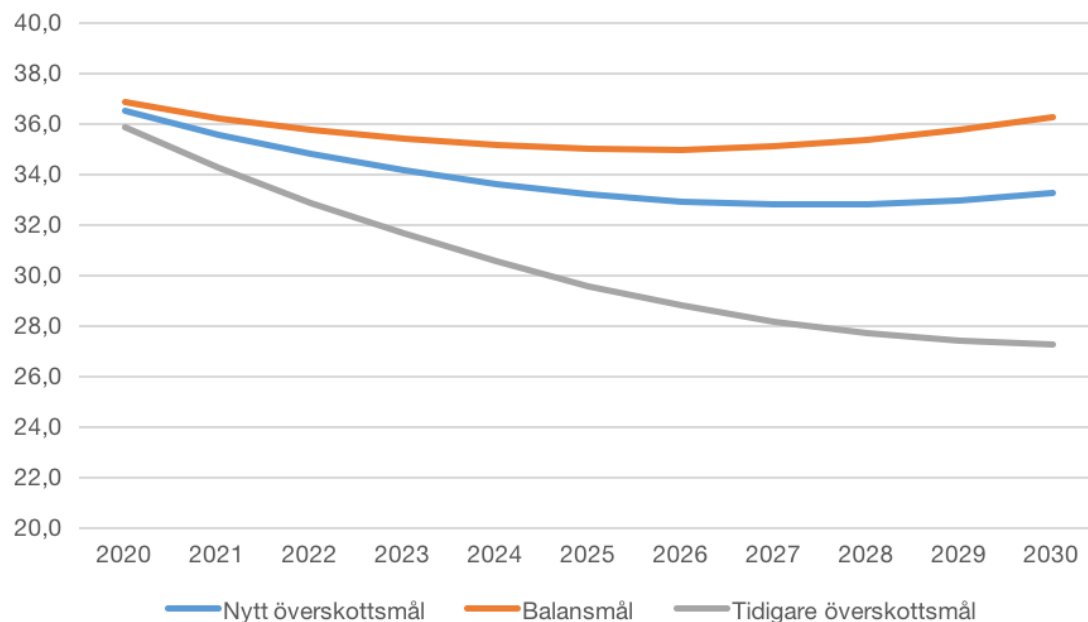
Att regeringen ensidigt försökte avskaffa överskotts målet bara sex månader efter valet och därmed äventyrade den politiska samsynen kring det finanspolitiska ramverket var därför dåligt för Sverige. Att se över ramverket kräver både djup analys och bred enighet. För att stoppa regeringens ensidiga agerande fattade riksdagen på Alliansens initiativ beslut om att en brett parlamentariskt förankrad utredning skulle föregå ett beslut om revidering av det finanspolitiska ramverket.

Alliansen välkomnar den överenskommelse som slutits mellan sju partier i riksdagen om ett nytt finanspolitiskt ramverk. Överenskommelsen innebär att Alliansens strama linje med fortsatt fokus på ansvar för offentliga finanser och beredskap för nya kriser har fått gehör. Principen om överskott i de offentliga finanserna ligger fast och kompletteras med ett nytt skuldankare och en tydligare, mer transparent budgetprocess. Med det nya finanspolitiska ramverket säkerställs dels att sparandet över en

konjunkturcykel är positivt, dels att den totala skuldnivån är så pass låg att tillräckliga marginaler finns för att understödja ekonomin när nästa kris slår till. På så sätt säkras hållbara offentliga finanser på både kort och lång sikt.

Figur 6 Utveckling av Maastrichtskulden med det nya överskottsmålet

Procent av BNP

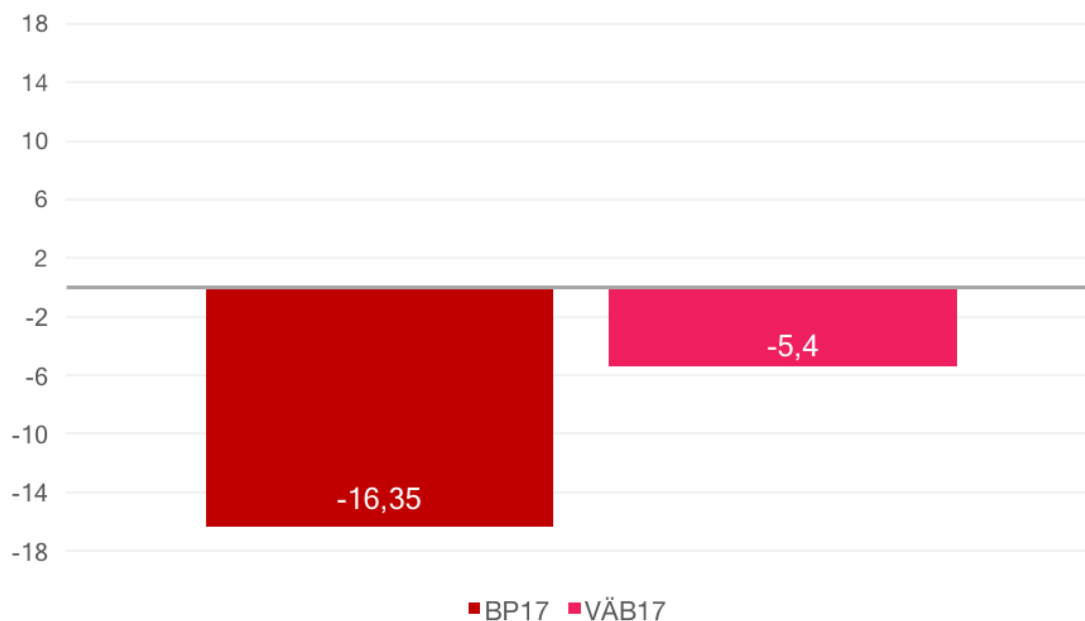

Källa: Konjunkturläget augusti 2016.

Att de offentliga finanserna stärks i goda tider är den bärande principen för både det nya och det gamla överskottsmålet för att skapa säkerhetsmarginaler inför framtida kriser. Med rådande högkonjunktur finns det därför skäl att bedriva en budgetpolitik som fram till dess att överskottsmålet nås är åtstramande och därefter är neutral. Det är därför uppseendeväckande att regeringen i stället för att stärka sparandet i budgetpropositionen för 2017 ökade underskotten genom ofinansierade reformer. Konjunkturinstitutet skrev följande i sin prognos från augusti 2016: ”Sett till konjunkturen och behovet av en successiv återgång till den nya överenskomna nivån på överskottsmålet hade det varit mer ändamålsenligt med en stramare finanspolitik 2017 och därigenom minska behovet av åtstramning 2018 och framåt då konjunkturutvecklingen av naturliga skäl är mer osäker.”

Figur 7 Effekt på finansiellt sparande i offentlig sektor av reformerna i budgetpropositionen för 2017 och vårändringsbudgeten 2017

Miljarder kronor

Källor: Vårpropositionen 2017, Konjunkturläget mars 2017, SCB.

I stället för att stärka det finansiella sparandet väljer regeringen att på flera sätt elda på det redan höga utgiftstrycket. För det första har regeringen i budgetpropositionen för 2017 övergett finansiering krona-för-krona och börjat låna till nya reformer. Risken är stor att regeringen gör samma bedömning i budgetpropositionen för 2018, trots att budgetpolitiken skulle behöva vara finansierad krona-för-krona för att respektera överskottsmålet. Därmed riskerar regeringen att inte klara överskottsmålet.

För det andra finns det betydande frågetecken om hållbarheten i regeringens budget. De skatteförslag som regeringen gått fram med riskerar att leda till betydligt lägre eller t.o.m. obefintliga inkomstförstärkningar jämfört med vad som budgeteras. Konjunkturinstitutet skriver att Finansdepartementet ”överskattar förstärkningen av de offentliga finanserna på grund av avtrappat jobbskatteavdrag och begränsad uppräknings av skiktgränsen för statlig inkomstskatt. Detta eftersom regelförändringarna kan ge upphov till lägre beskattningsbara arbetsinkomster än vid oförändrade regler”. Flood (2015) skriver att en nedtrappning av jobbskatteavdraget inte ger några effekter på skatteintäkterna när hänsyn tas till förväntade beteendeeffekter i form av ett minskat arbetsutbud. Sammantaget är risken överhängande att effekterna av de skattehöjningar regeringen genomför överskattas och att intäkterna blir lägre än väntat. Detta medför att de utgiftsökningar som skulle finansieras via skatteförslagen underfinansieras och att statens finanser försvagas.

Sammanfattningsvis visar regeringens hantering av finans- och budgetpolitiken på stora brister som riskerar att långsiktigt försvaga Sverige. Att regeringen inte är beredd att leva upp till de finanspolitiska krav som det nya överskottsmålet enligt oberoende bedömare ställer vittnar om både ansvarslöshet och principlöshet. Det försvagar också det nya ramverkets trovärdighet när ledande politiska partier väljer att bortse från dess principer. I ljuset av att Sverige i år går in i en högkonjunktur och att läget i de offentliga finanserna även fortsättningsvis är ansträngt bör regeringen snarast presentera

en trovärdig väg tillbaka till balans och överskott. Det är grundläggande för att värna både jobben, konkurrenskraften och förtroendet för svensk ekonomi och finanspolitik.

Ekonomisk politik som minskar sysselsättning och arbetsutbud

Trots att Sverige befinner sig i högkonjunktur växer antalet och andelen arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden. Störst chans för dessa grupper att komma in på arbetsmarknaden är just nu under högkonjunkturen, när tillväxten vänder nedåt kommer deras jobbchanser att försämrast kraftigt. Behovet av reformer är därför påtagligt. Oroväckande nog bedömer både Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådet att regeringens åtgärder inte har mer än en ytterst marginell effekt på sysselsättningen.

Strukturella problem på den svenska arbetsmarknaden gör att grupper som står långt från arbetsmarknaden, bl.a. äldre, utrikes födda, personer utan gymnasieutbildning och personer med en funktionsnedsättning, fortsatt har stora svårigheter att få ett jobb. Gruppen utgör en växande andel av de arbetslösa och förväntas 2017 uppgå till mer än 70 procent av de inskrivna hos Arbetsförmedlingen. När gruppen arbetslösas sammansättning skiftar ser vi samtidigt hur matchningen fungerar allt sämre och företagen får svårare att hitta rätt kompetens. Det bromsar både jobbtillväxten och BNP-tillväxten. Därtill finns ett fortsatt behov av att förlänga arbetslivet för fler genom både tidigare inträde på och senare utträde från arbetsmarknaden. Viktiga strukturella reformer krävs för att få till stånd en positiv utveckling.

I skenet av de utmaningar som finns på arbetsmarknaden och det behov av åtgärder som därmed föreligger är regeringens politiska prioriteringar felaktiga. Regeringens politik riskerar i flera avseenden att förstärka problemen. I ett läge då fler reformer behövs för att stärka sysselsättningen och minska utanförskapet går regeringen åt motsatt håll och försvårar och fördyrar jobbskapande. Regeringen höjer skatter med drygt 46 miljarder kronor 2017 och på sikt med mer än 60 miljarder kronor. Det gäller bl.a. minskade möjligheter till RUT-avdrag, höjd skatt för småföretagare, höjda inkomstskatter för 1,4 miljoner svenskar och höjda socialavgifter för äldre. Mellan 70 och 90 procent av dessa slår direkt mot jobb och tillväxt. De satsningar regeringen gör på näringspolitik är försumbara jämfört med de höjda skatterna. För varje krona som regeringen satsar på näringslivet höjer man skatten på jobb och tillväxt med 10 kronor.

Regeringen har inför höstens budgetproposition aviserat höjningar av inkomstskatten för 1,4 miljoner löntagare. Regeringen har höjt marginalskatterna årligen i varje budgetproposition, och Sverige har nu västvärldens högsta marginalskatter. Höjda skatter påverkar motivationen att arbeta och höjer trösklarna in på arbetsmarknaden. Detta är särskilt allvarligt då de kombineras med utbyggda transfererings- och bidragssystem som minskar incitamentet att gå från bidragsförsörjning till förvärvsarbete. Till exempel ledde regeringens sammantagna förslag i vårpropositionen 2015 till att arbetskraftsdeltagandet minskar med minst 15 000 personer, enligt Konjunkturinstitutet.

Regeringen försvårar också för företagande och jobbskapande genom att öka kostnaderna för att anställa. Under regeringens två första år har en särskild löneskatt för dem som är över 65 år och jobbar införts och arbetsgivaravgiften för unga har tredubblats. De höjda kostnaderna för att anställa försvårar både inträdet på och tidigarelägger utträdet från arbetsmarknaden. Det är särskilt problematiskt i ljuset av det stora samhällsekonomiska behov som finns av att förlänga yrkeslivet. Utöver att höja

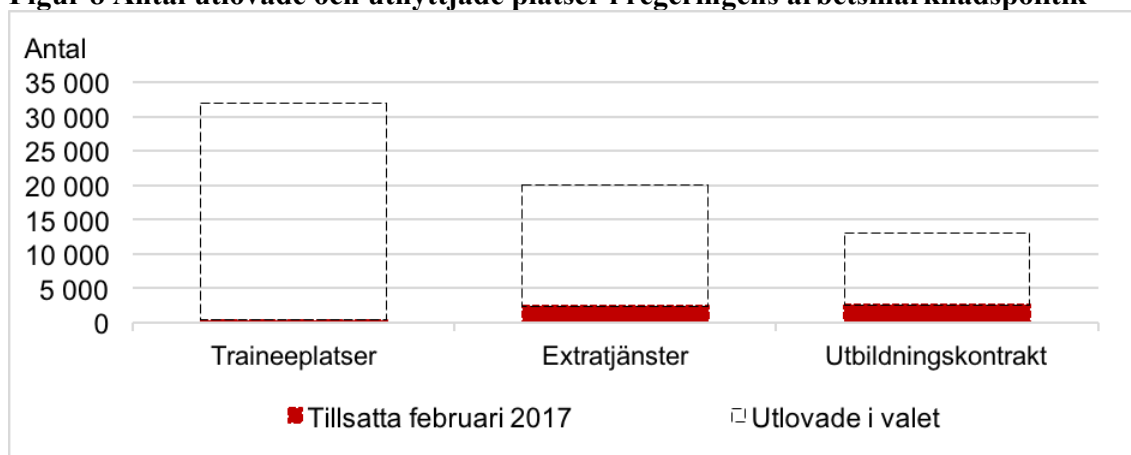
direkta anställningskostnader har regeringen också valt att försämra de ekonomiska förutsättningarna för ROT- och RUT-tjänster. Detta görs trots att finansministern beskriver RUT-reformen som en kostnadseffektiv åtgärd för att skapa jobb till de grupper som har en relativt svagare anknytning till arbetsmarknaden. Effekterna av detta skymms av den starka högkonjunkturen, men effekterna på några års sikt är allvarliga. Sammantaget kommer regeringens åtgärder att försämra förutsättningarna för de arbetsgivare som anställer och vill anställa de grupper som har svårast att komma in på arbetsmarknaden.

När det gäller de förslag som utgör grunden i regeringens jobbpolitik, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och utbildningssatsningar, finns det flera invändningar. Särskilt allvarligt är att dessa åtgärder riskerar att få en begränsad effekt på de grupper som bör prioriteras mest. Det gäller de mest utsatta grupperna som står längst ifrån arbetsmarknaden och som för närvarande ökar som andel av arbetslösheten.

Arbetslösheten i Sverige ligger på 6,9 procent. Konjunkturinstitutet bedömer att den arbetslöshet som är förenlig med prisstabilitet, jämviktsarbetslösheten, uppgår till 6,7 procent i dag och ökar till 6,8 procent under åren framöver. Det grundläggande arbetsmarknadsproblemet är alltså inte att arbetslösheten temporärt är hög på grund av en svag inhemsk efterfrågan, det som kallas konjunkturell arbetslöshet, utan att jämviktsarbetslösheten är för hög och att stora grupper har mycket svag anknytning till arbetsmarknaden.

Att under konjunkturedgångar, när den konjunkturella arbetslösheten är hög, bygga ut arbetsmarknadspolitiska program är en rimlig åtgärd för att jämna ut effekter av konjunkturcykeln på arbetslöshet, sysselsättning och inkomster. Men regeringen använder nu samma politik under en konjunkturuppgång, med mycket osäkra resultat. Erfarenheter från både Sverige och andra länder påvisar komplikationen av att snabbt bygga ut arbetsmarknadspolitiska program när den konjunkturella arbetslösheten är liten. För det första är det tydligt att regeringen har stora problem med att bygga ut de program man sätter igång. Endast några hundra av de 30 000 utlovade traineeplatserna har tillsatts. För det andra riskerar åtgärderna att ha betydande undanträngningseffekter när de byggs ut under en högkonjunktur. En orsak är att deltagande i åtgärder ofta minskar sökbenägenheten bland de arbetslösa.

Figur 8 Antal utlovade och utnyttjade platser i regeringens arbetsmarknadspolitik

Källa: Arbetsförmedlingen.

Extratjänsterna och en stor del av traineejobben, som är centrala delar av regeringens arbetsmarknadspolitiska program, är inriktade mot den offentliga sektorn. Erfarenheter

från tidigare program visar att tillfälliga platser inom den offentliga sektorn har särskilt stora undanträngningseffekter eftersom det finns en möjlighet att temporärt ersätta vikarier med personal från dessa program. Om platserna är villkorade, och endast ska omfatta arbetsuppgifter som i dag inte utförs, minskar risken för undanträngning. Men då är risken stor att det kommer att handla om förhållandevis okvalificerade uppgifter som endast i liten utsträckning ger ökade yrkeskunskaper. Platserna kommer därmed att ha liten effekt på deltagarnas anställningsbarhet, och sannolikheten att deltagarna får ett reguljärt arbete efter att programtiden avslutats är därför låg.

De reguljära utbildningsinsatser som regeringen föreslår, och som till stor del bygger vidare på satsningar som alliansregeringen gjorde, kan förstärka matchningen på arbetsmarknaden genom att ge arbetssökande den kompetens som efterfrågas. Men även här riskerar åtgärderna att vara verkningslösa för de grupper som har den allra svagaste anknytningen till arbetsmarknaden, och som växer som andel av arbetslösheten. Åtgärder för att skapa vägar in på arbetsmarknaden för denna grupp, ofta personer utan gymnasieutbildning och utomeuropeiskt födda, är centrala för att bekämpa arbetslösheten i Sverige, och bör därför särskilt prioriteras. Exempelvis har 48 procent av de nyanlända som deltar i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag 2017 endast en grundskoleutbildning eller mindre. För äldre deltagare i denna grupp kan stora kompetenshöjningar vara svåra att uppnå, och andra åtgärder för att öppna vägar till arbete måste till. Utbildningssatsningar är en nödvändig del i de åtgärder som krävs för att minska arbetslösheten, men kommer inte ensamt räcka för att bryta utanförskapet i de växande grupper som står allra längst från arbetsmarknaden. För att utbildningssatsningarna ska kunna ge en signifikant och positiv påverkan på arbetsmarknadens funktionssätt krävs också reformer som gör arbetsmarknaden mer flexibel.

Regeringen har, till skillnad från Alliansen, än så länge inte redovisat några sysselsättningseffekter av sin politik. Att inte redovisa presenterade åtgärders inverkan på sysselsättning och arbetsutbud minskar transparensen, försvårar för medborgarna att granska regeringens politik och har kritiserats av Finanspolitiska rådet, den myndighet som har i uppgift att granska regeringens politik. I avsaknad av bedömningar från Finansdepartementet har regeringens egna expertmyndigheter dock granskat de förslag som lagts.

Sysselsättningseffekterna av regeringens politik är, i skenet av de utmaningar som finns på svensk arbetsmarknad, mycket nedslående. Skatte- och bidragshöjningar försämrar arbetsmarknadens funktionssätt och de utbildningssatsningar som görs har begränsad effekt. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har mycket begränsad effekt och utbyggnaden är kraftigt försenad; endast några hundratal traineetjänster har tillsatts. Konjunkturinstitutet bedömde 2015 att regeringens politik minskade den varaktiga sysselsättningen med 15 000–20 000 personer. Samtidigt ledde åtgärderna till att arbetsutbudet minskar med minst 15 000 personer. I Ekonomistyrningsverkets (ESV) utvärdering av budgetpropositionen 2016 bedömdes sysselsättningseffekterna vara obefintliga, och i Konjunkturinstitutets utvärdering av budgetpropositionen 2017 bedöms de vara små. I stället konstaterar Konjunkturinstitutet att Alliansregeringens reformer fortfarande dämpar jämviktsarbetslösheten.

En lång rad remissinstanser har också pekat på negativa effekter av regeringens enskilda förslag. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, LO, TCO, Svenskt Näringsliv och Pensionsmyndigheten är exempel på myndigheter och organisationer som är kritiska till vilka effekter regeringens skattehöjningar får för

jobben. Flera instanser är också kritiska till förändringarna av skattereduktionerna för RUT-tjänster. Arbetsförmedlingen anser att förändringarna i RUT-avdraget bör vägas mot att personer som står långt från arbetsmarknaden riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet. Ekobrottsmyndigheten avstyrker förslaget då myndigheten bedömer att det finns risk för att svartarbete och ekonomisk brottslighet kommer att öka väsentligt.

Effekterna av regeringens arbetsmarknadspolitik kan kontrasteras med de utvärderingar av Alliansens jobbpolitik som gjorts. Riksbanken beräknade 2012 att alliansregeringens samlade politik ledde till att jämviktsarbetslösheten blir 2,1–0,6 procentenheter lägre. Konjunkturinstitutets bedömning 2013 kom fram till att jämviktsarbetslösheten sänktes med 1,2 procentenheter medan arbetskraftsutbudet och potentiell sysselsättning ökade med 2,7 respektive 3,9 procent.

Analyser av de långsiktiga effekterna av regeringens ekonomiska politik

Källa	Bedömning
Konjunkturinstitutet, kommentar till budgetpropositionen för 2017, 20 september 2016	”De nya reformer som presenteras inom arbetsmarknadsområdet bedöms sammantaget ha begränsade effekter på sysselsättning och arbetslöshet.”
Ekonomistyrningsverket, kommentar till budgetpropositionen för 2016, prognos november 2015	”Den samlade bedömningen är att effekterna av alla reformer tar ut varandra vad gäller antalet sysselsatta under prognosperioden. Arbetskraften sänks dock med nästan 0,5 procent, motsvarande cirka 25 000 personer. Jämviktsarbetslösheten är därmed 0,5 procentenheter lägre 2019 än vad den skulle varit utan reformerna. Även medelarbetstiden och produktiviteten, och därmed BNP, blir lägre.”
Konjunkturinstitutet, kommentar till vårpropositionen för 2015, Konjunkturläget juni 2015	”I 2015 års ekonomiska vårproposition presenterade regeringen en rad åtgärder som bedöms påverka arbetsmarknaden, och fler förslag väntas i den kommande budgetpropositionen för 2016. Konjunkturinstitutets samlade bedömning är att åtgärderna visserligen minskar jämviktsarbetslösheten något. Men åtgärderna minskar samtidigt arbetsutbudet. De sammantagna effekterna på sysselsättningen på längre sikt är därmed något negativa.”
Finanspolitiska rådet, Svensk finanspolitik 2015, april 2015	”Sammantaget menar rådet att de åtgärder som regeringen har presenterat hittills sannolikt inte kommer att ha mer än ganska små effekter på arbetslösheten, framför allt i förhållande till vad målet för arbetslösheten kräver.”

Källor: ESV, Konjunkturinstitutet, Finanspolitiska rådet.

De jobb som riskerar att slås ut med regeringens politik kommer sannolikt i stället att ersättas av platser i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och tillfälliga utbildningsinsatser.

Breddade ersättningssystem väntas samtidigt minska arbetskraftsutbudet när drivkrafterna till arbete minskar. Detta innebär en nedmontering av arbetslinjen som riskerar att låsa ute många ur arbetskraften samtidigt som trösklarna in till arbetsmarknaden höjs.

Utöver sysselsättningseffekter slår skatthöjningarna samt begränsningarna i RUT- och ROT-avdragen också direkt på hushållens ekonomi. Regeringens inkomstskatthöjningar slår mot 1,4 miljoner löntagare. Skatthöjningarna slår brett: Fyra av tio barnmorskor och poliser berörs av den minskade uppräknigen av statlig inkomstskatt. Enligt riksdagens utredningstjänst kommer en tvåbarnsfamilj som kör bil till jobbet ha fått ökade kostnader på i genomsnitt 14 000 kronor per år till följd av regeringens politik.

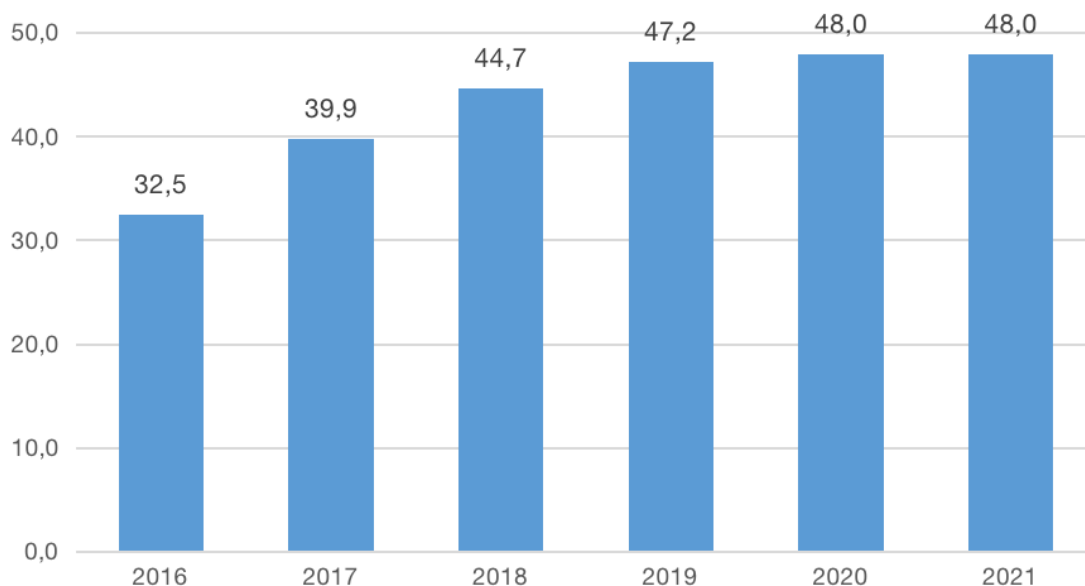
Politik som slår mot svensk tillväxt och jobb

Sveriges välstånd kan inte tas för givet. För att Sverige också fortsatt ska vara ett av världens mest framgångsrika länder krävs att de långsiktiga förutsättningarna för tillväxt och jobb i Sverige hela tiden ses över och förbättras. Fler behöver utbilda sig, anstränga sig och driva företag. Först och främst behöver kompetensförsörjningen stärkas på kort och lång sikt, bostadsmarknaden reformeras och infrastrukturen moderniseras.

Regeringens politik går i motsatt riktning. Skatthöjningarna på jobb och företagande har under de rödgröna regeringsåren varit tio gånger högre än satsningarna på näringspolitik. De totala skatthöjningarna, inklusive aviserade skatthöjningar i budgetpropositionen för 2018 och justerat för de skattesänkningar som gjorts, uppgår till ca 50 miljarder kronor på ett par års sikt. Till hösten aviseras bl.a. höjda marginalskatter, en ny flygskatt och höjd entreprenörsskatt i 3:12-regelverket. Dessutom planeras för ytterligare skatthöjningar. Regeringen vill införa en lastbilsskatt och en skatt på finansiella tjänster så fort ett genomförbart förslag finns på bordet. Det finns tydliga tecken på att regeringens politik minskat drivkrafterna för entreprenörskap. Skatteverkets statistik visar t.ex. att antalet RUT-företag ökade med endast 2 procent mellan 2014 och 2016, medan de ökade med 13 procent mellan 2012 och 2014.

Figur 9 Regeringens nettoskattehöjningar

Miljarder kronor

Källor: Regeringens skattepromemorior och budgetpropositioner.

Den växande arbetskraftsbristen i Sverige och företagens problem med kompetensförsörjning riskerar att få stora konsekvenser för svensk tillväxt och välståndsskapande på sikt. Om utbildad arbetskraft och bostäder inte finns tillgängliga riskerar företag att förlägga sin verksamhet i andra länder. Regeringens passivitet vad gäller både arbetsutbudsfrämjande åtgärder, utbildningspolitiken och bostadspolitiken är oroande i ett läge då företagens behov av kvalificerad arbetskraft kommer fortsätta att växa på både kort och lång sikt.

Under alliansregeringen ökade arbetskraftsdeltagandet, men sedan 2014 har utvecklingen stått i princip still. Skälen till utvecklingen är flera. För det första bedöms regeringens höjning av socialavgifterna för äldre och borttagandet av bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen minska arbetskraftsdeltagandet eftersom det blir mindre attraktivt att arbeta och anställa. För det andra förändras arbetskraftens sammansättning när fler blir äldre och arbetar mindre. Alliansens politik hade utbudsstimulerande effekter, och regeringen behöver nu komma med nya arbetskraftsfrämjande reformer. Regeringens höjda skatter och avsaknaden av nya utbudsreformer är mycket oroande i ett läge där arbetskraftsbristen ökar och tillgången på kvalificerad och erfaren personal är låg.

Utöver ett högt arbetskraftsdeltagande krävs ett välfungerande utbildningssystem för att säkra kompetensförsörjningen på både kort och lång sikt. På kort sikt vill både regeringen och Alliansen göra viktiga satsningar på vuxenutbildning. Men på längre sikt är regeringens skolpolitik inte tillräckligt ambitiös. Andelen obehöriga lärare är nu högre än under alliansregeringen, andelen elever som inte erhåller gymnasiebehörighet allt större och stöket i klassrummet fortsätter. Trots det har regeringen inte presenterat några förslag för att öka studieron eller skärpa kunskapskraven.

För att förbättra möjligheterna att attrahera nyckelkompetens till mindre företag diskuterar många forskare behovet för entreprenörer att kunna erbjuda kvalificerade personaloptioner till sina anställda. Även här är regeringens politik otillräcklig. Förslaget som regeringen avser lämna kritiserar av remissinstanserna som för litet och

begränsat för att få någon effekt. Allianspartierna vill gå längre och lämnar förslag som budgetmässigt uppgår till tre–fyra gånger storleken på regeringens förslag och vill se över ytterligare lättnader.

Också regeringens passivitet inom bostadspolitiken påverkar företagens kompetensförsörjning och hämmar tillväxten. Att människor kan flytta och bosätta sig där det finns jobb och utbildning ökar möjligheterna för företag att anställa den kompetens de behöver. Men med en snabb befolkningsökning har Sverige på kort tid gått från växande bostadsbrist till bostadskris. Boverkets senaste prognos uppskattar behovet av nya bostäder till 710 000 fram till 2025 – en ökning med mer än 70 procent jämfört med den bedömning som gjordes våren 2015. Samtidigt spår byggindustrierna minskad byggtakt och en dämpad investeringsvilja nästa år, bl.a. till följd av arbetsmarknadsbrist och låg rörlighet på bostadsmarknaden. Fortsatta åtgärder krävs följaktligen för att förenkla byggandet och öka rörligheten i det befintliga bostadsbeståndet, som ännu präglas av hög regelbörda och låg rörlighet. Tyvärr har regeringen börjat avveckla den moderna bostadspolitik som lett till att regelbördan minskat och att vi nu bygger mer än vi gjort under de senaste 20 åren. Behovet av regelförenkling har fått stå tillbaka till förmån för en återgång till 1990-talets subventionspolitik.

Trots att Alliansen välkomnade de bostadssamtal som inleddes under våren 2016 tvingades vi tyvärr tacka nej till fortsatta diskussioner, till följd av de låsningar som fanns hos regeringen. Inom ramen för bostadssamtalen lade allianspartierna fram fler än 30 förslag för att förenkla och snabba på byggandet, öka tillgången till byggklar mark och öka rörligheten i och utnyttjandet av det befintliga bostadsbeståndet, t.ex. genom förändrade flyttskatter. Tyvärr var regeringens egna förslag begränsade, oftast enbart i form av mindre kraftfulla varianter av redan kända förslag från Alliansen – i andra fall i rakt motsatt riktning. Flera kraftfulla förslag på regelförenklingsområdet som beslutats av riksdagen i form av tillkännagivanden – fem av sju – har regeringen trots samtal fortfarande valt att lämna i byrålådan. Till exempel förslag om sanktionsavgifter och ändrade strandskyddsregler har regeringen än så länge ignorerat trots riksdagens beslut. I stället införs byggsubventioner, som enligt forskningen är ett ineffektivt och kostsamt verktyg som också riskerar att öka pristrycket i bostadssektorn. Om regeringen nu inte på egen hand agerar kraftfullt och snabbt, riskerar bostadsbristen att leda till ökande matchningssvårigheter på svensk arbetsmarknad och att svensk tillväxt hämmas. Utifrån de förslag som regeringen lämnat efter att bostadssamtalen avbröts finns tyvärr inga tecken på den reformvilja som krävs. Till exempel begränsas förslaget om slopat uppskovstak till att gälla under fyra år, trots att förslag i denna riktning är helt nödvändiga och bör införas permanent.

Inom ramen för infrastrukturpolitiken har regeringen försenat centrala infrastrukturprojekt samt öppnat upp för nedläggningar av regionala och stadsnära flygplatser, åtgärder som riskerar att få långtgående negativa konsekvenser för tillväxten i hela Sverige. Också åtgärder som det tidigare rått relativ enighet om mellan Socialdemokraterna och Alliansen, som t.ex. behovet av satsningar på vägnätet för tung trafik, har skalats ned betydligt i ambitionsnivå. För att underlätta för transporter och företagsamhet, än tätare knyta samman alla delar av Sverige samt fullt ut tillvarata tillväxtpotentialen i våra storstäder behövs fortsatta infrastrukturinvesteringar och utbyggnad av kollektivtrafiken. Att skapa osäkerhet kring centrala infrastruktursatsningar riskerar att hämma tillväxten på kort och lång sikt. Regeringens sena och otillräckliga besked om förutsättningar för miljöbilar och förnybara drivmedel

kan dessutom vara en viktig orsak till att trenden med minskade klimatutsläpp från transportsektorn brutits.

Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken

Alliansen sätter människan i centrum. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar till vara varje människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och skapa och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Det kräver en ansvarsfull ekonomisk politik som bygger upp motståndskraft mot kriser, och det kräver reformer som leder till att fler kommer i arbete. Med fler sysselsatta i näringslivet ökar produktionsförmågan. Därmed vidgas utrymmet för hushållens konsumtion och de skatteintäkter som finansierar välfärden ökar. Bara genom att fler kommer i arbete kan vi säkerställa mer kunskap i skolan, högre kvalitet i välfärden och ett starkare Sverige.

Stora reformbehov i svensk ekonomi

Sverige står inför en period med stora reformbehov. Trots den höga tillväxten präglas svensk ekonomi av flera långsiktiga problem och obalanser som måste åtgärdas. Tyvärr saknar Sveriges nuvarande regering både den klarsynthet och den handlingskraft som krävs för att ta sig an Sveriges utmaningar. Därför behöver Alliansen nytt förtroende från svenska folket. Alliansen ser i huvudsak fem områden där regeringen styr Sverige i fel riktning.

För det första måste Sveriges offentliga finanser vara tillräckligt starka för att klara nästa kris. Regeringen ser ut att med de senaste prognoserna, innan någon ny politik föreslås, närma sig det nya överskottsmålet. Överskotten i offentliga finanser är dock relativt låga – mindre än hälften av vad de var innan finanskrisen slog till 2008. Erfarenheten från budgetpropositionen 2017 var tyvärr att regeringen trots högkonjunktur valde att underfinansiera budgeten med 17 miljarder kronor. Troligtvis ser vi ett liknande scenario för 2018, där regeringen medvetet gör avsteg från överskottsmålet. Alliansen kommer inte att följa denna väg. Det gör Sverige mer sårbart när nästa kris slår till.

För det andra lever närmare motsvarande en miljon människor på bidrag i stället för arbete. En ökad tudelning av arbetsmarknaden stänger utsatta grupper ute. Framst utrikes födda och personer utan gymnasieutbildning har i dag mycket svårt att få ett första jobb, och i många fall leder de höga trösklarna in på arbetsmarknaden till ett långvarigt utanförskap. Problemen riskerar att öka när stora grupper nyanlända ska etableras i Sverige och på den svenska arbetsmarknaden. Därför kan reformer inte vänta.

För det tredje har Sverige flera problem som hotar vår långsiktiga förmåga att skapa jobb och välbefinnande. Produktivitetens utvecklingen, som är central för vår långsiktiga tillväxt, har varit svag i Sverige under det senaste decenniet. En utbredd bostadsbrist runt om i landet försvårar för människor att flytta till jobben och företagens möjlighet att rekrytera. Skolresultaten och kunskapsnivån i den svenska skolan är otillräckliga. Miljö- och klimatutmaningarna kräver kraftfulla och effektiva svar.

För det fjärde ser vi hur en alltmer utbredd otrygghet minskar tilltron till samhället. I dag är tryggheten inte jämnt fördelad – i vissa delar av Sverige är den fortfarande hög, i

andra låg och sjunkande. Sverige måste kunna garantera alla människors trygghet. Utvecklingen går snabbt åt fel håll.

För det femte måste samhället hålla ihop. Med stora grupper som står långt från arbetsmarknaden riskerar Sverige att glida isär. Alla barn och vuxna måste få samma chans att lyckas. Dels måste välfärdens kärna – skola, vård, omsorg och rättsstat – värnas och utvecklas. Dels måste flit, ambition, studier och hårt arbete alltid löna sig.

Centrala reformområden för Alliansen

Sveriges nuvarande regering saknar det politiska ledarskap som krävs för att ta sig an Sveriges utmaningar. Alliansen vill ta det ansvaret. Med utgångspunkt i de betydande reformbehov som finns ser Alliansen ett antal ekonomisk-politiska reformområden som särskilt viktiga framöver.

Det nya överskotts målet ska respekteras och de offentliga finanserna ska tillbaka till överskott. Det är nödvändigt för att Sverige ska ha det stabiliseringspolitiska utrymme som krävs nästa gång krisen slår till.

När en allt större andel av de arbetslösa står långt från arbetsmarknaden och ofta har svag utbildningsbakgrund och låg produktivitet krävs nya reformer.

Anställningskostnaderna måste sänkas för att öka efterfrågan på arbetskraft med lägre kvalifikationer. Nya och mer ändamålsenliga anställningsformer krävs för de grupper som står allra längst från arbetsmarknaden. RUT-avdraget bör utvecklas så att efterfrågan på enklare tjänster kan öka ytterligare. Möjligheterna till vuxenutbildning bör samtidigt förbättras. Som Alliansen enats om bör Arbetsförmedlingen läggas ned i sin nuvarande form. Det är nödvändigt för att kunna fördela myndighetens resurser på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt. De som står allra längst från arbetsmarknaden får i dag inte det stöd de behöver. Därför måste myndighetens fokus läggas om. Samtidigt bör andra mer framgångsrika matchningsaktörer ta vid för att matchningen mellan arbetssökande och arbetsgivare ska bli mer effektiv.

Det är fortsatt viktigt att det lönar sig att arbeta vid låga inkomster i Sverige. När de samlade bidragen för en trebarnsfamilj där föräldrarna inte arbetar riskerar att minska om en förälder får ett jobb är drivkrafterna för arbete fortfarande för svaga. Situationen för utrikes födda kvinnor är särskilt oroande – i åldern 20 till 64 år är arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden 12 respektive hela 19 procentenheter lägre än för inrikes födda kvinnor. Alliansen vill se starka drivkrafter att arbeta med låg skatt på arbetsinkomster och strama bidragsnivåer som främjar arbetslinjen och ett mer jämställt arbetsliv.

I takt med att utanförskapet ändrat karaktär befinner sig en allt större andel av de arbetslösa i andra bidragssystem än a-kassan. Ett viktigt steg i att stärka arbetslinjen är därför att reformera systemet för ekonomiskt bistånd (socialbidrag). Det är viktigt med tydliga krav på aktivitet och motprestation för att få bidrag. Ett grundläggande krav på den som uppstår ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet är att man är aktivt arbetssökande och står till arbetsmarknadens förfogande.

För att skapa långsiktiga förutsättningar för tillväxt och jobbskapande behöver drivkrafterna för utbildning och entreprenörskap hela tiden förbättras. Tyvärr går utvecklingen åt fel håll – den statliga inkomstskatten omfattar allt fler och företagsskatterna har höjts. Den statliga inkomstskatten bör omfatta färre än i dag och företagsskatterna bör värna drivkrafterna för entreprenörskap. Högre marginalskatter och högre skatter på fåmansbolag bör motverkas. Kraven på aktiekapital bör sänkas

samtidigt som mer offentligt riskkapital riktas om mot tidiga faser för att minska trösklarna för att starta företag.

För att företag ska kunna växa måste tillgången till kompetens vara god. Svenska företag vittnar om stora problem med rekrytering. För att förbättra tillgången på kompetens krävs en bättre fungerande bostadsmarknad. Alliansen har enats om att kraftigt reducera dagens plan- och byggregler och öka marktillgången genom att reformera reglerna för naturreservat, riksintressen, och strandskydd. Alliansen vill också att hyresmarknaden reformeras genom att hyresregleringen ses över, främst i nyproduktion, och mer flexibla regler införs för andrahandsuthyrning. För snabbväxande globala bolag krävs också bättre villkor för internationella rekryteringar. Därför vill vi se bättre regler för personaloptioner i tillväxtföretag. Alliansen har dessutom enats om att se över systemet för arbetskraftsinvandring för att förenkla och snabba på rekryteringarna av arbetskraft.

Att marknader under ordnade former och med tydliga spelregler öppnas för innovation och entreprenörskap främjar produktivitetens utvecklingen och tillväxten. Alliansen vill se över och förenkla regelverken för att främja delningsekonomin. Möjligheterna för framgångsrika och ansvarsfulla privata aktörer att arbeta med matchning på arbetsmarknaden bör också öka.

Sverige behöver kraftfulla och effektiva styrmedel för att minska klimathotet och kunna agera föredöme för världen, samtidigt som vi i EU och FN:s klimatkonvention UNFCCC verkar för att effektiva insatser för klimatet också bör göras i vår omvärld. Varje satsad klimatkrona ska göra största möjliga nytta. Genom att förorenaren betalar kan skatten i gengäld sänkas på jobb och företagande.

Tryggheten är den grund som samhället vilar på. När otrygghet breder ut sig måste samhällets svar vara tydligt – det kommer inte accepteras. Alliansen har krävt en snabb ökning av antalet poliser och skärpta straff för grova brott. Samtidigt måste samhällets förebyggande insatser utvecklas. För att garantera Sveriges försvarsförmåga mot yttre hot måste Försvarsmaktens resurser öka väsentligt på både kort och lång sikt.

Alliansens mål för skolan är att Sverige inom tio år bör ligga på topp tio i PISA-mätningarna. För att nå dit har Alliansen enats om att öka antalet timmar i skolbänken, införa fler karriärlärartjänster och tillföra mer resurser till utsatta skolor och svaga elever. Dessutom har vi föreslagit reformer av lärarutbildningen med ökat fokus på kunskap och praktiska lärarfärdigheter.

En tillgänglig välfärd av bra kvalitet är en viktig grundpelare för den sammanhållning vi har i Sverige. Alliansen vill införa ett nytt ramverk för kvalitet i välfärden. All kommunal och fristående välfärdsverksamhet ska kräva tillstånd och styras med tydliga kvalitetskrav och sanktionsmöjligheter.

Alliansen vill stärka sjukvården och korta vårdköerna. Incitament för landstingen att stärka vårdgarantin måste återinföras. Det är också viktigt att mer resurser går till de verksamheter som behöver det mest, t.ex. primärvården.

Alliansen vill att äldreomsorgen ska präglas av valfrihet, hög kvalitet och ett värdigt bemötande. Med tydligare kvalitetskrav och skarpare sanktioner vid misskötsel blir äldreomsorgen mer likvärdig över hela landet och kvaliteten i verksamheten säkras. Alla svenskar ska ha rätt till en värdig ålderdom med god livskvalitet.

Alliansen anser att Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asylrätten, underlättar rörlighet över gränser och främjar möjligheterna till arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för

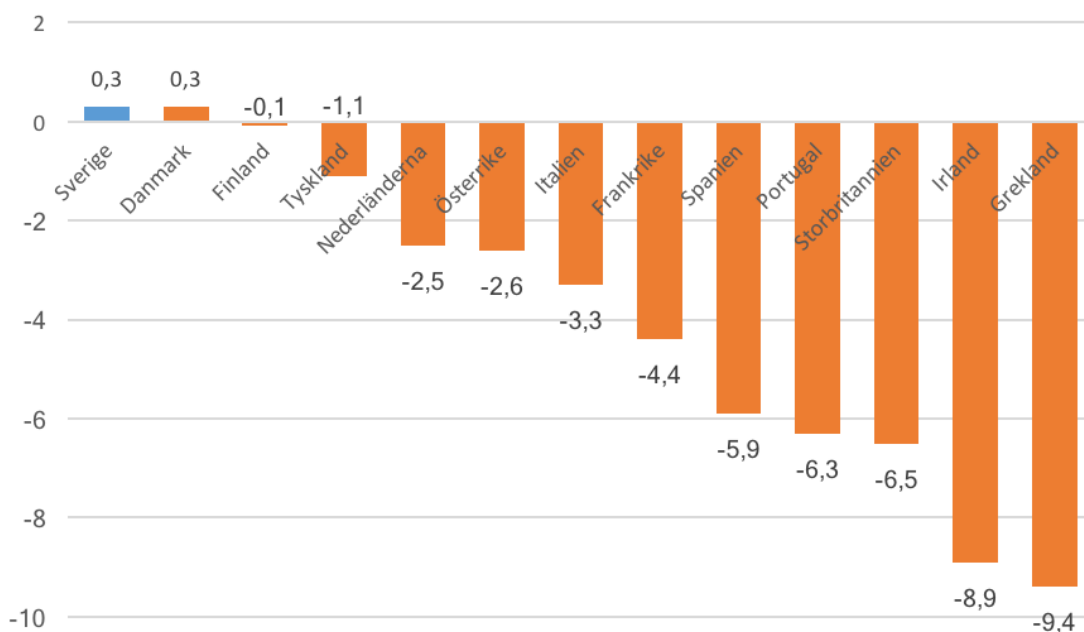
migration och integration på både kort och lång sikt. På kort sikt måste först och främst säkerställas att mottagandet fungerar. På medellång sikt krävs genomgripande strukturella reformer av arbetsmarknaden, utbildningssystemet och bostadsmarknaden så att alla människor som ska etableras i Sverige har en möjlighet att få ett arbete, egenförsörjning och frihet över sitt eget liv.

Ansvar för svensk ekonomi och hållbara offentliga finanser

Sverige har klarat den ekonomiska nedgången bättre än de flesta andra länder. Trots en ihållande lågkonjunktur har Sverige haft en jämförelsevis god BNP-tillväxt och sysselsättningen har fortsatt att öka. Ett avgörande skäl till att vi klarat krisen väl är att det finansiella ramverket och överskottsmålet medförde att Sverige gick in i finanskrisen med tillräckliga säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna för att kunna stimulera ekonomin under lågkonjunkturen. I kombination med en effektiv stabiliseringspolitik innebar dessa säkerhetsmarginaler att Sverige klarade sig bättre än de flesta andra länder. När ekonomin nu befinner sig i högkonjunktur står Sverige fortfarande väl rustat, med en relativt låg statsskuld och hög sysselsättning.

Figur 10 Genomsnittligt finansiellt sparande 2006–2014

Procent av BNP

Källa: EU-kommissionens makroekonomiska databas Ameco, vinterprognosen 2016.

Det är nu centralt att visa politiskt ledarskap och även fortsättningsvis värna svensk ekonomi. Även om den svenska statsskulden nu är låg har finanskrisen visat att skuldkvoten snabbt kan ändras om ett land inte har tillräckliga säkerhetsmarginaler. Medan Sveriges statsskuld fortsatt ligger på en låg nivå, har skuldnivåerna i eurozonen skenat och ligger nu på över 90 procent av BNP. Statsskuldsräntorna riskerar då att tränga ut viktiga investeringar samtidigt som den ekonomiska nedgången fört med sig nedskärningar och åtstramningar i många länder.

Alliansen välkomnar därför den överenskommelse som slutits mellan sju partier i riksdagen om ett nytt finanspolitiskt ramverk. Överenskommelsen innebär att Alliansens strama linje med fortsatt fokus på ansvar för de offentliga finanserna och

beredskap för nya kriser har fått gehör. Principen om överskott i de offentliga finanserna ligger fast, och kompletteras med ett nytt skuldankare. Överskottet i offentliga finanser ska uppgå till i genomsnitt en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel, och nivån på Maastrichtskulden ska på sikt nå 35 procent av BNP. För att nå överskottsmålet bör därmed det strukturella sparandet uppgå till ca 0,5 procent av BNP. Med det nya finanspolitiska ramverket säkerställs dels att sparandet över en konjunkturcykel ska vara positivt, dels att den totala skuldnivån ska vara så pass låg att tillräckliga marginaler finns för att understödja ekonomin när nästa kris slår till. Att överskottsmålet är formulerat över en konjunkturcykel innebär att det finansiella sparandet bör ligga under en tredjedels procent av BNP när resursutnyttjandet är lågt och över en tredjedels procent när resursutnyttjandet är högt. Därigenom är överskottsmålet förenligt med en finanspolitik som motverkar konjunktursvängningar. På så sätt säkras hållbara offentliga finanser på både kort och lång sikt, samtidigt som finanspolitiken har utrymme att dämpa konjunktursvängningar i ekonomin.

Regeringen ser ut att med de senaste prognoserna, innan någon ny politik föreslås, närma sig det nya överskottsmålet. Överskotten i offentliga finanser är dock relativt låga – mindre än hälften av vad de var innan finanskrisen slog till 2008. Erfarenheten från budgetpropositionen 2017 var tyvärr att regeringen trots högkonjunktur valde att underfinansiera budgeten med 16 miljarder kronor. Troligtvis ser vi ett liknande scenario för 2018, där regeringen medvetet gör avsteg från överskottsmålet. Alliansen kommer inte följa denna väg. Det gör Sverige mer sårbart när nästa kris slår till.

Mot bakgrund av det starka konjunkturläge som svensk ekonomi befinner sig i finns det inte några stabiliseringspolitiska skäl att som regeringen fortsätta att föra en expansiv finanspolitik. I stället bör det offentliga sparandet föras tillbaka till det nya överskottsmålet. För att nå det nya överskottsmålet om en tredjedels procent över en konjunkturcykel bör det strukturella sparandet uppgå till ca 0,5 procent per år. Regeringens prognos i vårpropositionen för det strukturella sparandet 2018 ligger i linje med denna nivå. En rimlig avvägning är enligt Alliansens bedömning därför att nya reformer för budgetåret 2018 ska finansieras krona för krona. Tillsammans med de automatiska budgetförstärkningar som enligt regeringen kommer att ske under prognosperioden bedömer Alliansen därmed att överskottsmålet nås 2018, förutsatt att ekonomin är i balans.

Figur 11 Bana för offentliga finanser

Procent av BNP om inte annat anges

	2016	2017	2018	2019	2020
Finansiellt sparande	0,9	0,3	0,6	1,4	2,1
Strukturellt sparande	1,0	0,3	0,6	1,4	2,2

Källa: Vårpropositionen 2017.

Det ska dock understrykas att de offentliga finansernas utveckling är svårbedömd. Konjunktoren har ett betydande genomslag på finanserna, men även den potentiella produktionsförmågan och efterfrågans sammansättning i jämvikt är av avgörande betydelse. En mindre justering av prognosen för exempelvis den potentiella produktivitetstillväxten kan få ett betydande genomslag på bedömningen av både det

faktiska och det strukturella saldot i de offentliga finanserna på några års sikt. Även penningpolitikens utveckling är osäker. Konsekvensen av detta är att finanspolitiken måste utformas efter hand i ljuset av ny information. Om en ny allvarlig störning drabbar svensk ekonomi och ekonomin hamnar längre från balans bör de budgetförstärkande åtgärderna skjutas längre fram i tiden. Omvänt bör budgetförstärkningarna tidigareläggas om återhämtningen sker snabbare.

Alliansen är enig om att budgetförstärkningarna bör ske genom såväl intäktsökningar som utgiftsminskningar framöver. Det är också centralt att budgetförstärkningarna samt finansieringen av reformer inte sker genom att skatten på jobb och företagande höjs. En lika viktig utgångspunkt är att budgetförstärkningarna inte ska påverka välfärdens kärnverksamheter.

Utgiftstaket utgör en övre gräns för statsbudgetens utgiftsnivå. Genom utgiftstaket ges riksdag och regering förbättrade möjligheter till kontroll och styrning av utgifterna. Alliansen vänder sig emot regeringens mycket kraftiga höjning av utgiftstaken, eftersom det är viktigt att hålla utgifterna på en ansvarsfull nivå. Regeringens agerande förutsätter ett kraftigt höjt skatteuttag för att balansera utgiftsökningarna. Skattehöjningarna riskerar att slå mot jobb och företagande och därmed försämra Sveriges ekonomiska utsikter.

Enligt de riktlinjer som finns bör en buffert för oförutsedda händelser lämnas obudgerad under utgiftstaket för nästkommande budgetår. Hur stort budgetutrymmet för reformer på utgiftssidan slutligen blir beror bl.a. på hur stor del av budgeteringsmarginalen som under de kommande åren tas i anspråk av oförutsedda utgiftsökningar, t.ex. till följd av öknings av volymer i de rättighetsbaserade transfereringssystemen eller den makroekonomiska utvecklingen. Regeringens utgiftstak har kritiserats av bland annat Finanspolitiska rådet för att vara så högt satta i slutet av prognosperioden att den styrande effekten av taken helt gått förlorad. Alliansens utgiftstak är betydligt lägre än regeringens och minskar som andel av BNP.

Figur 12 Förslag till utgiftstak

Miljarder kronor om inte annat anges

	2017	2018	2019	2020
Utgiftstak	1 253	1 299	1 332	1 357
Takbegränsade utgifter, maximum	1 231	1 267	1 287	1 316
Budgeteringsmarginal, minimum	22	32	45	46
Budgeteringsmarginal, procent av takbegränsade utgifter	1,8 %	2,5 %	3,5 %	3,1 %
Utgiftstak som andel av BNP	27,5 %	27,3 %	26,9 %	26,3 %

Källor: Vårpropositionen 2017, Alliansens budgetmotioner 2017 samt egna beräkningar.

Fler i arbete genom stärkta drivkrafter och sänkta trösklar in på arbetsmarknaden

Sverige byggs starkt genom att fler kommer i arbete. När många jobbar skapas mer resurser till den gemensamma välfärden. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor

makt över sina liv liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd. Målsättningen kan därför inte vara annat än att alla som vill och kan arbeta ska ha ett jobb att gå till. Vi vill skapa förutsättningar för ett mer jämlikt och jämställt samhälle och stärka sammanhållningen i vårt land. Arbetsmarknaden ska rymma även dem som i dag står långt ifrån att få ett jobb. Jobben och kampen mot utanförskapet är fortsatt grunden för Alliansens politik.

Alliansens reformer i regeringsställning bidrog till att över 300 000 fler människor kom i arbete under den största internationella krisen sedan depressionen. En betydande del av det breda utanförskapet som präglade svensk arbetsmarknad under 2000-talet kunde brytas. Under 2000-talets första år trycktes människor som varit inne på arbetsmarknaden ut ur arbetskraften bl.a. på grund av att ersättnings- och bidragssystemen gjorde att arbete lönade sig för dåligt. Samtidigt ökade antalet människor med sjuk- och aktivitetsersättning, det som tidigare kallades förtidspension, kraftigt. Sedan 2006 har en stor del av detta breda utanförskap minskat som en effekt av alliansregeringens politik. Färre människor förtidspensioneras och fler får behålla mer när de jobbar. Det har varit en framgångsrik ekonomisk politik samt välfärdspolitik, och andelen som försörjs av bidrag eller ersättningar har minskat med ungefär en fjärdedel.

I takt med att utanförskapet minskat i de grupper som står relativt nära arbetsmarknaden har utmaningarna på arbetsmarknaden förändrats. Risken att grupper som står nära arbetsmarknaden återigen pressas ut i utanförskap kvarstår visserligen, och förstärks av att regeringen nu gör det mindre lönsamt att arbeta. Men den mest betydande utmaningen på svensk arbetsmarknad i dag är att bryta det utanförskap som gäller de som står längre från arbetsmarknaden och som har svårare att komma in. Särskilt utrikes födda och personer utan gymnasiekompetens drabbas av utanförskap i större utsträckning än andra grupper, delvis på grund av de trösklar som finns i form av höga skatter på arbete, men också för att många saknar de kunskaper och erfarenheter som krävs på den svenska arbetsmarknaden. Denna utmaning har förstärkts betydligt av det stora flyktingmottagande som Sverige haft under de senaste åren. Bland nyanlända personer i etableringsfasen har nästan 50 procent endast grundskoleutbildning eller mindre. För denna grupp är trösklarna in till den svenska arbetsmarknaden mycket höga.

Konsekvenserna av detta utanförskap är stora både för den enskilde och för samhället. Motsvarande var sjunde person i arbetsför ålder lever fortfarande helt på offentliga sociala ersättningar eller försäkringar. Varje människa i utanförskap nekas möjligheten att bygga en framtid utifrån sin egen vilja och förmåga. Det skapar otrygghet och ofrihet. Samtidigt är konsekvenserna för samhället också betydande. Matchningen på svensk arbetsmarknad har försämrats betydligt över tid. Företagen har svårt att hitta personal, trots att en relativt stor grupp står till arbetsmarknadens förfogande. När gruppen arbetslösa har en allt svagare anknytning till arbetsmarknaden och mer begränsad utbildning och erfarenhet minskar möjligheten att matcha arbetssökande med de arbetsuppgifter som företagen efterfrågar.

De grupper som befinner sig i utanförskap eller riskerar att hamna där måste få ett jobb att gå till. Det kommer att kräva olika former av åtgärder. Hur hög sysselsättning vi uppnår i Sverige beror på samspelet mellan företagets efterfrågan på arbetskraft, hushållens utbud av arbetskraft och hur väl lönesättningen och andra institutioner fungerar på arbetsmarknaden. Prioriteringen bör i första hand vara att skapa jobb på den ordinarie arbetsmarknaden, inte temporära platser i arbetsmarknadsåtgärder.

Trösklarna på svensk arbetsmarknad är höga i form av låg flexibilitet på arbetsmarknaden och höga kompetenskrav. När en allt större andel av de arbetslösa står långt från arbetsmarknaden och ofta har svag utbildningsbakgrund och låg produktivitet krävs nya reformer. Trösklarna måste sänkas inte bara för de som klarar att ta steget till vidareutbildning, utan också för de som av olika skäl inte klarar av att utbilda sig i kapp. Anställningskostnaderna måste sänkas för att öka efterfrågan på arbetskraft med lägre kvalifikationer. LAS måste ses över och nya mer ändamålsenliga anställningsformer införas för de grupper som står allra längst från arbetsmarknaden. RUT-avdraget måste utvecklas så att efterfrågan på enklare tjänster kan öka ytterligare. Möjligheterna till vuxenutbildning måste förbättras så att alla som kan också har möjlighet att vidareutbilda sig. Som Alliansen enats om bör Arbetsförmedlingen läggas ned i sin nuvarande form. Det är nödvändigt för att kunna fördela myndighetens resurser på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt. De som står allra längst från arbetsmarknaden får i dag inte det stöd de behöver. Därför måste myndighetens fokus läggas om. Samtidigt bör andra mer framgångsrika matchningsaktörer ta vid för att matchningen mellan arbetssökande och arbetsgivare ska blir mer effektiv.

Det är fortsatt viktigt att det lönar sig att arbeta vid låga inkomster i Sverige. När de samlade bidragen för en trebarnsfamilj där föräldrarna inte arbetar riskerar att minska om en förälder får ett jobb är drivkrafterna för arbete fortfarande för svaga. Drivkrafterna för att arbeta måste vara starkare än drivkrafterna att vara frånvarande från arbetsmarknaden. Om man är sjuk eller av andra skäl inte kan arbeta ska vi ha trygghetssystem som fungerar. Men det ska alltid vara lönsamt att ta ett jobb och bidra till det gemensamma. Alliansen vill se starka drivkrafter att arbeta med låg skatt på arbetsinkomster och strama bidragsnivåer som främjar arbetslinjen och ett mer jämställt arbetsliv.

I takt med att utanförskapet ändrat karaktär befinner sig en allt större andel av de arbetslösa i andra bidragssystem än a-kassan. Ett viktigt steg i att stärka arbetslinjen är därför att reformera systemet för ekonomiskt bistånd. Det är viktigt med tydliga krav på aktivitet och motprestation för att få bidrag.

Goda förutsättningar för fler och växande företag

Företagsamhet är grunden för Sveriges välstånd och det som driver samhällsutvecklingen framåt. För att skapa långsiktiga förutsättningar för tillväxt, jobbskapande och högre reallöner måste villkoren för att starta, driva och utveckla företag förbättras. Det är dessutom viktigt för att kunna öka antalet sysselsatta och minska utanförskapet. En stark efterfrågan på arbetskraft från växande företag är en förutsättning för att fler människor ska komma i arbete.

Ett gott företagsklimat i allmänhet och ett mycket gott små- och nyföretagarklimat är nödvändigt för att vi ska kunna dra nytta av de möjligheter som globaliseringen ger och möta de utmaningar den ställer oss inför. Villkoren för företagen måste vara minst lika goda i Sverige som i andra länder.

Alliansregeringen förbättrade tillväxtförutsättningarna avsevärt. Bolagsskatten och socialavgifterna sänktes och de ekonomiska drivkrafterna för att driva företag förbättrades. Regeringens politik går däremot i motsatt riktning med höjda kostnader på arbete och ökat regelkrångel. Under kommande år förväntas arbetskraftsdeltagandet minska i Sverige. Detta sker samtidigt som arbetskraftsbristen är påtaglig. Sammantaget riskerar det svenska företagsklimatet att försämrats och därmed förutsättningarna för fler

jobb och högre löner på sikt. För att stimulera tillväxten krävs att villkoren för att starta, driva och utveckla företag kontinuerligt förbättras.

Sveriges välstånd vilar ytterst på att människor anstränger sig, driver företag och tar risker. Drivkrafterna för utbildning och entreprenörskap måste därför hela tiden värnas. Den statliga inkomstskatten bör omfatta färre än i dag och företagsskatterna bör värna drivkrafterna för entreprenörskap. Högre marginalsatser och högre skatter på fåmansbolag bör motverkas.

För att företag ska kunna växa måste tillgången till kompetens och kapital vara god. Svenska företag vittnar om problem med rekrytering och tillgång till kapital i tidiga faser.

För att förbättra tillgången på kompetens krävs en bättre fungerande bostadsmarknad. Alliansen har enats om att genomföra ett genomgripande regelförenklingsarbete. Byggvänliga bullerregler bör införas och tekniska egenskapskrav och utformningskrav förändras så att trösklarna för byggande sänks. För det andra krävs skarpa reformer för att frigöra mer attraktiv mark att bygga på. Alliansen vill reformera systemen för riksintressen, naturreservat och strandskydd så att bostadsbyggande prioriteras högre. För det tredje krävs att överklagandeprocessen kortas. Till exempel bör länsstyrelsen tas bort som första instans för överklaganden, och sakägarkretsen – vilka som över huvud taget har rätt att överklaga – måste begränsas. För det fjärde måste resurserna inom bostadspolitikerna användas effektivt. Därför bör de av regeringen införda byggsubventionerna avskaffas. För det femte måste rörligheten på bostadsmarknaden tydligt öka. Alliansen har gemensamt drivit att taket för uppskov av reavinstskatten ska slopas permanent för att minska dagens inlåsnings effekter. Det måste också bli enklare att hyra ut sin bostad i andra hand och dagens hyresreglering måste ses över, framför allt i nyproduktion.

För snabbväxande globala bolag krävs också bättre villkor för internationella rekryteringar. Därför vill vi se bättre regler för personaloptioner i tillväxtföretag. Alliansen har dessutom enats om att se över systemet för arbetskraftsinvandring för att förenkla och snabba på internationella rekryteringar.

Också tillgången på kapital är en nyckelfråga för att främja entreprenörskap. För att effektivisera det offentliga riskkapitalet bör fond-i-fond-lösningar användas brett, där statligt riskkapital samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. De statliga fondernas inriktning bör också främst inriktas på tidiga utvecklingsfaser för att undvika undanträngning av privat kapital. Det är också viktigt att riskkapital finns tillgängligt i hela landet. Därtill stänger dagens regelverk för aktiebolag ute många potentiella företagare. Reglerna bör anpassas till det behov av aktiekapital som faktiskt föreligger och som i exempelvis många tjänsteföretag kan vara relativt begränsat. Därför bör kravet på aktiekapital sänkas från 50 000 till 25 000 kronor.

Att marknader under ordnade former och med tydliga spelregler öppnas för innovation och entreprenörskap främjar produktivitetens utvecklingen och tillväxten. Alliansen vill se över och förenkla regelverken för att främja delningsekonomin. Vi vill också vidareutveckla möjligheterna för dagens framgångsrika privata aktörer att arbeta med matchning på arbetsmarknaden.

En hållbar utveckling för framtiden

För Alliansen är det en självklarhet att Sverige måste vara pådrivande i omställningen till en klimatneutral ekonomi och ett giftfritt samhälle och lika självklart att detta inte

står i motsats till tillväxt och jobbskapande utan att både miljö och tillväxt kan gå hand i hand. För detta krävs väl utformade och effektiva styrmedel. Förorenaren ska betala för sin miljöpåverkan samtidigt som förnybar och miljövänlig teknik tillåts växa fram. På så sätt ger våra åtgärder största möjliga resultat för miljön. Inte minst krävs det att den svenska fordonsflottan blir mer hållbar och att utsläppen från transportsektorn minskar. Beroendet av fossila bränslen är både en belastning på miljön och en säkerhetspolitisk risk. Nya styrmedel för att minska användningen av gifter i vår vardag krävs också. Därtill måste Sverige arbeta oförtröttligt på den internationella arenan för att bidra till att de globala utsläppsreduktioner som behövs uppnås.

Under sin tid vid makten har regeringen inte förmått ta ledningen för minskade utsläpp och en giftfri vardag. Tvärtom har många beslut om styrmedel förskjutits och i stället har nya skatter aviserats på förnybar energi. Dessutom döms politiken ut som ineffektiv av regeringens egna expertmyndigheter som Finanspolitiska rådet och Konjunkturinstitutet. Det finns tecken på att de senaste årens nedgång i klimatutsläpp nu bromsas och att andelen miljöbilar minskar. Nya initiativ krävs både i Sverige och på EU-nivå för att den ekonomiska politiken och miljöomställningen ska understödja varandra.

Just eftersom det är så akut att möta klimatförändringarna är det viktigt att våra insatser gör största möjliga skillnad. Sverige behöver kraftfulla och effektiva styrmedel för att minska klimathotet och kunna agera föredöme för världen, samtidigt som vi i EU och FN:s klimatkonvention UNFCCC verkar för att effektiva insatser för klimatet också bör göras i vår omvärld. Varje satsad klimatkrona ska göra största möjliga nytta. Genom att förorenaren betalar kan skatten i gengäld sänkas på jobb och företagande.

Stärk tryggheten

Tryggheten är den grund som samhället vilar på och först och främst en förutsättning för människors frihet och välmående. Men det är också grunden för vår ekonomi och vårt välstånd. Utan säkerhet och trygghet rivs förtroendet människor emellan ned. Utan tillit, en stark äganderätt och starka institutioner hotas själva fundamenten för vår välståndsutveckling.

Vi ser hur otryggheten ökar i delar av Sverige. Stenkastning mot polis och räddningspersonal, bilbränder och våldsbrott och framväxten av parallella samhällen i några av våra mest brottsutsatta förorter är exempel på att utvecklingen går åt fel håll. Världen är samtidigt mer osäker och orolig än på länge och därmed också alltmer oförutsägbar. Rysslands aggression mot Ukraina visar inga tecken på att avta och spänningen i vårt närområde är fortsatt hög med ett alltmer auktoritärt och aggressivt Ryssland. I Mellanöstern och Nordafrika ökar radikaliserings och den har kommit att följas av terror. Säkerhetsläget är i dag mer problematiskt än på mycket länge.

Alliansen står för en klarsynt rätts- och försvarspolitik. När tryggheten utmanas både på hemmaplan och i omvärlden krävs åtgärder. Alla invånare – oavsett var man bor – ska känna trygghet i att rättsväsendet och Försvarsmakten står starka.

När otrygghet breder ut sig måste samhällets svar vara tydligt – det kommer inte accepteras. Alliansen har krävt en snabb ökning av antalet poliser och skärpta straff för grova brott. Samtidigt måste samhällets förebyggande insatser utvecklas. För att garantera Sveriges försvarsförmåga mot yttre hot måste Försvarsmaktens resurser öka väsentligt på både kort och lång sikt.

En trygg och tillgänglig välfärd

Alliansen står för en trygg och tillgänglig välfärd. Välfärdslandet Sverige byggdes på idén om att alla ska ha likvärdiga möjligheter till ett gott liv. En tillgänglig välfärd av bra kvalitet är en viktig grundpelare för den sammanhållning vi har i Sverige. Men med stora grupper som står långt från arbetsmarknaden riskerar Sverige att glida isär. Alla barn och vuxna måste få samma chans att lyckas. Därför måste välfärdens kärna – skola, vård och omsorg – värnas och utvecklas.

Alliansregeringens ekonomiska politik och välfärdspolitik resulterade i att resurserna till skola, sjukvård och omsorg ökade med mer än 100 miljarder i fasta priser. Resurserna ökade per invånare, per elev och per slutenvårdspatient. Också antalet läkare, barnmorskor och sjuksköterskor per invånare ökade. Men välfärden kan stärkas och utvecklas ytterligare. Välfärdspolitiken måste bl.a. förbättra resultaten i skolan, minska ojämlikheten som fortfarande finns i vården och svara mot behoven hos en åldrande befolkning.

Utbildningen i Sverige ska hålla hög kvalitet och vara tillgänglig för alla – för elevernas skull men också för jobben, välfärden och sammanhållningen i samhället. Föräldrarna ska veta att barnen när de kommer hem från skolan har lärt sig något nytt i en trygg miljö. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som var och en behöver för att nå kunskapsmålen och växa utifrån sina egna förutsättningar. Skolan ska också ge bildning och lära för livet – inte bara för arbetslivet – oavsett bakgrund eller var du går i skolan.

Många nyanlända barn som flytt från krig och förtryck har i år haft sin allra första skoldag runt om i Sverige. Deras väg in i det svenska samhället kommer i stor utsträckning att gå genom skolan. Den svenska skolan står inför stora utmaningar när antalet nyanlända elever ökar snabbt samtidigt som skolresultaten fortsätter att sjunka. Under åren framöver kommer det att krävas särskilda ansträngningar för att alla barn i Sverige, oavsett bakgrund, ska få en bra start i livet och en rivstart i vårt skolsystem.

Alliansens utgångspunkt är en sjukvård präglad av kvalitet och tillgänglighet för alla. Svensk vård och omsorg uppvisar i ett internationellt perspektiv goda resultat. Men i takt med att vi lever längre och kan behandla allt fler sjukdomar förändras kraven på hälso- och sjukvården. Alliansregeringen satsade mer resurser än vad som någonsin tidigare satsats på vården. Köerna har kortats och vi har sett en kraftig ökning av antalet vårdcentraler och generösare öppettider. Kvaliteten i sjukvården har stärkts över tid och patienterna är mer nöjda med vården. Samtidigt finns det fortfarande brister. Långa väntetider och otillräcklig tillgänglighet är fortfarande ett problem i delar av vården. Fördelningen av resurser mellan de med större och mindre behov fungerar inte optimalt. Brist på kompetens i vissa vårdyrken, t.ex. sjuksköterskor, är vanligt. Vården är fortfarande inte jämlik – såväl gällande kvalitet och kontinuitet som väntetider. Alliansen kommer fortsätta att utveckla vården med patientens behov i fokus. Kvalitet, tillgänglighet och valfrihet ska prägla den svenska sjukvården, och alla patienter ska känna sig väl omhändertagna på vårdcentraler och sjukhus i hela Sverige.

Att åldras innebär ofta ett ökat behov av hjälp i vardagen. Hur hjälpen utformas påverkar i hög grad livskvaliteten. Alliansens utgångspunkt är att varje människa är unik med egna önskemål och intressen. Rätten till självbestämmande är lika viktig oavsett ålder. Äldreomsorgen ska präglas av stor valfrihet, hög kvalitet och ett värdigt bemötande och finnas tillgänglig för alla som behöver den.

En mångfald av aktörer är en förutsättning för valfrihet. Alliansens välfärdspolitik sätter eleven, patienten och brukaren i centrum. Rätten att själv få välja var och hur man

tar del av vård, skola och omsorg är en viktig del i att kunna utforma sitt eget liv och sin egen tillvaro. Valfärden finns till för medborgarna och medborgarna har rätt att påverka dess utformning. Därför måste möjligheten att välja och välja bort värnas.

Mångfalden av aktörer inom valfärden bidrar också till att utveckla nya idéer och hitta nya, smartare och effektivare arbetsätt, till gagn för alla som använder valfärden. Den svenska lösningen, med en offentligt finansierad valfärd som alla medborgare har rätt till, och där många olika typer av utförare tillåts bidra, är viktig att värna. Valfärdens verksamheter gynnas av att nya privata och ideella aktörer har möjlighet att etablera sig för att bidra till innovation och värdeskapande.

Vi har dock sett att den svenska valfärden inte alltid fördelas jämnt, och att kvaliteten i vissa fall brister hos både offentliga och fristående verksamheter. För att säkerställa en jämlik valfärd av hög kvalitet finns därför anledning att se över kraven på och regleringen av både offentlig och fristående valfärdsverksamhet. Riksdagen har därför beslutat att en utredning bör se över möjligheten att införa tillståndsplikt med ägar- och ledningsprövning, ett tydligare kravställande och bättre uppföljning avseende kvalitet och skarpare sanktioner vid misskötsel inom valfärden. Att regeringen inte fokuserar på kvalitetsaspekterna, utan i stället låter utreda begränsningar av vinstuttag i valfärdssektorn är en mycket olycklig utveckling. Det finns inga etablerade samband mellan organisationsform eller vinstuttag och kvaliteten i verksamheten. Utgångspunkten borde i stället vara hur vi på bästa sätt kan säkerställa både kvalitet, trygghet, effektivitet, innovation, valmöjligheter och öppenhet på ett sätt som gagnar elever, föräldrar, patienter, brukare och anhöriga i alla valfärdens verksamheter.

Alliansen vill införa ett nytt ramverk för kvalitet i valfärden. All kommunal och fristående valfärdsverksamhet ska kräva tillstånd och styras med tydliga kvalitetskrav och sanktionsmöjligheter. Verksamheter som inte klarar kvalitetskraven ska snabbt vändas eller stängas.

Alliansens mål för skolan är att Sverige inom tio år bör ligga på topp tio i PISA-mätningarna. För att nå dit har Alliansen enats om att öka antalet timmar i skolbänken, införa fler karriärlärartjänster och tillföra mer resurser till utsatta skolor och svaga elever. Dessutom vill vi reformera lärarutbildningen med ökat fokus på kunskap och inläring.

Alliansen vill stärka sjukvården och korta vårdköerna. Incitament för landstingen att stärka vårdgarantin måste återinföras. Det är också viktigt att mer resurser går till de verksamheter som behöver det mest, t.ex. primärvården.

Alliansen vill att äldreomsorgen ska präglas av valfrihet, hög kvalitet och ett värdigt bemötande. Med tydligare kvalitetskrav och skarpare sanktioner vid misskötsel blir äldreomsorgen mer likvärdig över hela landet och kvaliteten i verksamheten säkras. Alla svenskar ska ha rätt till en värdig ålderdom med god livskvalitet.

Migrationen till Sverige kräver nya reformer

Under de senaste åren har Europas närområde präglats av flera svåra väpnade konflikter. I Syrien, Irak, Eritrea och Afghanistan har krig och förföljelse lett till att människor tvingats fly för att söka skydd inom det egna hemlandet, i närområdet eller på andra kontinenter. FN:s flyktingorgan uppskattar att uppemot 65 miljoner människor var på flykt i världen under 2015, den högsta siffran som någonsin uppmätts. Under samma år sökte 1,2 miljoner människor skydd i EU. Hela 160 000 personer sökte asyl i

Sverige. Mellan 2010 och 2020 bedömer Ekonomistyrningsverket att knappt en halv miljon nyanlända kommer att etableras i Sverige.

Alliansen anser att Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asylrätten, underlättar rörlighet över gränser och främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt.

På kort och medellång sikt måste regeringen först och främst säkerställa att mottagandet fungerar. Under hösten 2015 kom allianspartierna överens med regeringen om en rad åtgärder för att hantera migrationskrisen inom ramen för migrationsöverenskommelsen. Allianspartierna fick igenom avgörande förslag för att skapa ordning och reda i mottagandet, skapa en bättre etablering och dämpa kostnadsökningarna. Bland annat innebär uppgörelsen att tillfälliga uppehållstillstånd blir huvudregel med rätt till familjeåterförening, tydligare försörjningskrav vid anhöriginvandring och ett stärkt återvändande. Vidare föreslås en stärkt kostnadskontroll i mottagandet och etableringen genom bl.a. tydligare krav för att erhålla försörjningsstöd. Samtidigt beslutades om viktiga alliansförslag för att stärka integrationen, som ett breddat RUT-avdrag och lärlingsanställningar för nyanlända samt att utreda lagliga vägar för att söka asyl i EU.

På längre sikt måste den ekonomiska politiken ha beredskap för att på bästa sätt tillvarata de möjligheter som en betydande befolkningsökning innebär och minimera de utmaningar som det stora mottagandet under de senaste åren kan medföra. Sverige har inte i tillräckligt hög utsträckning fått in utrikes födda och nyanlända på arbetsmarknaden. Efter nio år har knappt hälften av de som kommit till Sverige som flyktingar någon form av jobb. Sysselsättningsgraden hos utrikes födda uppgick 2015 till 60,1 procent, till skillnad från 68,8 procent hos inrikes födda. Att alltför många utrikes födda saknar jobb och i stället blir beroende av bidrag är först och främst destruktivt och negativt för varje enskild människa som hamnar i långvarigt utanförskap. Men med ett växande och utbrett utanförskap riskerar också kostnaderna för samhället att öka.

Alliansens politik syftar till att bygga ett samhälle som tar till vara varje människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och stå på egna ben, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd. Det är grunden i Alliansens politik. Därför krävs också att den ekonomiska politiken utvecklas för att på bästa sätt hjälpa de människor som flytt till Sverige att komma in på arbetsmarknaden, få sitt första jobb och bli en del av Sverige.

Det första och främsta skälet för att se till att människor i utanförskap kommer i arbete är att ge dem frihet över sitt eget liv. Men att fler kommer i arbete är också mycket viktigt för svensk ekonomi som helhet. Den ekonomiska politiken ska genom hög sysselsättning, långsiktigt hållbara finanser och stabila makroekonomiska förhållanden skapa välbefinnande för alla som bor i Sverige. Huruvida invandring bidrar positivt eller negativt till dessa mål är i mycket stor grad avhängigt om de människor som kommer till Sverige kommer i arbete, precis på samma sätt som för befolkningen i övrigt. Om tillräckligt många kommer i arbete kan invandringen, som innebär en förnyring av Sveriges befolkning, vara en viktig del i att klara finansieringen och bemanningen av vård och omsorg för allt fler äldre. Dessutom kan utrikes födda bidra till att öka svensk handel. Forskningsstudier visar på positiva effekter av invandring på

både export och import. Om för få tar steget in på arbetsmarknaden blir utvecklingen den motsatta – då belastas den offentliga ekonomin av ökade bidragsutbetalningar. För den enskilde blir konsekvenserna ännu större med risk för ett djupt utanförskap och grusade drömmar.

För Sverige är utmaningen betydande – historiskt har etablering och integration inte fungerat tillräckligt bra. Det har resulterat i att Sverige under en längre tid sett en utveckling mot ett nytt och djupt utanförskap hos svenskar som har låg utbildningsbakgrund eller som är utrikes födda. Inom ett par år bedöms nästan 80 procent av de inskrivna på Arbetsförmedlingen tillhöra särskilt utsatta grupper som t.ex. utomeuropeiskt födda och personer utan gymnasieutbildning. Arbetslösheten är fyra gånger högre för en person född utanför Europa än för en person född i Sverige. Detta mönster måste brytas.

Alliansens främsta uppdrag under åren 2006 till 2014 var att bryta det breda utanförskap som drabbade människor som förtidspensionerades och sjukskrevs bort från arbetsmarknaden. För att bryta den negativa utvecklingen krävdes genomgripande strukturreformer som ökade arbetsutbudet och gjorde det mer lönsamt att arbeta än att gå på bidrag. Som ett resultat av Alliansens reformer minskade utanförskapet med en fjärdedel.

I dag har utmaningen delvis skiftat. Hög arbetslöshet bland utomeuropeiskt födda och stora grupper nyanlända som behöver ett första jobb kommer vara en av Sveriges största strukturella utmaningar under åren framöver. Under de kommande åren är det därför helt avgörande att politiken tar nästa steg och genomför nödvändiga reformer för att hantera det nya läget. En bättre integration och lägre trösklar in till arbetsmarknaden för att nyanlända ska komma i arbete är nödvändigt och kan bara ske genom strukturellt riktiga reformer. De utbudsreformer som Alliansen genomförde under sin regeringstid ledde till att utrikes föddas arbetskraftsdeltagande ökade från 65 till 70 procent. Det är ett steg i rätt riktning, men mer kommer att krävas. En av Alliansens främsta uppgifter är att bryta det utanförskap som växt fram bland utrikes födda och unga som saknar gymnasieutbildning. Det kommer att kräva stabila offentliga finanser och genomgripande strukturella reformer av arbetsmarknaden, utbildningssystemet och bostadsmarknaden.

Sverige ska bedriva en långsiktig hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asylrätten, underlättar rörlighet över gränser och inte ställer byråkratiska hinder för arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt. På kort sikt måste först och främst säkerställas att mottagandet fungerar och är kostnadseffektivt. På medellång sikt krävs genomgripande strukturella reformer av arbetsmarknaden, utbildningssystemet och bostadsmarknaden så att alla människor som ska etableras i Sverige har en möjlighet att få ett arbete, egenförsörjning och frihet över sitt eget liv.

Ramverk och strukturreformer

Det är avgörande att Sverige också i fortsättningen har ett finanspolitiskt ramverk som leder till en stram och ansvarsfull inriktning av politiken. Det finanspolitiska ramverket säkerställer finansiell stabilitet och en beredskap att klara framtida kriser, och det har

tjänat Sverige väl. Förtroendet för Sveriges offentliga finanser är högt, och statsskulden är relativt låg.

Liberalerna har tillsammans med övriga Allianspartier, regeringen och Vänsterpartiet kommit överens om en justering av överskottsmålet till 0,33 procent av BNP över en konjunkturcykel. Detta mål är välavvägt och långsiktigt hållbart. Det utgör en bättre lösning än det balansmål som regeringen förespråkade och som på sikt skulle ha riskerat att öka statens skuldsättning.

Även om statens finanser i dagsläget är goda och det nu finns en blocköverskridande uppgörelse om ett fortsatt överskottsmål menar Liberalerna att det krävs att regeringen uppvisar behärskning och inte låter kostnaderna skena i väg för att målet ska kunna uppnås.

Liberalerna har tidigare efterlyst ett särskilt tak för den offentliga skuldkvoten, dvs. att statsskulden inte får överstiga en viss nivå. Vi välkomnar därför att det i den blocköverskridande överenskommelsen ingår att ett skuldankare på 35 procent av BNP ska införas fr.o.m. 2019. Denna nivå ligger på behörigt avstånd från det krav på att statsskulden inte får överstiga 60 procent som följer av EU:s tillväxt- och stabilitetspakt. Skuldankaret utgör också en kontrollmekanism som motverkar en uppbyggnad av långsiktiga underskott i statens finanser. Detta upprätthåller förtroendet för Sverige som ett land med offentliga finanser i god ordning.

Överenskommelsen om ett justerat överskottsmål innehöll delar som syftade till ett starkt oberoende och en starkt ställning för Finanspolitiska rådet, något som Liberalerna krävt sedan tidigare. Bland annat får rådet en uttrycklig uppgift i sin instruktion att årligen bedöma om det föreligger en avvikelse från överskottsmålet. Rådets oberoende ökas genom att valet av rådets ledamöter bereds av en valberedning där ledamöter av riksdagens finansutskott ingår.

Liberalernas utgångspunkt i de diskussioner som har förts kring ett ändrat överskottsmål har varit att säkerställa att Sverige ska ha finanspolitisk stabilitet och förmåga att klara av kommande kriser. Det är också centralt att det finansiella sparandet är väl avvägt för att möta en växande demografisk utmaning och för att möjliggöra framtida strukturreformer. Ytterligare en utgångspunkt för Liberalerna är att målet för det finansiella sparandet inte i sig ska kunna medföra utgiftsreformer som i sin tur medför ett ökat tryck på transfereringssystemen.

Långsiktiga utmaningar för de offentliga finanserna

Den demografiska utvecklingen med en åldrande befolkning och en ökande försörjningsbörda, särskilt i kommuner utanför storstadsområdena, ställer stora krav på prioriteringar och genomtänkta reformer för att finansiera framtidens välfärd i hela landet. Till detta kommer ett betydande finansieringsbehov, på kort och lång sikt, inom flera av de mest centrala områdena av statens verksamhet, såsom försvaret och rättsväsendet.

I det läget får inte symbolprojekt och missriktade reformer tränga ut finansieringen av välfärdens och rättsstatens kärna. Tyvärr bedriver regeringen en politik där flera centrala utgiftssatsningar inte bidrar till att lösa angelägna problem.

Regeringen för en ineffektiv arbetsmarknadspolitik där stora summor pengar satsas till resultatet av mycket få nya jobb, samtidigt som inga strukturella reformer vidtas för att öppna fler dörrar in till arbetsmarknaden och förhindra framväxten av en ny

underklass. Traineejobben, en av regeringens viktigaste reformer, kan endast betecknas som ett fiasko.

I stället för reformer av hyressättning och tillräckligt långtgående reformer av plan- och byggregler för att stimulera byggandet av fler bostäder satsar regeringen på bostadssubventioner. Dessa subventioner har kritiserats av både branschen och forskningen och innebär stöd till bolagen utan att fler bostäder kommer till.

Inom klimatområdet läggs skattepengar på kortsiktiga och snedvridande subventioner och administrativt krångliga stöd med begränsad klimatnytta. Beskattning av miljöskadlig verksamhet är mer effektivt än subventioner och bidrar dessutom till finansieringen av viktiga reformer. I stället krävs långsiktiga satsningar som grön skatteväxling och goda och stabila villkor för icke-fossila energislag som vindkraft och kärnkraft.

Liberalerna menar att rejäla prioriteringar kommer att behövas. Ineffektiva reformer måste slopas och välfärdens kärna stärkas. Det är samtidigt viktigt att finansieringen av välfärden är legitim och långsiktigt hållbar, och inte missgynnar arbete, innovation och företagande. Vi behöver ett skattesystem som uppmuntrar människor att arbeta hårdare, inte mindre. Liberalerna menar att Sverige behöver en genomgripande skattereform.

Liberalerna kommer att kraftigt motsätta sig regeringens planerade skattehöjningar på jobb och företagande. Särskilt allvarliga är höjningen av de så kallade 3:12-reglerna, flygskatten och höjda marginalskatter.

Inriktning på en ny skattereform

Sverige är ett land med stora välfärdsambitioner. Därför behöver vi ha ännu större sysselsättnings- och tillväxtambitioner. Skattesystemets huvudsyfte är att finansiera de offentliga åtagandena, men i sin utformning bör det gynna strävsamhet, flit, ambition och risktagande. I dag motverkas i stället det som bygger välstånd.

Dagens skattesystem tar inte heller i tillräcklig grad hänsyn till det internationella konkurrens- och omvandlingstryck som globaliseringen för med sig. Kombinationen av arbetsmarknad med högre kunskapsintensitet och en arbetskraft där alla inte har hög produktivitet riskerar dessutom att driva på tudelningen mellan dem som har ett jobb och dem som inte har det. Detta syns i att en ny underklass av personer utanför arbetsmarknaden håller på att växa fram mitt under pågående högkonjunktur. Skattesystemet måste beakta detta. Fastighetsbeskattningen behöver reformeras i riktning mot ökad rörlighet på bostadsmarknaden samtidigt som skattepolitiken bör bidra till att dämpa och stabilisera en exceptionell prisutveckling. Klimatkrisen ökar behovet av beskattning av det som bidrar till ett allt varmare jordklot och en alltmer ogästvänlig miljö för djur, växter och människor.

Därför behöver Sverige nu en ny genomgripande skattereform. Vi redogör här för vår syn på vilken inriktning och vilka bärande delar en sådan framtida reform behöver ha.

Inriktningen på en ny skattereform ska vara att de skatter som håller jobben och sysselsättningen tillbaka sammantaget tydligt sänks. På sikt vill vi som liberalt parti ha ett så lågt skattetryck som möjligt. Samtidigt ser vi inte förutsättningar att sänka det totala skattetrycket under de närmaste åren. Därför behöver skattesänkningarna i en reform vara fullt ut finansierade. Vi ser i första hand att skattesänkningar på arbete bör finansieras genom höjningar av skatt på konsumtion, inte minst miljöskadlig sådan.

Sänkt skatt på arbete för att utbildning ska löna sig

Jämfört med nästan alla andra länder har Sverige höga marginalskatter redan vid medelhöga inkomster, samtidigt som vi har de högsta marginalskatterna på de allra högsta inkomsterna. Detta bidrar mycket starkt till att utbildningspremien i Sverige är låg. Höga marginalskatter bidrar även tydligt till ett mindre effektivt skattesystem där de arbetade timmarna hålls tillbaka.

Marginalskatten vid medelhöga och höga inkomster ska bli lägre. Därför ska värnskatten avskaffas, brytpunkten tydligt höjas och nivån på det första steget i den statliga skatten sänkas. De högsta marginalskatterna bör närma sig snittet i OECD. En del av finansieringen av denna skattereform behöver fasa in över tid. Därför är det rimligt att också delar av sänkningen av den statliga inkomstskatten sker successivt.

Sänkt skatt för en breddad arbetsmarknad

Sänkt skatt på arbete är ett led i att bryta den svenska arbetslöshetens struktur med betydande sysselsättningsproblem för ungdomar med låg utbildning, utlandsfödda och personer med funktionsnedsättning.

Höga arbetskraftskostnader begränsar särskilt den del av tjänstesektorn som skulle kunna fungera som en språngbräda in på arbetsmarknaden för dessa grupper. Vi bör bygga ut sådana avdrag och riktade skattesänkningar som breddar arbetsmarknaden med fler lågtröskeljobb. Inkomstskatten och den totala beskattningen av de lägsta inkomsterna ska sjunka för att möjliggöra högre sysselsättning. Ytterligare skattesänkningar som breddar arbetsmarknaden ska genomföras.

Bolagsbeskattningen behöver sänkas

Bolagsskatten är en central skatt för svensk konkurrenskraft och för tillväxten hos företag i vårt land. Bolagsskatten är också en av de faktorer som avgör var globala företag väljer att etablera verksamhet. Sverige har stegvis sänkt den formella bolagsskattesatsen, och det har också våra konkurrentländer gjort. Medan vi i mitten av 1990-talet hade en bolagsskattesats som var tydligt lägre än snittet i EU och OECD är vår bolagsskattesats nu på en genomsnittsnivå jämfört med vår omvärld. Det ökar risken för att företag väljer att investera i andra länder än Sverige. En lägre bolagsskatt bör bl.a. bidra till högre sysselsättning, högre kapitalstock, högre utländska direktinvesteringar och högre BNP. Detta prioriterar vi framför sänkt kapitalinkomstskatt.

Kapitalinkomstskatten bör däremot ta steg mot ökad enhetlighet. Bolagsskatten ska fortsätta att sänkas i syfte att säkra den svenska konkurrenskraften. Enhetligheten i kapitalinkomstbeskattningen ska öka.

Skatter som möjliggör snabbväxande s.k. startups

Sverige har flera framgångsrika s.k. startups: unga, snabbväxande företag inom teknik- och internetområdet. Att kunna göra medarbetarna till delägare genom personaloptioner är svårt i Sverige eftersom beskattningen är så hög, dessutom innan något verkligt värde skapats. För jobb, tillväxt och snabbväxande företag behöver Sverige erbjuda attraktiva villkor för personaloptioner. Möjligheten att erbjuda personaloptioner gör det enklare att locka till sig och behålla arbetskraft, som annars ofta skulle gå till utländska konkurrenter. Går företaget bra blir det fler än bara ägarna och investerarna som tjänar

pengar, och erfarenheterna från andra länder visar att detta leder till fler investeringar i nya, snabbväxande företag.

Åtgärder mot ökad skuldsättning

Hushållens skuldsättning kopplat till ökade bostadspriser har fått allt större uppmärksamhet bland oberoende experter. Det önskvärda läget är att bostadspriserna planar ut, annars riskerar framtida kraftiga prisfall få stora realekonomiska konsekvenser i form av minskad konsumtion och minskad rörlighet på bostads- och arbetsmarknaden. Såväl Riksbanken och Konjunkturinstitutet som Internationella valutafonden (IMF) och OECD, rekommenderar Sverige att sänka eller helt fasa ut ränteavdragen. Liberalerna har föreslagit långsiktigt nedtrappade ränteavdrag från 30 till 20 procent och sänkt tak från 100 000 kronor till 75 000 kronor. För att säkerställa att en sådan nedtrappning inte får effekt på inhemsk konsumtion genom ökat skattetryck kopplas den till sänkt skatt på arbete.

Sänkta flyttskatter för ökad rörlighet på bostadsmarknaden

Grunden till den ökade skuldsättningen är bristen på bostäder. Därför behöver rörligheten på bostadsmarknaden öka. Den svenska fastighetsbeskattningen präglas av mycket höga skatter vid försäljning och inköp av bostäder. Sverige har sannolikt den högsta sammanlagda beskattningen på reavinster från bostadsförsäljningar i hela OECD. Det bidrar bl.a. till lägre rörlighet på bostadsmarknaden och en större bostadsbrist än vad som annars vore fallet. Flyttskatterna ska sänkas, särskilt genom permanent slopat uppskovstak och slopad räntebeläggning på uppskovsbelopp.

Alla behöver bidra och alla behöver se fördelarna

Sverige behöver en skattereform för att skapa grund för högre sysselsättning och mer företagande. Det är dock avgörande för legitimiteten i en samlad reform att alla både bidrar till finansieringen och får del av fördelarna. Därför är det bl.a. centralt att skillnaden i beskattning mellan löntagare och pensionärer inte ökar. Skatteavdrag för barnfamiljer samt ytterligare höjda bostadsbidrag och höjda bostadstillägg kan vidare övervägas för att stärka vissa grupper i ljuset av bl.a. höjda konsumtionsskatter.

Sänkta skatter behöver finansieras

Prioriterade skattesänkningar behöver finansieras fullt ut. En relativt hög konsumtionsbeskattning var en central del i den senaste skattereformen. Därefter har flera sänkningar genomförts, vilket har urholkat beskattningen av skattebasen. Generella konsumtionsskatter har lägre negativa effekter på BNP-nivå och sysselsättning än andra större typer av skatter. När flera andra skattebaser nu framöver bör beskattas lägre behöver det totala uttaget av konsumtionsskatter bli högre.

Vidare har Sverige i dag inte högre miljöskatter än vår omvärld, och miljöskatternas storlek i relation till BNP har sjunkit något över tid. Även om enskilda skattehöjningar måste vägas mot deras inverkan på företagets konkurrenskraft och deras effekter i vardagen, finns det möjlighet att både höja flertalet miljöskatter och bredda miljöskatteunderlaget.

Att sänka skatten på jobb och företagande kräver finansiering genom motsvarande skattehöjningar. Mervärdesskatten kan därför öka. Det kan åstadkommas genom att de

olika moms nivåerna justeras något uppåt eller görs mer enhetliga. Den kommunala fastighetsavgiften kan höjas. Det totala uttaget av miljö- och klimatskatter kan också öka jämfört med i dag. Bland de skattebaser som kan beskattas hårdare finns exempelvis fordon och kemikalier.

Ett sysselsättningsmål för Sverige

Liberalerna avser att möta de utmaningar Sveriges ekonomi står inför med fortsatta strukturreformer. Vår ekonomiska politik bygger på sänkta skatter på arbete, reformer för att företag ska kunna växa, liberaliserad arbetsrätt och nya vägar till riktiga yrkeskunskaper. Vi har föreslagit reformer för att öka byggandet och öka rörligheten på Sveriges bostadsmarknad.

Styrande för den ekonomiska politiken ska vara de mål som sätts upp för den. Vid sidan av de mål som framgår av det finanspolitiska ramverket har målen för sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik en särskilt avgörande roll.

Därför är det allvarligt att den nuvarande regeringen i stället för ett mål för sysselsättningen valt att använda ett arbetslöshetsmål som sitt huvudsakliga riktmärke. Mål som fokuserar på delmängder av dem som inte är sysselsatta i stället för att öka antalet sysselsatta har varit ett återkommande inslag i socialdemokratiska regeringars ekonomiska politik. I dagsläget tar detta sig uttryck i att regeringen fastställt att antalet personer som arbetar och antalet arbetade timmar i ekonomin ska öka så mycket att Sverige når lägst arbetslöshet i EU 2020. Detta mål är långt ifrån att uppnås. Tvärtom halkar Sverige efter och ligger nu på plats 15 i Europa när det gäller låg arbetslöshet.

Denna typ av mål har flera inbyggda brister. Exempelvis har regeringen fått kritik både för att de inte meddelat vilka ålderskategorier som avses och för att målet är formulerat i förhållande till andra länder. Om resten av Europa skulle få kraftigt ökad arbetslöshet skulle målet kunna nås även om den svenska arbetslösheten ökar i stället för att minska.

En ekonomisk politik som ensidigt formuleras med sikte på arbetslöshetsstatistiken riskerar särskilt att missa avgörande delar i att identifiera och bekämpa utanförskap. Även om sysselsättningen inte skulle växa nämnvärt, sjukskrivningarna skulle öka och fler skulle få förtidspension (sjuk- eller aktivitetsersättning) kommer en regering vägled av nuvarande mål att kunna hävda att deras politik för Sverige närmare målet lägre arbetslöshet. Att människor slutar söka arbete, erbjuds förtidspensionering eller övergår i sjukskrivning och därmed träder ut ur arbetskraften, ska inte kunna registreras som en framgång. Som bl.a. Finanspolitiska rådet har påtalat riskerar detta att leda till felslut där arbetslöshetsstatistiken förbättras genom politiska reformer som flyttar människor ur arbetskraften. Konjunkturinstitutet har bedömt att regeringens politik minskar den varaktiga sysselsättningen med 15 000–20 000 personer. Samtidigt leder åtgärderna till att arbetsutbudet minskar med minst 15 000 personer.

Politiken måste i stället ha som mål att så många arbetsföra som möjligt ska få bidra och komma i arbete. Därför har Liberalerna föreslagit ett nytt sysselsättningsmål som bör vägleda de nödvändiga reformerna av Sveriges arbetsmarknad. Liberalernas förslag innebär att regeringens arbetslöshetsmål överges och ersätts med ett sysselsättningsmål.

Särskilda delmål för hur många som jobbar bland unga, utrikes födda och äldre ska sättas upp. Detta leder politiken rätt och skapar ytterligare drivkrafter för nödvändiga reformer. Liberalerna anser att målet ska formuleras enligt följande:

- Sysselsättningen bland hela befolkningen (15–74 år) ska till 2025 öka till 70 procent. År 2020 ska vi ha nått halvvägs, till 68,9 procent.
- Sysselsättningen bland unga (15–24 år) ska till 2025 öka till 45 procent. År 2020 ska vi ha nått halvvägs, till 43,2 procent.
- Sysselsättningen bland utrikes födda ska till 2025 öka till 65 procent. År 2020 ska vi ha nått halvvägs, till 63,7 procent.
- Sysselsättningen för äldre (65–74 år) ska till 2025 öka till 25 procent. År 2020 ska vi ha nått halvvägs, till 20,6 procent.

Liberalernas jobb mål innebär att 240 000 jobb behöver skapas redan till 2020 för att 5,2 miljoner människor då ska vara sysselsatta. Till 2025 krävs det att 485 000 nya jobb skapas för att målet ska nås och av dem behöver ca 200 000 skapas genom höjd potentiell sysselsättningsgrad, dvs. genom reformer som gör att arbetsmarknaden fungerar bättre. Vårt sysselsättningsmål är mer ambitiöst och täcker in större delar av befolkningen än det mål som tidigare har gällt sysselsättningen i åldersgruppen 20–64 år. Det målet nåddes redan under alliansregeringen.

Genom att utforma politiken utifrån ett sysselsättningsmål och dela upp det i delmål för unga, utrikes födda och äldre kommer vi att leda politiken rätt. Det är unga och utrikes födda som har störst problem på den svenska arbetsmarknaden, och ska vi klara välfärden måste vi dessutom se till att fler människor arbetar längre upp i åldrarna.

Liberala reformer för 2017

Den svenska budgetprocessen innebär att riksdagen på våren tar ställning till riktlinjerna för den ekonomiska politiken och på hösten fastställer budgeten. Liberalernas ekonomiska vårmotion är därför inte något heltäckande budgetförslag, lika lite som regeringens vårändringsbudget och den ekonomiska vårpropositionen är det. För 2018 och framåt aviserar dessa dokument i stället små och ibland större förändringar utifrån den dittills förda politiken. Siffersatta reformer från Liberalerna som inte fanns med i höstens budgetmotion presenteras i avsnittet Nya prioriteringar.

Vår politik är dock betydligt bredare än så. Nedan beskrivs därför ett urval av de reformer och budgetförstärkningar som vi gick fram med i höstens budgetmotion och som fortfarande utgör en kärna i Liberalernas ekonomiska alternativ. Även i övrigt ligger de huvudsakliga prioriteringarna från höstens budgetmotion fast.

- **Skolan först.** Liberalerna finansierade i höstens budgetmotion både höjda lärarlöner och fortbildning för lärarna. För att möta integrationsutmaningen satsade vi dessutom på förlängd skolplikt och halverat sommarlov för nyanlända. Fler undervisningstimmar i grundskolan, fler matematiktimmars i högstadiet och en kommission för ordning och reda var ytterligare några av de förslag som tillsammans utgjorde en satsning på 43 miljarder kronor de kommande fyra åren – den största samlade satsningen som ett parti gjort på svensk skola.
- **Det ska löna sig bättre att arbeta.** I höstbudgeten prioriterade vi också stora satsningar på att det ska löna sig bättre att arbeta, utbilda sig och ta ansvar. Vi genomförde en kraftig höjning av brytpunkten för statlig skatt, avskaffade värnskatten och återställde jobbskatteavdraget – skattesänkningar på arbete som tillsammans uppgick till över 20 miljarder kronor om året.

- **Välfärds miljarder ska gå till välfärden.** Liberalerna lade i höstbudgeten fram en rad öronmärkta satsningar inom välfärdsområdet för att säkerställa att pengarna kommer välfärden till del i stället för att täcka underskott i misskötta kommuner och landsting. Bland våra förslag märktes särskilt LSS-miljarden (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS) för att värna dem som behöver samhällets stöd allra mest, då vi menar att regeringens neddragningar är både obegripliga och omänskliga. Vi finansierade också en ny kömiljard för att stärka vårdgarantin och gjorde bl.a. satsningar på fler vårdbiträden och specialistsjuksköterskor samt på ett kraftigt höjt bostadstillägg för pensionärer.

Liberalernas budgetmotion för 2017 var fullt finansierad och stärkte också de offentliga finanserna. Vi föreslog ökad miljö- och klimatstyrning genom skattesystemet, sade nej till regeringens byggsuventioner, avvisade expansionen inom arbetsmarknadspolitiken samt föreslog reformer för att dämpa kostnadsökningarna i transfereringssystemen. Bland övriga budgetförstärkningar fanns också en långsam nedtrappning av ränteavdragen liksom minskade anslag till Arbetsförmedlingen, som vi vill ska lägga mer fokus på sin kärnverksamhet framöver.

Nya prioriteringar i den ekonomiska vårmotionen

Stärk rättsstaten

Rättsstaten är en liberal skapelse. Det är endast rättsstaten med dess våldsmonopol som kan upprätthålla lika lagar för alla, och det är endast den demokratiska statens våldsmonopol som värnar den svages rätt mot den starkes. Liberaler genom århundradena har, oavsett hur stort de har velat att det offentliga åtagandet i övrigt ska vara, varit ense om behovet av en stat som kan upprätthålla allas frihet och trygghet. Frihet måste försvaras.

Fler poliser

Den svenska rättsstaten klarar i dag inte av att upprätthålla friheten och tryggheten för alla människor i Sverige. Polisens omorganisation har lett till färre poliser i yttre tjänst och mer byråkrati. Situationen kräver en genomgripande förändring av polisen. Liberalerna satsar 2,7 miljarder kronor mer 2018 för att förstärka och förbättra polisen.

Den viktigaste reformen är att antalet poliser måste öka. Liberalerna vill att poliskåren växer från 20 000 till 25 000 poliser under de kommande fem till sju åren. Utbyggnaden måste ske gradvis eftersom det tar tid att utbilda nya poliser. Till utbyggnaden av polisen tillförs 50 miljoner kronor för 2018, en siffra som stiger gradvis under följande år i takt med att antalet polisstudier ökar och fler får anställning som polis.

Men vi kommer aldrig att kunna öka antalet poliser om ingen vill bli polis. I dagsläget är det fler som lämnar polisyrket än vad det finns kvalificerade sökande till polisutbildningen. Liberalerna föreslår en lönesatsning som möjliggör att Sveriges poliser får en lönehöjning på i snitt 4 000 kronor i månaden. Till lönehöjningen för poliser tillförs 1,3 miljarder kronor för 2018 och framåt. För att öka attraktiviteten hos

polisyrket anslås vidare för 2018 och framåt 100 miljoner kronor till bättre kompetensutveckling.

Avlasta polisen

I avvaktan på att fler poliser kan utbildas föreslår Liberalerna att kommunerna får ett statsbidrag för att anställa kommunala ordningsvakter – trygghetsvakter.

Trygghetsvakter kan visserligen inte ersätta poliser fullt ut men utgör ett komplement till polisens verksamhet. I exempelvis liberalt styrda Landskrona har kommunala trygghetsvakter haft god effekt och bidragit till ökad trygghet. Till statsbidraget för kommunala trygghetsvakter anslås 500 miljoner kronor för 2018 och framåt.

Liberalerna satsar också på fler civilanställda inom polisen. För att öka antalet civilanställda inom polisen anslås 650 miljoner kronor från 2018 och framåt. Av dessa är 400 miljoner kronor avsedda för personal som kan ta över uppgifter som i dag utförs av poliser, medan resterande medel är avsedda att förstärka polisens arbete med arbetsuppgifter som redan i dag helt eller delvis utförs av civilanställda, exempelvis brottsutredningar.

Ge Tullverket bättre möjlighet att bekämpa brott

I satsningen på en stärkt rättsstat ingår förutom polissatsningarna också ett tillskott till Tullverkets brottsbekämpande verksamhet. Tullverket är frontlinjen i det svenska rättsväsendet och spelar en avgörande roll i att upptäcka införsel av olagliga varor såsom narkotika, skjutvapen och handgranater. Till Tullverket anslås 100 miljoner kronor i ytterligare resurser från 2018 och framåt inom utgiftsområde 3.

Stärk försvaret

Efter en frihetstid i Europa får vi nu återuppleva en aggressiv militär upprustning i Ryssland. Putins regim är nyckfull och auktoritär. I stället för att bygga allianser och utveckla den interdependens som fred och välstånd kräver ägnar man sig åt samma geopolitik som raserade Europa för hundra år sedan.

Den säkerhetspolitiska utvecklingen i vår omvärld har sedan i höstas ytterligare försämrats. Valet av Donald Trump till USA:s president har kraftigt ökat osäkerheten kring USA:s framtida utrikes- och säkerhetspolitik. Rysslands aggressiva beteende i närområdet och annorstädes har fortsatt.

För att kunna skydda vår frihet måste Försvarsmakten få mer och tillräckliga resurser. Regeringen har än så länge inte förmått att ge Försvarsmakten detta. Liberalerna valde att ställa sig utanför försvarsbeslutet, liksom den överenskommelse som regeringen slöt med Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna om ytterligare 500 miljoner kronor till försvaret. Vi kan inte ställa oss bakom en uppgörelse som inte garanterar en tillräcklig finansieringsnivå för försvaret.

För Liberalerna är det givet att försvarsförmågan på flera sätt måste öka för att möta den bistra verkligheten. Vi uppmanar regeringen att snabbt ställa om svensk försvarspolitik. Den nationella dimensionen ska prioriteras. Försvaret av Sverige måste vara Försvarsmaktens huvuduppgift.

Samtidigt måste Sverige omedelbart ansöka om Natomedlemskap. Ett svenskt Natomedlemskap är den bästa garantin för landets säkerhet, trygghet i vårt närområde och det gemensamma försvaret av den västerländska demokratiska samhällsmodellen.

Natoländerna har en gemensam målsättning om att lägga minst 2 procent av BNP på försvaret. För Liberalerna är det en självklarhet att Sverige på sikt ska uppfylla det målet. Oavsett om Sverige ansluter sig till Nato eller inte är också en höjning av ambitionsnivån i det svenska försvaret avgörande om Sverige ska ha ett starkt försvar som kan bidra positivt till stabiliteten i Östersjöområdet.

Samtidigt kommer en sådan uppbyggnad att behöva ske stegvis. Till försvaret anslås i ett första steg 4 miljarder kronor för 2018. Av höjningen avser två tredjedelar förbandsverksamhet och beredskap och en tredjedel materiel och anläggningar. En nivå på försvarsanslagen motsvarande 2 procent av BNP, vilket är målet för övriga Natoländer, kommer att uppnås 2026.

Sverige behöver startjobb

Sverige har i praktiken bland de högsta ingångslönerna i hela EU. Vi har den lägsta lönespridningen i hela OECD, både mätt som de lägsta lönerna i relation till de höga lönerna och de lägsta lönerna i relation till medianlönen. Därutöver är den samlade beskattningen, trots sänkningar, fortfarande alltför hög på jobb med lägre lön.

Detta får konsekvenser för hur bred arbetsmarknaden blir. När lönen måste vara hög blir jobben med lägre produktivitet färre. Ett mått på detta är att Sverige har lägst andel jobb som inte kräver någon särskild utbildning eller enbart grundläggande sådan av alla länder i EU.

Andelen enkla jobb i Sverige är 5 procent mot EU-snittet på 9 procent. Detta är en delförklaring till att vi har EU:s största sysselsättningsgap mellan inrikes och utrikes födda och en lägre sysselsättningsgrad än snittet i OECD för personer med de lägsta kunskapsnivåerna. Sveriges selektiva arbetsmarknad lämpar sig främst för personer med flerårig jobberfarenhet och hög utbildning och stänger dörren för dem med lite erfarenhet och låg utbildningsnivå.

Liberalerna har därför presenterat en modell med startjobb med lägre lön, låg skatt och avskaffade arbetsgivaravgifter. Liberalerna hade i första hand önskat att startjobben skulle ha kommit på plats genom avtal mellan arbetsmarknadens parter. Eftersom det inte har skett föreslår Liberalerna att riksdagen lagstiftar om startjobb.

Bakgrund: brett forskningsstöd för att lägstalönerna är ett problem

Flera organisationer och expertmyndigheter menar att de svenska ingångslönerna är ett problem för arbetslösheten eller integrationen. Bland dessa kan nämnas Internationella valutafonden, Konjunkturinstitutet, Finanspolitiska rådet, EU-kommissionen och OECD. Finanspolitiska rådet menar uttryckligen att nya typer av jobb med lägre löner måste till.

Forskningsläget om effekterna av höjda lägstalöner i Sverige är inte, som ibland påstås, blandat. Samtliga sex studier på svenska data visar att höjda lägstalöner har negativa effekter på den sammantagna sysselsättningen eller på sysselsättningen i redan utsatta grupper.

Dagens insatser är otillräckliga

Det finns flera insatser i dag för att hjälpa unga och utrikes födda in på arbetsmarknaden. I debatten hänvisas ofta till instegsjobben som ger en betydande lönesubvention på 80 procent. Det är dock en stödförm som är förknippad med mycket

administration. Den kan bara ges de första tre åren efter att personen fått uppehållstillstånd, den kräver att personen är inskriven som arbetssökande via arbetsförmedlingen och att hen läser SFI samt att avtal sluts med det lokala facket. Det innebär också att kollektivavtalade försäkringar ska betalas. Färre än 5 000 personer årligen omfattas av instegsjobb, och en anställning på heltid kan maximalt vara i tolv månader. Det är sammantaget en åtgärd som visat sig mindre framgångsrik.

Yrkesintroduktionsanställning (YA) är på samma sätt en stödform som vänder sig till unga under 25 år. Arbetsgivaren får där stöd motsvarande arbetsgivaravgiften samt för handledning. Lönen motsvarar den kollektivavtalade nivån, men en del av arbetstiden kan avsättas till en ej betald utbildning. Arbetsgivaren kan bara få stöd i upp till tolv månader. Cirka 700 personer har i dagsläget ett YA-jobb.

Nyanlända omfattas de tre första åren i landet, liksom långtidsarbetslösa, också av de s.k. nystartsjobben. Ersättningen här motsvarar mellan hela och två gånger hela arbetsgivaravgiften beroende på hur länge personen varit frånvarande från arbetsmarknaden.

Dessa och motsvarande subventioner har varierande framgång. Medan volymen på nystartsjobben har växt, mycket tack vare dess relativa enkelhet, är antalet personer i YA-jobben och instegsjobben få. Återkommande kommentarer från företagen är att anställningsformerna upplevs som komplicerade och att långsiktigheten är begränsad. Det handlar exempelvis om krav på hur handledningen ska vara utformad, hur utbildningsplaner ska läggas upp och att det finns krav på att gå via Arbetsförmedlingen. Ytterligare kritik riktas mot att det i flera fall ställs krav på kollektivavtal eller kollektivavtalade försäkringar, vilket ökar kostnaderna och begränsar antalet företag som kan använda sig av anställningsformerna.

En ny anställningsform: startjobb

Liberalerna tar nu det ansvar som arbetsmarknadens parter borde ha tagit. Vårt förslag är att lagstifta om en ny anställningsform där lönen är lägre, inkomstskatten låg och arbetsgivaravgifterna avskaffade. Vi väljer att kalla den för vad den är: ett startjobb.

Den nya anställningsformen ska vara enkel och rättighetsstyrd. Den ska inte kräva godkännande av Arbetsförmedlingen eller arbetsmarknadens parter. Av det följer att kollektivavtal inte behövs. Vi avser att i lag reglera att arbetstagarens och arbetsgivarens rätt att använda sig av anställningsformen inte går att förhandla bort genom kollektivavtal.

Startjobbet ska vara en väg in på den svenska arbetsmarknaden. Den nya anställningsformen ska omfatta personer upp till 23 års ålder eller nyanlända under de första fem åren efter det första beslutet om uppehållstillstånd.

I ett startjobb ska månadslönen vara mellan 14 000 och 16 000 kronor. Inga arbetsgivaravgifter ska utgå och kollektivavtalade försäkringar ska inte behöva betalas. Det innebär att arbetsgivarnas kostnad för startjobben kan halveras jämfört med en motsvarande anställning på den reguljära arbetsmarknaden. En vanlig ingångslön motsvarar i dag en total kostnad, inklusive arbetsgivaravgifter och kollektivavtalade försäkringar, på uppemot 30 000 kronor.

Det lönespann som föreslås för startjobben är högre än eller motsvarar minimilönen i länder vi ofta jämför oss med. De är exempelvis högre än de lägsta tillåtna lönerna i Tyskland, Frankrike och Storbritannien. För den enskilde innebär lönenivån en månadslön efter skatt på ca 11 500 kronor med dagens beskattning. Vi är beredda att

ytterligare sänka beskattningen vid dessa inkomstnivåer inom ramen för en samlad skattereform. Inkomsten är pensionsgrundande eftersom staten täcker upp inbetalningarna.

Sammanhållningen i samhället stärks när fler kommer i jobb. Enligt RUT motsvarar startjobbets nettolön en högre månadsinkomst än vad 2,1 miljoner svenskar över 19 år har i dag. Lönen för startjobben är alltså betydligt högre än de inkomster som studenter, många pensionärer och andra har. Lönen är relativt låg, men den går att leva på.

Startjobben ska innebära ett minimum av regleringar och administrativa bördor. Däremot ska inte nya startjobbsanställningar få ingås på arbetsplatser som sagt upp personer på grund av arbetsbrist de senaste tolv månaderna. Det ska alltså inte vara möjligt att ersätta befintliga jobb med startjobb.

Vi uppskattar att 70 000 personer kan få ett startjobb. De offentligfinansiella konsekvenserna tar framför allt formen av dels, för statens del, ökade kostnader för skattereduktioner, men å andra sidan av minskade kostnader för arbetslöshetsersättning, dels, för kommunsektorn, ökade skatteinkomster när fler kommer i jobb.

Nettoeffekten kommer att bli att statens finanser 2018 försvagas med ca 1,1 miljarder kronor. Fullt utbyggd beräknas reformen innebära en årlig kostnad på 3,5 miljarder och ha en sysselsättningseffekt på ca 70 000 personer.

En kunskapsskola för alla

Utöver de 8,6 miljarder kronor Liberalerna tillförde skolområdet i höstas tillkommer i denna vårbudget ytterligare en satsning på skolan. Det är en skolmiljard ämnad att höja kunskapsmålen och bryta segregationen. Liberalerna satsar följaktligen nästan 10 miljarder kronor mer på skolan 2018.

Förbered införandet av ett skriftligt ordningsomdöme och stärk arbetet för ökad studiero

Skolan har stora brister när det gäller studiero i klassrummen, och det måste lyftas högre upp på den politiska agendan. Vuxna i skolan måste ha befogenheter och kunna ta ansvar för att skapa ordning, studiero och trygghet. När oordning och stök tillåts i klassrummen sänder det signalen att det som sker i skolan inte är så viktigt. Att få studiero i skolan är ett gemensamt ansvar som eleven delar med vårdnadshavarna, skolan och det politiska systemet.

Liberalerna vill införa ett stöd till utsatta skolor som kan sökas av huvudmännen för att långsiktigt verka för ökad studiero. Skolverket får i uppdrag att fördela bidragen.

Som ett led i att öka studieron i skolan vill Liberalerna även att Skolverket ska få i uppdrag att förbereda införandet av ett skriftligt ordningsomdöme. Ordningsomdömet ska inte finnas med i slutbetyget utan ska ges terminsvis i ett separat dokument och vara frivilligt för skolorna att införa. Till bidraget för det förebyggande arbetet för ökad studiero och förberedelse för införandet av ett skriftligt ordningsomdöme avsätts 150 miljoner kronor per år från 2018 och framåt.

Ge rektorerna mandat att skapa ”superteam” i utsatta områden

För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utanförskapsområden ska de få bättre löne- och arbetsvillkor. Liberalerna vill utöka

antalet förstelärare, men också göra en särskild satsning på karriärtjänster i de mest utsatta utanförskapsområdena.

De skickliga lärarna ska ledas av de skickligaste rektorerna. För att det ska vara möjligt måste rektorerna kunna bilda dessa ”superteam” vid sidan av dagens organisation och tjänstebefattningar. För karriärtjänster och möjligheten till bildandet av ”superteam” i utanförskapsområdena avsätts 300 miljoner kronor från 2018 och framåt.

Motverka betygsinflation

Liberalerna vill påbörja en digitalisering av de nationella proven och gå mot digitala centralt rättade prov. Svenska elever har god datorvana och därför borde det vara enkelt att snabbt digitalisera de nationella proven med gott resultat och därmed lätt kunna jämföra provresultaten med de faktiska betygen. Det räcker dock inte om man vill ha ett heltäckande system för att garantera eleverna en likvärdig betygssättning, eftersom det inte förekommer nationella prov i alla ämnen.

De återkommande internationella kunskapsproven PISA och Timss görs helt digitalt i Sverige. Att låta Skolverket genomföra egna årliga datoriserade PISA-mätningar i alla teoretiska ämnen som inte har nationella prov med ett begränsat urval av elever på våren i årskurs 9 skulle koppla betygssättningen till kunskapsnivån. Det skulle vara ett effektivt sätt att minska betygsinflationen och få likvärdiga betyg.

För att påskynda digitaliseringen av de nationella proven och införa PISA-tester i övriga teoretiska ämnen avsätts 200 miljoner kronor från 2018 och framåt.

Ge nyanlända förutsättningar att nå kunskapsmålen

De nyanlända som kommer till Sverige i förskole- och lågstadieåldern klarar sig ofta förhållandevis bra i skolan. För de nyanlända som kommer till Sverige i mellanstadie- och högstadieåldern är förutsättningarna betydligt sämre. De får en alltför kort tid i skolan och hinner därmed kanske inte nå kunskapsmålen i basämnena.

Liberalerna har föreslagit att skolplikten ska kunna förlängas för de elever som har anlänt till Sverige i övre tonåren, att undervisning ska kunna ges under delar av sommarlovet och enligt en ännu mer anpassad studieplan än i dag.

Nyanlända ska ha rätt till modersmålsstöd, studiehandledning och modersmålsundervisning. Genom den anpassade studieplanen ökas antalet lektioner i svenska samtidigt som studiehandledning ska ges i övriga ämnen. Ett snabbspår för att rekrytera fler studiehandledare bör införas.

Ett särskilt preparandår inrättas för nyanlända elever som siktar på att snabbt börja på gymnasiet teoretiska program. Elever som bedöms klara gymnasieprogram på engelska ska kunna läsa det och samtidigt läsa in svenska på grundskolenivå. För statsbidrag till införandet av snabbspår för studiehandledare och det särskilda preparandåret avsätts 250 miljoner kronor för 2018 och framåt.

Motverka lärarbristen

Liberalerna har föreslagit flera åtgärder för att motverka bristen på lärare. Höjda löner, fler karriärvägar, förändringar av lärarutbildningen och förbättrade arbetsvillkor är några av de förslag som har presenterats.

Det behövs också fler vägar in i läraryrket. Liberalerna föreslår en ny form av verksamhetsförlagd utbildning där lärarstudenterna arbetar som lärarassistenter i en mer

strukturerad form under ledning av handledare som blir en ny form av karriärtjänster för lärare.

För att göra det möjligt för lärare att arbeta kvar eller lockas tillbaka till läraryrket efter pensionsåldern ska den höjning av arbetsgivaravgiften för anställda över 65 år som regeringen införde 2015 justeras så att de kan anställas till en lägre kostnad.

Till förberedelse för införandet av en ny struktur av den verksamhetsförlagda utbildningen avsätts 100 miljoner kronor per år från 2018 och framåt.

Finansiering och skatter

Vi kommer i höst att presentera en fullständig budgetmotion där vi lägger fram fler nya reformer. De reformer som vi presenterar för de kommande åren finansieras krona för krona. Det statsfinansiella läget kräver detta. Vi vill dock redan i vår avisera följande nya reformer för stärkt finansiering:

En effektivare arbetsmarknadspolitik

Liberalerna är kritiska till att anställningsstöden byggs ut till både omfång och antal. Vi vill slå samman dagens breda flora av anställningsstöd till en ny anställningssubvention. Liberalerna säger också nej till traineejobb, extratjänster och särskilda statliga beredskapsjobb eftersom det finns en risk att de inte skapar varaktig sysselsättning.

Arbetsförmedlingen är en myndighet som dras med låg effektivitet och lågt förtroende. Myndigheten kostar mycket varje år men förmår inte ens göra av med de pengar som den har blivit tilldelad.

Arbetsförmedlingens uppdrag har blivit komplexare till följd av att den svenska arbetsmarknaden har blivit tudelad. Det är uppenbart att en och samma myndighet inte kan hålla ihop ansvaret för så olika målgrupper.

Liberalernas långsiktiga mål är att lägga ned Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form och ersätta den med en ny myndighet som kan fokusera på att stödja den allt större andelen av de arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden. Vi menar att det redan i dag går att göra betydande effektiviseringar av Arbetsförmedlingen. Statens resurser måste allokeras på ett effektivare sätt för att nå dem som behöver allra mest stöd.

Som ett led i införandet av en ny anställningsform, startjobb, minskar Liberalerna Arbetsförmedlingens anslag och anslagen för arbetsmarknadspolitiska program och insatser med 4 miljarder kronor fr.o.m. 2018, utöver de minskade anslagen för arbetsmarknadspolitiken i höstens budgetmotion.

En skattepolitik för miljön

Skatten bör sänkas på arbete och höjas på konsumtion, inte minst miljöskadlig sådan. Det är huvudprincipen för en grön, liberal skatteväxling. För att styra konsumtionen mot mer återvinning och förnyelsebara råvaror vill vi införa en plastpåseavgift om totalt 2 kronor per plastbärkasse. Genom att göra det dyrare att köpa bärkassar av fossilplast hoppas vi minska användningen av plastbärkassar vid vardagsinköp, vilket skulle vara till nytta för miljön och stärka statens finanser med 1,5 miljarder kronor 2018. Utöver det står vi fast vid miljöskatterna från i höstas, som bl.a. läckageskatt, beskattning av dieselbränsle och differentierat reseavdrag. Sammantaget förstärker dessa skatter statens finanser med 4,2 miljarder kronor för 2018.

Frihet måste försvaras – liberala vägval för att öka tryggheten, ge elever studiero och göra fler människor självständiga

Utgiftsområde 1: Rikets styrelse

I höstens budgetmotion föreslog Liberalerna bl.a. satsningar för ökad rättssäkerhet och stärkt integritetsskydd genom höjda anslag till JO och Datainspektionen. Vidare gjordes vissa begränsningar av höjningen av anslaget till länsstyrelserna för att möjliggöra andra prioriterade satsningar, och vi avvisade regeringens planer på att utöver statens stöd till lokalt brottsförebyggande samarbete också ge länsstyrelserna ett samordningsansvar på regional nivå. De huvudsakliga prioriteringarna i budgetmotionen för 2017 är fortfarande desamma och utgör ett underlag i Liberalernas pågående utvecklingsarbete.

Terrordådet i Stockholm den 7 april 2017 får aldrig leda till ett mindre öppet samhälle. Arbetet mot terrorism behöver gå hand i hand med det långsiktiga och förebyggande arbetet mot radikaliserings och våldsbejakande extremism, som främst förekommer inom den islamistiska våldsbejakande miljön, den vänsterautonoma miljön samt den högerextrema vit-makt-miljön.

Regeringen har hittills varit alltför passiv med att säkerställa att arbetet mot våldsbejakande extremism verkligen fungerar och att beslutade åtgärder verkligen genomförs. Det är därför hög tid att ansvaret för arbetet mot våldsbejakande extremism flyttas till Justitiedepartementet och samordnas med insatserna mot terrorism. Vi står fast vid vår tidigare framlagda ståndpunkt om att det behövs ytterligare anslagsökningar för att möjliggöra nödvändiga satsningar.

Arbetet mot våldsbejakande extremism kräver även mer av samarbete mellan demokratiska länder. Utöver de frågor som ligger inom ramen för detta utgiftsområde anser Liberalerna att det krävs även skärpt lagstiftning och ökat internationellt samarbete mot våldsbejakande extremism. Vår syn på rättsväsendets arbete redovisas även under utgiftsområde 4.

Liberalerna vill samla integritetsfrågorna hos en myndighet med ett brett mandat. Vi vill också att alla lagförslag ska granskas ur ett integritetsperspektiv, på samma sätt som deras effekter för bl.a. ekonomin eller jämställdheten analyseras. Även integritetspåverkande lagar som redan antagits ska utvärderas regelbundet.

I detta sammanhang vill Liberalerna också uppmärksamma att regeringen i vårändringsbudgeten för 2017 föreslår att Datainspektionen ska få ökade anslag för sitt arbete (prop. 2016/17:99 s. 44). Liberalerna har inga invändningar mot detta förslag, men noterar att denna resursförstärkning är direkt föranledd av de nya och utökade uppgifter som Datainspektionen fått med anledning av EU:s dataskyddsförordning (2016/679). De nya medel som tillförs kan därför inte anses vara en generell förstärkning av Datainspektionens medel för att fullgöra sitt tidigare uppdrag.

Liberalerna anser att det ska inrättas ett nationellt organ för de mänskliga rättigheterna i enlighet med Parisprinciperna. En bred parlamentarisk förankring kring institutionens roll och uppdrag är eftersträvansvärd. Ett arbete med denna inriktning har påbörjats i konstitutionsutskottet.

Liberalernas minoritetspolitik handlar om att stärka individens rätt att använda sitt språk, vara delaktig i sin kultur och förbättra individens tillgång till undervisning, kultur och välfärdstjänster på sitt minoritetsspråk. Under alliansregeringen ökade antalet

kommuner som ingick i förvaltningsområdena kraftigt, och rätten till undervisning i minoritetsspråk förbättrades. Liberalerna anser att det är angeläget att förvaltningsområdena ska kunna fortsätta utökas utan att anslutningen av nya kommuner sker på bekostnad av sänkta ambitioner och försämrade förutsättningar för de kommuner som tidigare ingått.

Den romska minoriteten har under historiens gång utsatts för omfattande övergrepp och kränkningar, och många romer befinner sig fortfarande i utanförskap. Ett genomförande av den nationella strategin för romsk inkludering kräver långsiktiga och uthålliga åtaganden, vilket Liberalerna prioriterar.

Utgiftsområde 2: Samhällsekonomi och finansförvaltning

Inom finansmarknadspolitiken är det fortsatt centralt att minska risken för att det finansiella systemet ska drabbas av allvarliga problem. Liberalerna vill se ett stabilt finansiellt system som präglas av högt förtroende med väl fungerande marknader som tillgodoser hushållens och företagens behov av finansiella tjänster samtidigt som det finns ett starkt skydd för konsumenter. Det finns i dessa perspektiv särskilda skäl att överväga vidare åtgärder för att dämpa hushållens skuldsättning.

Liberalerna välkomnar ett närmare europeiskt samarbete på detta område. De senaste åren har vi sett en snabb utveckling där det i EU under 2015 fullt ut etablerades en gemensam tillsynsmekanism för banker, en gemensam resolutionsmekanism för banker och en gemensam resolutionsfond. Sverige bör inte ställa sig utanför, utan söka medlemskap i denna s.k. bankunion.

Den statliga förvaltningspolitiken ska bedrivas så att den svenska offentliga sektorn fortsätter att vara en av världens mest effektiva. Anslagen för myndigheternas verksamheter höjs varje år i takt med att pris- och lönenivåerna i samhället ökar. För att ge ett ökat effektiviseringsstryck och ta till vara besparingsmöjligheter hos myndigheterna föreslår Liberalerna fortsatta reduceringar av denna s.k. pris- och löneomräkning.

Liberalerna ser flera möjligheter till fortsatt effektivisering av myndigheternas lokalförsörjning. Som tidigare uppmärksammats finns det besparingspotential i myndigheternas lokalkostnader. Ekonomistyrningsverket (ESV) har bl.a. föreslagit en metod för att begränsa anslagsmedlen för de myndigheter som disponerar lokaler i centrala Stockholm. Metoden innebär att rikthyran för Stockholm innanför tullarna ska reduceras till 80 procent av den fastställda rikthyran fr.o.m. ett visst beräkningsår. Metoden bör tillämpas vid första möjliga tillfälle att teckna om avtalet.

Det finns myndigheter som av olika skäl inte har möjlighet eller är lämpliga att vara lokaliserade i andra lokaler eller andra områden. Exempelvis museer som Nationalmuseum eller myndigheter som Regeringskansliet och Kungliga biblioteket föreslås utgöra undantag från den nya beräkningsmetoden. Den allmänna inriktningen är att ESV bör få en starkare roll än i dag i att styra mot kostnadseffektiva lokallösningar. Utgångspunkten ska vara att nya myndigheter i första hand bör lokaliseras utanför Stockholms län samt att befintliga myndigheter i centrala Stockholm i fler fall bör överväga alternativa placeringar, exempelvis i närförorter.

Utgiftsområde 3: Skatt, tull och exekution

En väl fungerande skatteadministration och skatteuppbörd är central i ett välfungerande samhälle. Medborgarnas förtroende för skattesystemet är avgörande för möjligheten att upprätthålla finansieringen av den offentliga sektorn. Regeringens förändringar på skatteområdet riskerar här i flera fall att försämra skattesystemets legitimitet och den långsiktiga skattemoralen.

Myndigheterna inom utgiftsområdet ska underlätta för medborgare och företag att göra rätt för sig. Medborgare och företag som kommer i kontakt med myndigheterna ska få en enhetlig behandling, och de ska känna förtroende för rättssäkerheten i regelsystemen. Detta ska gälla oavsett exempelvis geografisk hemvist, kön, funktionsnedsättning, religion eller etnisk bakgrund.

De regelverk och rutiner som myndigheterna själva ansvarar för ska vara så enkla som möjligt. För att medborgare och företag ska känna stort förtroende för verksamheten är det väsentligt att myndighetsutövningen är enhetlig och rättssäker. Det gäller t.ex. handläggningstider och rättstillämpning. Myndigheterna inom området ska därför fortsätta att prioritera insatser för att ytterligare förbättra enhetligheten och rättssäkerheten.

Medborgarens kontakt med myndigheter inom området bör även förbättras genom ett fortsatt arbete för att tillgodogöra sig myndighetsservice på elektronisk väg.

Den kartläggning Skatteverket genomfört inom ramen för regeringsuppdraget om jämställdhetsintegrering ligger helt linje med Liberalernas prioriteringar om ett likartat bemötande i myndighetskontakter oavsett kön. Kartläggningen visade att förbättringar kunde ses i riktning mot ett mer jämställt bemötande jämfört med den kartläggning som genomfördes 2007. Viss skillnad mellan kvinnor och män finns dock fortfarande i kontakt mellan medborgare och myndighet i samtal med Skatteupplysningen eller vid besök på servicekontoren. Det är centralt att Skatteverket fortsätter arbetet på detta område.

De öppna gränserna och en alltmer globaliserad ekonomi gör att hoten mot befintliga skattebaser ökar. Sverige har att förhålla sig till behovet av internationellt konkurrenskraftiga skatter, såväl i utformning som nivåer. De uppmärksammade exemplen på skatteflykt och misstänkta skattebrott accentuerar också behovet av tillräckliga regelverk och resurser för att mota sådana yttringar. Liberalerna har här föreslagit bl.a. en vidare definition av begreppet högriskkund i svensk penningtvättslagstiftning, vilket skulle tvinga banker och finansinstitut att vidta ytterligare åtgärder och kontroller. Det är fortsatt viktigt att myndigheterna inom utgiftsområdet samverkar med andra myndigheter, såväl svenska som utländska.

I höstens budgetmotion föreslog Liberalerna en generell förstärkning av Tullverkets anslag. För att bidra till en effektiv brottsbekämpning behöver därutöver Tullverkets brottsbekämpande uppgift förstärkas. I samband med denna förstärkning måste också en översyn göras av regelverket för att säkerställa att tullen kan arbeta effektivt. Liberalerna aviserar därför i denna vårmotion en ytterligare utökning av anslaget till Tullverket på 100 miljoner kronor, vilket öronmärks för den brottsbekämpande delen av verksamheten.

Inom tullområdet vill Liberalerna vidare markera vikten av att Sverige fullt ut deltar i och aktivt verkar för fler EU-gemensamma lösningar. Den unionstullkodex som började tillämpas den 1 maj 2016 är i detta perspektiv mycket välkommen. För Tullverket ska målet för utgiftsområdet uppnås genom en avvägning av mål. Myndigheten ska eftersträva säkerhet i leveranskedjan och förebygga och bekämpa

brottslighet inom tullområdet. Myndigheten ska också verkställa uppbörden av beslutade tullsatser, skatter och avgifter och eftersträva att medborgare och företag känner förtroende för Tullverkets verksamhet. I synnerhet ska tullförfarandet vara enkelt och obyråkratiskt.

Utgiftsområde 4: Rättsväsendet

Rättsstaten handlar om frihet

I denna ekonomiska vårmotion presenterar Liberalerna en bred satsning för att kraftigt förstärka rättsstatens förmåga att bekämpa brott och bidra till trygghet i samhället. I ett samhälle utan fungerande rättsväsende är det bara de resursstarka som kan freda sina intressen. Rättsstaten är en liberal uppfinning som ger varje människa rätt att freda sina intressen.

Det finns få saker som drabbar den enskilda människans frihet lika allvarligt som att inte få hjälp när det inträffat ett allvarligt brott. Att veta att polisen kommer när det verkligen behövs, att känna sig trygg i sitt bostadsområde, att inte känna sig tvungen att avstå från en kvällspromenad – allt detta handlar om frihet i vardagen.

Jämfört med många andra länder är Sverige ett jämförelsevis tryggt land. Men det gäller inte alla som bor här. Den senaste nationella trygghetsmätningen visar att människors känsla av trygghet har minskat och att det finns fortsatt stora skillnader mellan olika grupper i befolkningen. Detta är bl.a. en jämställdhetsfråga; kvinnor är väsentligt mindre trygga än män. Skillnaderna i trygghet visar sig också i att många människor känner att de bor i trygga och säkra bostadsområden medan andra har en välgrundad orsak att oroa sig för brottsligheten där de bor. Polismyndigheten har identifierat ett drygt femtiotal områden i Sverige där det finns påtagliga problem med kriminella nätverk, och det finns 15 särskilt utsatta områden där kriminella grupper upprättat parallella maktstrukturer som påtagligt påverkar dem som bor och verkar i områdena.

Sverige har drabbats av terrorism förut, och terrordådet i Stockholm den 7 april blir ännu en påminnelse om att våldsbejakande extremism och terrorism är ett reellt hot. Detta är dock inte den enda utmaningen för rättssamhället. Det dödliga våldet med anknytning till kriminella nätverk har ökat kraftigt på senare år. Brottslighetens internationalisering, behovet av att möta migrationsströmmar på ett rättssäkert och värdigt sätt och en snabbt växande befolkning är några av de faktorer som sätter rättsväsendets myndigheter och särskilt polisen under hårt tryck. Till detta kommer behovet av att klara rättsstatens närvaro både i glesbefolkade områden och i städernas utsatta bostadsområden med hög risk får rimliga förutsättningar att sköta sitt jobb.

Utvecklingen när det gäller brottsupplagningen är mycket oroande. Andelen ärenden som redovisas av polis till åklagare har fallit brant, och på ett motsvarande sätt har andelen personupplagade brott sjunkit och ligger nu på den lägsta nivån sedan 1999. Antalet ordningsböter har nära halverats sedan 2011. Det behövs en nystart för att svensk polis ska fungera bättre – i hela Sverige.

Inga konkreta nysatningar från regeringen

De förslag som regeringen lägger fram i vårpropositionen och vårändringsbudgeten för att stärka rättsväsendet är helt otillräckliga. Det är stor skillnad på regeringens retorik och den faktiskt förda politiken. Den läsare som söker efter ett konkret regeringsförslag

om 10 000 fler polisanställda kommer exempelvis att bli besviken. Inga andra besked inför framtiden lämnas än att regeringen ”avser att återkomma i denna fråga i budgetpropositionen för 2018”.

Det kan i sammanhanget observeras att regeringen i vårändringsbudgeten föreslår att Polismyndigheten får 700 miljoner kronor i utökad anslag för innevarande år (prop. 2016/17:99 s. 45). Problemet är bara att detta tillskott inte i nämnvärd utsträckning är en reell förstärkning.

Redan tidigare hade Polismyndighetens ledning slagit larm om att organisationen var allvarligt underfinansierad, och i budgetunderlaget för 2018–2020 skrev rikspolischefen: ”Om ytterligare anslag inte tillförs behöver Polismyndigheten redan under 2017 fatta beslut om att antalet anställda måste återgå till tidigare nivåer, vilket innebär en minskning med i storleksordningen 1 000 anställda utöver beräknade effektiviseringar.” Sammanfattningsvis beräknade Polismyndigheten i budgetunderlaget ett underskott under 2017 på hela 509 miljoner kronor.

Även vid mycket generösa beräkningar är alltså regeringens reella påslag i vårändringsbudgeten inte ens 200 miljoner kronor, i en verksamhet med en budgetomslutning på över 20 miljarder. Tillskottet handlar således i första hand om att hålla den befintliga verksamheten flytande.

Med det extra påslaget för 2017 möjliggörs därutöver vissa förstärkningar av verksamheten vid Nationellt forensiskt centrum, något som naturligtvis är välkommet men som hade varit verklighet betydligt tidigare om Liberalernas budgetalternativ vunnit riksdagens stöd. Nationellt forensiskt centrum är hårt ansträngt när det gäller forensiska undersökningar, som ofta är av avgörande betydelse för att säkra bevisning i brottmål m.m. Redan i höstas föreslog Liberalerna därför en permanent förstärkning av anslaget till Nationellt forensiskt centrum.

Det behövs fler poliser – inte bara ”fler polisanställda”

I den allmänna politiska debatten förekommer många förslag om att bygga ut polisväsendet. Men särskilt hos det regeringsparti som ansvarar för polisfrågorna – Socialdemokraterna – har det utvecklats ett språkbruk som osynliggör betydelsen av polisiär kompetens. Det är allvarligt.

Talet om ”polisanställda” i stället för poliser har motsvarigheter i retoriska uttryck som ”fler händer i världen” eller ”fler vuxna i skolan”. Ett sådant språkbruk osynliggör den unika yrkeskompetens och det särskilda uppdrag som innehas av professioner som poliser, sjuksköterskor, läkare och lärare.

Liberalerna anser att det behövs både fler poliser och fler civilanställda i polisen, men det är de utbildade poliserna som är polisverksamhetens kärna. Därför är det viktigt för oss att sätta upp tydliga mål om antalet poliser i framtiden. Mot detta står Socialdemokraternas oklara mål om ”fler polisanställda”. Naturligtvis är både poliser och civilanställda omistliga för en fungerande polisverksamhet, men de utbildade poliserna har en särställning och ett särskilt samhällsuppdrag som också återspeglas i polisernas särskilda befogenheter.

Sverige är ett av de länder i Europa som har lägst polistäthet. År 2010 hade Sverige 216 poliser per 100 000 invånare, en siffra som sedan dess sjunkit till 200 2016. Genomsnittet i Europa ligger på drygt 300 poliser per 100 000 invånare.

Därför är Liberalernas ståndpunkt att antalet poliser ska öka från dagens 20 000 till 25 000 inom fem till sju år. Utbyggnaden ska stärka polisens närvaro i hela Sverige,

både i utsatta stadsdelar i storstäderna och på landsbygden. Fullt utbyggd beräknas reformen kräva en finansiering på drygt 5 miljarder kronor per år, vilket också inkluderar en utbyggnad av civila stödfunktioner och annan verksamhet i proportion till ökningen av antalet poliser. Den totala ökningen av antalet anställda blir därmed väsentligt större än 5 000.

Kommunala trygghetsvakter för tryggare gator och torg

Vi inser att det tar tid att utbilda de 25 000 poliser som Sverige behöver. Under en övergångstid ska staten därför öronmärka bidrag till kommuner så att fler ordningsvakter kan anställas i kommunal regi. Dessa kommunala trygghetsvakter ska samverka med polisen och bidra till trygghet på gator och torg. Brottsutsatta kommuner ska prioriteras. I Liberalernas budgetalternativ inför vi ett statsbidrag för detta ändamål, vilket ska medfinansiera hälften av totalkostnaden. Räknat på helårstjänster möjliggör detta totalt 2 000 trygghetsvakter. Om kommunerna väljer att prioritera deltidsanställningar, t.ex. för att lägga tyngdpunkt på trygghetsskapande åtgärder under helgkvällar, blir det totala antalet trygghetsvakter väsentligt högre än så.

Det ska vara attraktivt att bli polis – höj lönen och förbättra villkoren

För att polisorganisationen ska kunna byggas ut måste det vara tillräckligt attraktivt att vara polis. Så är det inte i dag. Tvärtom är det fler som lämnar polisyrket i förtid och många utbildningsplatser står tomma. Otillräcklig lön, onödig byråkrati och brister i organisationen spär på missnöjet. Antalet avhopp i förtid från polisyrket har på senare år ökat kraftigt, från 135 poliser 2010 till 467 poliser 2016. Det finns inga tecken på att avhoppet minskar.

Samtidigt står många platser på landets polisutbildningar tomma. Vårterminen 2017 kunde var femte plats på de nya utbildningsomgångarna vid landets polisutbildningar inte tillsättas. Målet var att 800 nya polisstuderande skulle påbörja sin utbildning, men slutsiffran blev bara 640. Polismyndigheten har varnat för att problemen med att fylla platserna på polisutbildningarna gör att redan den måttliga utbyggnad som tidigare aviserats till 2020 riskerar att bli svår att uppnå.

Om i denna situation antalet poliser ska öka ställs vi alltså inför ett vägval. Den ena vägen är att sänka ambitionerna, t.ex. genom lägre kompetenskrav på polisstuderande. Då skulle utbildningsplatserna fyllas genom att personer som i dag anses okvalificerade kan tas in. Den andra vägen är att göra polisyrket mer attraktivt så att fler söker sig dit.

För Liberalerna är vägvalet enkelt. Polisyrket är ett av de viktigaste yrkena i ett fungerande samhälle, och det är av största betydelse att rätt personer söker sig dit. I vår satsning på ett utbyggt polisväsende är därför en central del att göra polisyrket mer attraktivt.

Till att börja med öronmärker vi resurser från 2018 och framåt för en generell lönesatsning för landets poliser. Poliser har i dag en medianlön på 32 000 kronor i månaden. Det tar dock oftast många år att komma upp i den lönenivån. En fjärdedel av poliserna tjänar under 27 500 kronor i månaden och var tionde polis tjänar 25 000 kronor eller mindre. Genom att lämna yrket och gå till exempelvis bevakningsföretag eller andra uppgifter i privat sektor kan poliser ofta höja sin lön väsentligt.

Lönesättningen i Sverige är i allt väsentligt en fråga för arbetsmarknadens parter. I detta fall behövs politiska initiativ eftersom staten är monopolarbetsgivare.

Lönesättningen ska även i fortsättningen vara individuell, men Liberalernas satsning motsvarar i genomsnitt 4 000 kronor i höjd månadslön för en polis.

Vi vill också förbättra polisernas möjligheter till kompetensutveckling och kvalificerad vidareutbildning. Tillgången till sådan vidareutbildning är sämre för poliser än för flertalet andra statliga yrken, vilket är något som Polisförbundet lyft fram som ett problem. God utvecklingspotential inom yrket är för oss en naturlig del av goda arbetsvillkor. För att möta dagens och morgondagens kriminalitet ska poliser få bättre möjligheter till kompetensutveckling och kvalificerad vidareutbildning för att stanna och utveckla sig i yrket. För detta reserverar vi särskilda medel från 2018.

Poliser ska koncentrera sig på polisarbete

Det behövs snabbt fler poliser i yttre tjänst. En prioriterad uppgift är därför att rulla tillbaka den omfattande överbyråkratisering som genomförts och som bidragit till att antalet poliser i yttre tjänst minskat med 1 000 personer de senaste åren. Den utvecklingen måste vändas och kravet ska ställas att av Sveriges ca 20 000 poliser ska antalet i yttre tjänst öka från 9 000 till 11 000 inom ett år (en ökning från 45 till 55 procent).

För att uppnå detta mål krävs flera olika åtgärder. Till att börja med krävs nyanställning av personal som övertar uppgifter från polisutbildade. Poliser ska inte behöva vara arrestvakter eller bemanna receptioner och även vid t.ex. upprättande av rapporter och anmälningar kan många arbetstimmar avlastas poliserna. Liberalerna öronmärker resurser från 2018 och framåt för att anställa eller upphandla civil personal som kan överta befintliga arbetsuppgifter från poliser. Denna satsning går således utöver den generella utbyggnad av polisväsendet som beskrivs ovan.

Vidare bedömer vi att det finns stora möjligheter att överföra uppgifter från polisen till andra myndigheter, låta privata aktörer träda in eller i vissa fall avbyråkratisera helt genom att stryka i regelverket. I dag binds tusentals polisarbetstimmar av uppgifter som borde utföras av civil personal eller som inte alls borde ha legat hos polisen. Alliansregeringen tillsatte utredningen om en renodling av polisens arbetsuppgifter för att se vilka funktioner som kunde flyttas till andra myndigheter. Tyvärr gav den nya regeringen tilläggsdirektiv som kraftigt snävade in utredningens uppdrag. Visserligen har vissa förändringar gjorts, bl.a. genom att Kriminalvården i större utsträckning nu kan bistå med handräddning, men mycket mer måste göras. Det kan handla om tillståndshantering och passhantering, men även transporttjänster där det finns utrymme för ytterligare reformer.

Slutligen behöver delar av polisreformen rivas upp. Avsikten med reformen var att drygt 20 länspolismyndigheter skulle avskaffas och ersättas med sju polisregioner. Men i verkligheten har de sju regionerna inrättats, samtidigt som länspolismyndigheterna har blivit kvar under namnet polisområden (PO). Antalet poliser som arbetar i kontorsbefattningar har ökat kraftigt och poliserna i yttre tjänst har blivit färre. Alltför många specialenheter har slagits sönder och beslutsbefogenheterna är oklara. Att all polisverksamhet i Sverige är inordnad i en gemensam myndighet är dock en önskvärd effekt av polisreformen och ska därför bestå.

Ökade insatser mot terrorism och radikaliserings

Terrorismen är ett hot mot enskilda människors liv och frihet och mot den demokratiska samhällsmodellen. Terrorister kan drivas av olika motiv och hämta sin inspiration från

våldsbejakande ideologier på yttersta höger- eller yttersta vänsterkanten liksom från extrema tolkningar av olika religiösa läror.

Liberalerna har i flera fall varit pådrivande och medverkat till att lagstiftningen mot terroristbrott har skärpts i flera steg på senare år, men vi anser att ytterligare steg behöver tas. Det är av största vikt att reformer av lagstiftningen sker med full respekt för grundläggande rättssäkerhetsprinciper och de medborgerliga fri- och rättigheterna enligt Europakonventionen. Bland annat vill vi kriminalisera all aktiv medverkan i terrororganisationers verksamhet, inte bara direkt stridsrelaterad verksamhet. De lagförslag som hittills tagits fram är alltför snäva.

Liberalerna vill vidare bl.a. kriminalisera förberedelse för resa i terroryfte, skärpa straffen för grova fall av finansiering av terrorresor, utreda möjligheten att återkalla eller tillfälligt dra in passet för fler personer som misstänks vara på väg att resa utomlands för att ansluta sig till terrorrörelser, utöka katalogen över de brott som omfattas av terroristbrottslagen, modernisera bestämmelsen om olovlig kårverksamhet, ändra regelverket för att underlätta informationsutbyte mellan Säkerhetspolisen, Polismyndigheten och kommunerna, ge Säkerhetspolisen ökade befogenheter att kalla personer till obligatoriska samtal, utreda frågan om hemlig dataavläsning, stärka det europeiska samarbetet mot grov gränsöverskridande brottslighet, t.ex. terrorism, och ge Europol ökat operativt mandat, inom ramen för det svenska grundlagsskyddet för yttrandefriheten delta operativt i europeiska insatser för att kartlägga och motverka terrororganisationers rekrytering via nätet, se över ansvaret för skolhuvudmän och andra som arbetar med barn och unga för att motverka radikaliserings till våldsbejakande extremism, se över regelverket för statsbidrag så att inga organisationer som inte lever upp till grundläggande demokratiska värderingar kan få ekonomiskt stöd, utveckla metoder och redskap för kommuner för att identifiera samfund och organisationer som inte bör få stöd från det allmänna och se till att den nationella stödtelefonen mot våldsbejakande extremism är bemannad dygnet runt, inte bara vardagar på kontorstid, och även är nåbar på nätet och via sociala medier. Vår grundhållning är restriktiv när det gäller kameraövervakning på allmän plats, men på särskilt brottsutsatta platser eller andra platser med särskild hotbild behöver det finnas större möjlighet.

Dessa åtgärder ryms inom ramen för de budgetförstärkningar som ingår i Liberalernas budgetalternativ och är en del av den fortsatta politikutvecklingen på området.

Vidare behöver Åklagarmyndigheten ökade resurser för att förstärka kapaciteten vid riksenheten vid säkerhetsmål. Det kan också förutses att det svenska rättsväsendet därtill kommer att behöva hantera fler ärenden gällande krigsförbrytelser m.m., brottsformer som är extra resurskrävande att utreda och lagföra. Därför behövs också förstärkningar av internationella åklagarkammaren, som ansvarar för exempelvis brott som kan inrymmas i Romstadgans definition av folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.

Övriga rättspolitiska satsningar

Utöver dessa förslag står Liberalerna även fast vid tidigare framlagda reformer för ökad rättstrygghet. En sådan satsning är att beredskapspolisen återupprättas.

Beredskapspolisen, som fanns fram till 2012, ska kunna fungera som en reservpolis som kallas in vid kriser eller andra situationer när den ordinarie samhällsorganisationen är som mest ansträngd. Skogsbranden i Västmanland 2014, flyktingkrisen hösten 2015 och

de tillfälliga gränskontrollerna är tre aktuella exempel på situationer när det hade varit av stort värde att kunna utnyttja beredskapspoliserna som en extra resurs.

Liberalerna vill skapa en modern beredskapspolis på 5 000 personer som ska kunna kallas in i fler situationer än förut. Tjänstgöringen ska bygga på frivillighet och tidsbegränsade kontrakt för personer som har detta som ett åtagande vid sidan av sitt ordinarie arbete. Beredskapspoliserna ska vara tillgängliga i hela landet och ska stå under befäl av polis när de kallas in i tjänst.

Sedan tidigare har Liberalerna öronmärkt särskilda anslag för att förstärka Polismyndighetens bidrag till arbetet mot radikaliserings- och våldsbejakande extremism. Denna prioritering kvarstår.

Det behövs en stärkt tillsyn över Polismyndigheten och Kriminalvården. Liberalerna har såväl i alliansregeringen som i riksdagen arbetat för en sådan reform, och den parlamentariska polisorganisationskommittén har också i sitt slutbetänkande (SOU 2015:57) föreslagit en ny tillsynsmyndighet för Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Kriminalvården. Regeringen har skjutit en sådan reform på framtiden och har hänvisat till att det inrättas tillsynsorgan direkt under myndighetsledningen vid Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Kriminalvården och att regeringen i särskild ordning kommer att analysera hur tillsynen inom rättsväsendet bäst kan bedrivas (prop. 2016/17:1 s. 49). Mot bakgrund av detta vill Liberalerna understryka vikten av att frågan om stärkt tillsyn över rättsväsendet snarast får en ändamålsenlig lösning. Den interna tillsynen inom myndigheterna samt den extraordinära tillsynen hos justitieombudsmannen är inte långsiktigt tillräckliga.

Liberalerna anser att rekryteringen till uppdraget som nämndeman i första instans behöver breddas så att fler nämndemän har annan bakgrund än partipolitisk. I högre instans ska målen enbart avgöras av lagfarna domare. Den kostnadsbesparing som det innebär att successivt avveckla nämndemännen i hovrätt och kammarrätt ska användas till att förbättra den ekonomiska ersättningen till nämndemän i första instans.

I sammanhanget noterar Liberalerna att regeringen i vårändringsbudgeten föreslår att anslaget för rättsliga biträden m.m. 2017 ökas med 650 miljoner kronor. Skälen till att utgifterna har ökat mer än vad som beräknades i höstas anges vara att ”den debiterade tiden per förordnande har ökat”, ”det har blivit vanligare med stora brottmål med många tilltalade” och att ”antalet mål med tolk har blivit fler”. Vi har inte något annat förslag än regeringen, men kan inte låta bli att notera att detta alltså handlar om en anslagsökning på i storleksordningen 25 procent. Inget av de skäl som åberopas för anslagsökningen kan rimligen ha varit okända för regeringen i höstas, och att regeringen nu ser sig tvungen till en så dramatisk budgetrevidering är ett starkt underbetyg åt regeringens egen prognosförmåga. Liberalerna avser att återkomma till detta i ett annat sammanhang, men vill här endast upprepa vår tidigare redovisade ståndpunkt att anslagen till domstolsväsendet och rättsliga biträden m.m. dessutom behöver höjas för att finansiera den förstärkning av barns och ungas rättigheter vid tvångsomhändertaganden enligt lagen om vård av unga (LVU) som föreslås i utredningsbetänkande SOU 2015:71.

Det lokala brottsförebyggande arbetet behöver utvecklas genom bl.a. ökad kunskapsspridning, förstärkt samverkan mellan olika aktörer och ökat stöd till olika brottsförebyggande projekt runt om i landet. Liberalerna vill i lag förtydliga kommunernas roll för lokalt brottsförebyggande arbete inom deras ansvarsområden. Däremot avvisar Liberalerna regeringens planer på en särskild nationell brottsförebyggande samordnare, eftersom detta skulle vara en ineffektiv satsning som

bara skapar oklarheter om rollfördelningen på nationell nivå, och vi säger fortsatt nej till att det också ska finnas regionala samordnare för det lokala brottsförebyggande samarbetet vid landets länsstyrelser. Vi anser att dessa medel gör större nytta om de används direkt på den lokala nivån.

Utgiftsområde 5: Internationell samverkan

Sveriges säkerhet tryggas bäst i samarbete med andra. Nu ser vi hur friheten från allt fler håll hotas. Till skillnad från regeringen menar vi att det ryska agerandet måste få konsekvenser också för Sveriges säkerhetspolitiska vägval. Ryssland har sedan länge utgått från att Sverige vill samverka med Nato såväl i kris som i krig. Samtidigt saknar vi de säkerhetsgarantier från Nato som följer med ett medlemskap. Säkerhetspolitiskt befinner vi oss därmed i ett ingenmansland. Det är en farlig position för ett litet land med ett utsatt läge. Liberalerna vill se en svensk Natoanslutning under innevarande mandatperiod. Inget annat kan på ett lika avgörande sätt förbättra vår nationella säkerhet. Friheten måste försvaras.

EU är det viktigaste och mest centrala forumet för Sveriges utrikespolitik. Sverige ska vara en aktiv, engagerad partner som driver arbetet framåt, såväl när det gäller EU:s utrikespolitik som i samarbetet i övrigt. Sverige ska vara ett land i kärnan av EU.

Vi ser också att det i vår oroliga omvärld finns ett fortsatt stort behov av internationell kris- och konflikthanteringsförmåga. I arbetet för fred och säkerhet, konfliktlösning och internationell samverkan har Förenta nationerna (FN) en särställning. FN:s roll försvåras dock allvarligt av bristande effektivitet och motsättningar mellan demokratier och diktaturer. FN behöver reformeras för att bli mer handlingskraftigt och trovärdigt.

Liberalerna vill att Sverige i EU, FN och andra internationella organisationer ska vara en stark röst för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet i en värld där dessa grundläggande principer är långt ifrån självklara.

Utgiftsområde 6: Försvar och samhällets krisberedskap

Efter en frihetstid i Europa får vi nu återuppleva en aggressiv militär upprustning i Ryssland. Putins regim är nyckfull och auktoritär. I stället för att bygga allianser och utveckla det ömsesidiga beroende som fred och välstånd kräver ägnar man sig åt samma geopolitik som raserade Europa för hundra år sedan.

Under mer än ett decennium har Ryssland ostört kunnat rusta upp sin krigsmakt. Den militära förmågan ökar och det ryska ledarskapet brutaliseras. Samtidigt nedmonteras demokratiska strukturer, mediernas och civilsamhällets möjligheter att verka fritt försämras drastiskt samtidigt som hbtq-personers rättigheter kränks. Det är en mycket oroande utveckling.

Den ryska aggressiviteten passerade en ny gräns när landet i mars 2014 gick in i Ukraina och annekterade Krimhalvön. Sedan dess har Ryssland aktivt bistått separatiststyrkor i östra Ukraina. Det ryska agerandet förklarades med behovet av att försvara den ryska minoritetens rättigheter. I själva verket handlade det om att säkra strategiska land- och kustområden och att förhindra Ukrainas integration med väst. Den ryska intressesfären är större än landets politiska gränser.

Agerandet strider mot såväl internationell rätt som avtal ingångna av Ryssland. Det kommer att få följderna för Europas säkerhetspolitik under lång tid framöver. De skäl som Putin angav för inmarschen i Georgien och Ukraina skulle lika väl kunna åberopas mot de baltiska länderna.

Ryska stridskrafter uppvisar ett mycket aggressivt militärt övningsmönster över Östersjön och ökar dessutom hela tiden sin militära närvaro. Sverige har precis som övriga länder i Norden utsatts för upprepade kränkningar i luften och till sjöss. Vi har bortom allt rimligt tvivel upplevt en bedömd ubåtskränkning. Ryssland genomförde i mars 2013 simulerade kärnvapenanfall mot vårt territorium. Säpo har angivit Ryssland som det största underrättelsehotet mot Sverige.

Det är allvar nu. Det har det varit under ett par år nu. Därför valde Liberalerna att ställa sig utanför försvarsbeslutet. Vi uppmanar regeringen att snabbt ställa om svensk försvarspolitik. Av BNP ska 2 procent gå till försvarsändamål. Den nationella dimensionen ska prioriteras. Försvaret av Sverige måste vara Försvarmaktens huvuduppgift. Samtidigt måste regeringen omedelbart ansöka om Natomedlemskap. För Liberalerna är det givet att försvarsförmågan på flera sätt måste öka för att möta den bistra verkligheten.

Liberalernas ståndpunkt är att ytterligare 4 miljarder kronor hade behövt tillskjutas till försvarsutgifter omedelbart för 2017. Därutöver har Liberalerna tidigare aviserat 4 miljarder kronor extra under 2018, 8 miljarder kronor extra under 2019 och 12 miljarder kronor extra under 2020, dvs. totalt 28 miljarder kronor under perioden 2017–2020. Därefter ska försvarsutgifterna fortsätta att höjas så att Natos gemensamma mål om att 2 procent av BNP ska avsättas för försvarsändamål uppnås inom en tioårsperiod. Detta redovisas närmare på annat håll i denna vårmotion.

Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd

Ett generöst bistånd är en konkret form av solidaritet med människor i andra länder och ansvarstagande för vår omvärld. I höstas hade Liberalerna ett högre sammanlagt resurstillskott till det internationella biståndet än regeringen. Liberalerna föreslog då ett ökat anslag för att främja demokrati och mänskliga rättigheter genom ett s.k. demokratilyft där Sverige skulle stödja enskilda demokratiaktivister, vilka utgör centrala aktörer i övergången till demokrati i auktoritära länder. Vi anser fortsatt att det är centralt att Sverige genom sin utrikes- och biståndspolitik i högre grad än i dag stöttar demokratiseringsprocesser och enskilda demokratiaktivister.

Demokrati och frihet är det enskilt viktigaste verktyget för att bekämpa fattigdom och skapa en hållbar utveckling. De fattigaste länderna i världen är samtidigt bland de mest ofria. I länder där man inte får rösta eller uttrycka sig fritt är människor ofta även förhindrade att äga, handla, arva, belåna eller fritt teckna kontrakt. Dessa inskränkningar i den ekonomiska friheten kväver individens inneboende kraft och förhindrar utveckling. Det gäller i synnerhet för kvinnor. Om kvinnor i fattiga länder inte kan välja sina lagstiftare blir det inte heller satsningar på mödravård. Om flickor förvägras tillgång till utbildning är möjligheten liten att kräva samma rättigheter som män. Om medborgarna inte kan välja sin företrädare kan de inte heller rösta fram beslutsfattare som prioriterar insatser för en bättre miljö.

Svenskt bistånd måste därför användas för att främja demokrati i enlighet med ”more for more”-principen. Stater som genomför demokratiska reformer, främjar mänskliga rättigheter, jämställdhet och öppenhet samt minskar korrupcion ska belönas.

Stater som fortsätter att kränka sina medborgares mänskliga rättigheter ska fasas ut från svenskt bistånd. Det är inte rimligt att långsiktigt förmedla resurser till korrupta och diktatoriska stater. Det långsiktiga stödet till människor som bor i diktaturer eller auktoritära stater ska i stället kanaliseras via internationella organisationer, världssamfundet, civilsamhälle eller demokratisk opposition. Det bör inte gå bilateralt stat till stat.

Ett tydligt exempel på kravlöst bistånd är stödet till den palestinska myndigheten. Det har inte hållits val på över ett decennium, korruptionen är omfattande, homosexuella förtrycks, kritiska röster tystas och antisemitisk våldspropaganda flödar utan att ansvariga reagerar. Trots det har Sverige inte skärpt tonen. Liberalerna menar därför att stödet till den palestinska myndigheten ska göras om i grunden. Vi avser att i höstens budget återkomma till hur en utfasning av det nuvarande stödet bör genomföras.

Vi ska fortsätta att driva på frågor som hos många biståndsgivarländer betraktas som politiskt känsliga, framför allt kvinnors rätt till sin kropp, sin sexualitet och rätten till fri abort – det som brukar beskrivas som sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter – samt för hbt-personers rättigheter. Detta är särskilt viktigt mot bakgrund av den nya amerikanska administrationens linje, där stöd dras bort från verksamheter som arbetar med reproduktiv hälsa.

Finansiellt stöd till UNHCR borde prioriteras mot bakgrund av den stora utmaningen som biståndsorganisationer står inför, speciellt i samband med den rådande situationen i Syrien och Irak. Denna prioritering skulle möjliggöras genom en långsammare uppräknig av anslag till den gröna fonden eftersom Sverige tidigare år gjort stora påfyllningar i fonden.

Liberalerna ställer sig avvisande till att regeringen valt att öka anslaget för informationskampanjer riktade mot svenska medborgare på hemmaplan samtidigt som den gör stora flyktingavräkningar på biståndet och minskar demokratistödet globalt.

Vår vision på lång sikt är självklart att utvecklingen i världen blir så positiv att bistånd inte längre behövs och därmed kan avvecklas. Men dit är det långt.

Förtryck och ofrihet, svält och undernäring, mödradödlighet, brist på skolgång och sjukvård är utmaningar som måste mötas. Liberalerna är en garant för ett värderingsstyrt, solidariskt och effektivt bistånd.

Utgiftsområde 8: Migration

Drygt 65 miljoner människor är på flykt. För att förändra situationen till det bättre måste framför allt fler konflikter, som den i Syrien, få ett slut. På EU-nivå måste fler länder solidariskt ta emot fler asylsökande, och EU:s gemensamma asylpolitik måste stärkas. Det behövs mer samarbete och harmonisering, inte mindre. Sammantaget måste Sverige spela en aktiv roll i förhandlingar som nu pågår inom EU för ett förbättrat och gemensamt asylsystem.

Huvudlinjerna i Liberalernas höstmotion ligger fast. Vår asylpolitik utgår från att hjälpa personer som har skyddsskäl. Vi värnar asylrätten, vilket innebär att alla ska kunna söka asyl. Det betyder dock inte att alla får asyl. För att på ett värdigt sätt kunna ta emot dem som flyr måste de som saknar skyddsskäl också lämna landet. Liberalerna var drivande bakom den blocköverskridande migrationsöverenskommelsen 2015 som vi fortsatt värnar.

Som framgår av höstens budgetmotion försvarar vi till skillnad från regeringen rätten för barnfamiljer att återförenas. Att värna en human familjeåterförening innebär

ökade kostnader i statens budget, vilket också syns i Liberalernas budgetförslag. Liberalerna vidhåller också kritiken mot regeringens korta tillfälliga uppehållstillstånd på 13 månader som leder till en rad praktiska problem avseende integration och som förhindrar familjeåterförening. Därtill leder de till att Migrationsverkets ärendehantering ökar ytterligare eftersom en klar majoritet med korta tillfälliga uppehållstillstånd nu kommer att ansöka om förlängning.

I samband med det stora asylmottagandet hösten 2015 införde regeringen inre gränskontroller. Riksrevisionen har nu granskat regeringens hantering av dessa och sammantaget framkommer att regeringens agerande när det gäller gränskontrollerna och framförallt när det gäller förlängningen av dessa lämnar mycket övrigt att önska. Vi ifrågasätter inte att tillfälliga inre gränskontroller i vissa lägen blir ofrånkomliga när EU:s yttre gräns inte fungerar. Desto större blir dock regeringens ansvar för att säkerställa att gränskontrollerna utformas på ett sätt som innebär att störningen i människors vardag och de samhällsekonomiska kostnaderna minimeras. Till exempel har både enskilda och samhället drabbats när arbetspendlingen och arbetssökandet i Öresundsregionen försvårats på grund av gränskontrollerna. Sydsvenska handelskammaren gör bedömningen att samhällets ekonomiska förluster för id-kontroller och gränskontroller på årsbasis ligger på ca 1,5 miljarder kronor. Vi noterar att regeringen nu aviserat att de tillfälliga id-kontrollerna ska upphöra och att gränskontrollen reformeras, samt att Sverige tidigare ingått avtal med Danmark om ändrade former för gränskontroller. Liberalerna är dock kritiska till att regeringen tagit så lättvindigt på den kritik som tidigare framförts av Riksrevisionen.

Migrationsverkets handläggningstider måste kortas och vi har därför föreslagit en rad åtgärder vilka presenteras i höstens budgetmotion. Det handlar t.ex. om att ärendehantering avseende Syrienflyktingarna måste prioriteras och förenklas betydligt. Som en del av en sådan samlad förändring bör också bl.a. prövningstillstånd för överklagande och en förenklad överklagandeprocess införas.

Vårt asylsystem ska vara rättssäkert och effektivt med ett väl fungerande system för åldersbedömningar av unga. Barn ska behandlas som barn och, de ska få det stöd och den hjälp de behöver. Det är positivt att Rättsmedicinalverket nu hanterar medicinska åldersbedömningar, vilket kommer att öka kvaliteten på åldersbedömningarna. Det är också positivt att åldersbedömningar ska göras tidigare i asylprocessen. Det kan dock finnas personer som felaktigt fått sin ålder uppskriven av Migrationsverket. Därför måste den som överklagar ett asylbeslut få göra en medicinsk åldersbedömning genomförd av Rättsmedicinalverket och i särskilda fall, där Migrationsverket anser det vara rimligt med hänvisning till myndighetens tidigare bristande hantering, måste en asylsökande som fått en lagakraftvunnen avslagsdom få genomgå Rättsmedicinalverkets medicinska åldersbedömning. Det skulle i så fall endast handla om personer som enligt Migrationsverkets bedömning i dag är mellan 18 och 21 år och där åldersbedömningen blir avgörande för om det krävs ett ordnat mottagande för att kunna verkställa utvisning av personen till sitt hemland.

Asylsökande har inte tillgång till samhällets alla sociala förmåner men samhället måste kunna stötta ensamkommande barn och unga som befinner sig i en särskilt utsatt situation och som är i behov av samhällets stöd. Här spelar skola, socialtjänst, barn- och ungdomsmottagningar, sjukvård och organisationer en stor roll. Kommunernas kunskap och förutsättningar att hantera asylsökande ungdomars psykiska ohälsa bör stärkas och samverkan mellan kommuner och sjukvårdshuvudmän i frågor som gäller psykisk ohälsa bland asylsökande ungdomar förbättras.

Kommuner gör olika bedömningar av hur mycket stöd som unga asylsökande som bedömts vara över 18 år är i behov av. Vi anser att de liksom andra unga bör kunna omfattas av kommunernas särskilda ansvar för barn och unga i åldersgruppen 0–20 år.

Den som varit förordnad som god man för en person bör under en övergångstid kunna fungera som den unges kontaktperson även för den vars ålder efter åldersbedömning skrivits upp till mellan 18 och 21 år. Det ska i så fall gälla tills beslutet vunnit laga kraft och om den unge så önskar. Därutöver finns det anledning att se över systemet med gode män och kopplingen till ensamkommande unga. En god man har en juridisk funktion i frånvaro av en vårdnadshavare men den unge har ofta ett behov av en kontaktperson som är mer av en länk in i samhället.

Asyltiden bör användas som en förberedelsestid oavsett var i världen den unge kommer att ha sin framtid. Unga asylsökande ska uppmuntras att gå i skolan. Det bör finnas flexibilitet från skolans sida när det gäller mer av anpassade studier för att fokusera på ämnen som den unge har användning för även utanför Sverige. Civilsamhället, inklusive studieförbunden, kan spela en viktig roll när det gäller att bidra till verksamheter som ger färdigheter för livet. Olika personalgrupper och andra som arbetar med ensamkommande unga måste stärkas i sin roll genom t.ex. utbildning och handledning. Det handlar om att vara ett stöd för den unge här och nu oavsett var den unges framtid kommer att vara.

Många asylsökande väljer eget boende, EBO, vilket ger den asylsökande möjligheten att bo nära släkt och vänner. De flesta stora EBO-kommunerna ligger i storstadsregioner, där tillgången till arbete och nätverk är bättre. EBO-systemet ska inte avskaffas men samtidigt är det tydligt att ett stort EBO-mottagande kan få negativa sociala konsekvenser i form av trångboddhet och segregation. I vissa kommuner eller kommundelar bör därför antalet personer boende i EBO kunna begränsas.

I höstens budgetmotion anges att asylsökande i större utsträckning som aktiva individer måste involveras i asylmottagandet. Vidare måste tryggheten på boenden förbättras avsevärt. Svenskundervisning och obligatorisk samhällsinformation ska ges under asyltiden. Jämställdhet mellan kvinnor och män, hedersrelaterat våld och förtryck, hbtq-personers rättigheter liksom yttrandefrihet och andra centrala frågor för vårt demokratiska samhälle måste belysas. Tillgången till digitala verktyg för enklare språkinlärning och samhällsinformation under asyltiden måste möjliggöras. Det måste bli enklare att arbeta och praktisera under asyltiden.

Som framgår av höstbudgetmotionen står vi fast vid förändrade regler för ersättning på garantinivå i sjuk- och aktivitetsersättningen som finns för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och för övriga skyddsbehövande. Även efterlevandestödet behöver reformeras och göras mer likt underhållsstödet liksom garantipensionssystemet.

Liberalerna står upp för arbetskraftsinvandring, och Migrationsverket måste ha resurser för att snabba på handläggningen för arbetstillstånd. Vi är dock kritiska till att regeringen inte vidtar nödvändiga åtgärder för att få bort de alltför rigida regler som leder till att människor utvisas på orimliga grunder som att hen enligt facket anses tjäna ca 100 kronor för lite i månaden eller att jobbet hen sökt och fått inte anses vara utlyst på rätt sätt och det är tydligt att uppsåtet inte varit att kringgå reglerna.

Utgiftsområde 9: Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Liberalers utgångspunkt är att människor har olika önsknings och behov. En av de viktigaste uppgifterna för liberaler är därför att värna och utveckla valfriheten. Makten

över välfärden har de senaste decennierna förflyttas från politiker och byråkrater till de människor som behöver välfärdstjänsterna som mest.

Denna valfrihet hotas nu på punkt efter punkt. Sammantaget skulle de olika förslag som aviserats om vinstbegränsningar, stopplagar och allt krångligare regelverk i praktiken omöjliggöra företagande i välfärden. Redan innan förslagen blivit verklighet innebär de att nyföretagande stoppas och investeringar i välfärden går förlorade. Drivkraften att förbättra verksamheterna försvinner.

Oseriösa aktörer ska inte ha vinstbegränsningar, de ska inte finnas i välfärden alls. Kraven ska vara höga och tillsynen skarp. Det viktiga är kvaliteten, inte driftsformen. Välfärden mår bra av att det finns flera olika aktörer och olika lösningar för hur man kan organisera och driva den.

Människor ska kunna lita på att de får vård i tid och att vården är den bästa möjliga. Svenska patienter har rätt att förvänta sig mer av hälso- och sjukvården. Svensk vårdkvalitet och patientsäkerhet är bland de högsta i världen. Men samtidigt som vården ger goda resultat måste vi bli bättre på tillgänglighet och bemötande. Vi ligger i botten i Europa när det gäller antalet besök per läkare, samtidigt som patienter, läkare och sjuksköterskor upplever tidsbrist och trängsel. Det finns helt enkelt för lite tid i vården till just vård och patienter.

Den nationella vårdgarantin och den prestationsbaserade kömiljarden som infördes av alliansregeringen innebar kraftigt kortade väntetider i vården. Sedan den rödgröna regeringen avskaffat kömiljarden har väntetiderna åter börjat växa.

På sikt är strukturreformer, inte minst en del av det som föreslås i utredningsbetänkandet Effektiv vård (SOU 2016:2), viktigare än kömiljarden för att lösa hälso- och sjukvårdens problem med tillgänglighet och samordning. Men den som har en utsliten höftled i dag kan inte vänta på reformer som ger goda resultat på sikt. Väntetiderna måste hållas korta också med de medel som står till buds i dagens system. Därför föreslog vi i höstens budgetmotion att återinföra en reformerad kömiljard, där fokus är dels på kortade väntetider i hela vårdkedjan inklusive diagnostik och återbesök, dels på samordning och kontinuitet.

Patienter ska få vård i tid, och de ska också få tid i vården. Den administrativa bördan måste lättas – inte minst genom att byta ut otidsenliga och krångliga it-system. Patienter behöver få tillgång till smarta e-hälsotjänster för att t.ex. nå den egna journalen, boka tid och träffa läkaren via videolänk. En viktig satsning i vår höstbudget var därför en investeringsfond för vårdens digitala infrastruktur. Vi motsatte oss regeringens planer på att splittra och flytta E-hälsomyndigheten, och våra farhågor ser tyvärr ut att besannas. Myndigheten förlorar nyckelpersoner och dess viktiga arbete tappar fart. De medel som regeringen nu vill avsätta för att rädda det som räddas kan, skulle göra betydligt mer nytta i digitaliseringen av vården.

Vår budgetmotion i höstas innehöll även satsningar för att locka fler att arbeta i vården och omsorgen och för att de som arbetar där behöver få arbeta på toppen av sin förmåga. Utbildning, ansvar och erfarenhet ska löna sig. Även sjuksköterskor ska ha större möjligheter till att göra karriär och få högre lön. Liberalerna har därför föreslagit en karriärreform för specialistsjuksköterskor på motsvarande sätt som vi gjorde för lärare under alliansregeringen. Vi föreslog också ett stimulansbidrag för de landsting och regioner som låter vårdbiträdena komma tillbaka, arbetar med att renodla yrkesroller och använder rätt kompetens på rätt plats. Syftet är dels att ge en bättre användning av vårdens resurser, dels att ge fler människor en chans att komma in på svensk arbetsmarknad.

Många av regeringens s.k. satsningar finns på områden som rimligen ligger inom landstingens och regionernas beslutsansvar. Det behövs en diskussion om ansvarsfördelningen mellan stat och landsting, men att förstatliga just de områden politiker på den nationella nivån inte lyckats övertyga sina egna partikamrater på regional och lokal nivå om att prioritera är inte rätt sätt att föra den diskussionen.

Vi avvisade därför den s.k. satsningen på förlossningsvården, och vi avvisar att den nu föreslås utökas. Av samma skäl avvisade vi också regeringens satsningar för ökad bemanning samt att göra screening för bröstcancer avgiftsfritt – inte för att det i sig är en dålig idé, Liberalerna har drivit på för att införa det i många landsting och regioner, men beslut och finansiering av detta ligger inom landstingens ansvar, ett ansvar som inte staten ska ta över.

Riktade statsbidrag kan vara bra för att utveckla sådant som enskilda kommuner eller landsting har svårt att göra själva, t.ex. stora kompetenssatsningar eller erfarenhetsutbyten över organisatoriska eller geografiska gränser. Men även då är det svårt. I rapporten Psykisk hälsa – ett gemensamt ansvar utvärderade Myndigheten för vård- och omsorgsanalys på regeringens uppdrag 2015 de olika statliga satsningar på psykiatri som gjorts 1995–2012. Den visar tyvärr att det nästan permanenta tillskottet om ofta uppemot 1 miljard om året gjort mycket små bestående avtryck. Psykiatriens utmaningar kvarstår. Liberalerna har stått bakom dessa satsningar, och vi står fortfarande bakom PRIO-satsningen (Plan för riktade insatser inom området psykisk ohälsa), men vi menar att form och innehåll behöver ses över innan den utökas. Några nya medel bör inte tillföras genom vårandringsbudgeten. Barn- och ungdomspsykiatri är dock angelägna utvecklingsområden, och dessa satsningar bör därför genomföras inom befintliga medel för satsningen.

I sammanhanget noterar vi att en av de allra största utgiftsökningarna i regeringens förslag till vårandringsbudget är ökade kostnader för läkemedelsförmånerna. Samtidigt finns det studier som uppskattar kostnaderna för felanvändning av läkemedel till minst 10 miljarder kronor årligen. Arbetet med att införa en nationell läkemedelslista behöver slutföras utan dröjsmål. Det är också viktigt att arbetet med den nationella läkemedelsstrategin har hög prioritet.

Våra satsningar i höstens budget på äldreomsorgens område handlade om att öka äldres självbestämmande och makt över sin vardag. Vi avsatte stimulansbidrag för en laga-mat-garanti för att öka äldres makt över vad de ska äta och medel för att underlätta för kommuner som vill pröva förenklad biståndsbedömning. Genom höjd skattereduktion i RUT-avdraget för personer över 80 år ökar äldres självbestämmande ytterligare. Vi föreslog också en riktad satsning på kompetensutveckling av första linjens chefer i äldreomsorgen, eftersom välutbildad personal och gott ledarskap är en viktig kvalitetsfaktor i äldreomsorgen.

Liberalerna har varit pådrivande vid flera viktiga reformer för personer med funktionsnedsättning, inte minst LSS-reformen (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) som var ett stort framsteg i arbetet för full delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättningar. Personlig assistans är en stor post i statens budget. Den ger också mycket tillbaka. Det viktigaste är naturligtvis sådant som inte går att mäta i pengar, som ett värdigt liv för de allra mest utsatta. Att leva, inte bara överleva. Men den innebär också att anhöriga till personer med assistans kan delta fullt ut på arbetsmarknaden och ibland att de assistansberättigade själva kan arbeta och betala skatt. Därutöver är yrket som personlig assistent ett vanligt första jobb och en bra väg in på arbetsmarknaden.

LSS har dock under lång tid urholkats genom allt snålare rättspraxis, genom låga och uteblivna uppräknings av schablonersättningar och genom ett ensidigt fokus på kostnadskontroll. Vi avsatte därför medel i höstens budget för att möjliggöra en mer generös statlig assistansersättning. På grund av snålare rättspraxis och regeringens krav på Försäkringskassan att hålla tillbaka utvecklingen av antalet personer med assistans, har mer än en person om dagen förlorat rätten till statlig assistansersättning under 2016, och det fortsätter i samma takt. Andelen som beviljas assistansersättning vid en ny ansökan är lägre än någonsin. Regeringen skriver i vårpropositionen att LSS-reformens intentioner ska värnas, men vår bedömning är att de med nuvarande praxis är starkt hotade. Därför är det oroväckande att regeringen prognosticerar att antalet personer med statlig assistansersättning kommer att fortsätta att minska.

Vår höstbudget innehöll också förslag för att stärka socialtjänstens möjligheter att ge barn som far illa skydd och stöd, bl.a. genom medel till strukturerat samarbete mellan skola och socialtjänst kring placerade barns skolgång samt för en kunskapsatsning inom hälso- och sjukvården samt tandvården om hur man upptäcker övergrepp mot barn. Det ökade anslag som regeringen föreslår för ökad bemanning i socialtjänsten bör i stället öronmärkas för att utveckla fler strukturerade samarbeten mellan skola och socialtjänst kring placerade barns skolgång (t.ex. Skolfam-modellen som syftar till att stärka skolresultatet för barn i familjehem).

Utgiftsområde 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Sjukförsäkringssystemet är avgörande för människors trygghet och möjlighet till försörjning vid kort eller långvarig sjukdom. För att värna sjukförsäkringen, tilltron till dess finansiering och de offentliga finanserna krävs att sjukförsäkringen präglas av en hög grad av kostnadskontroll.

Försäkringskassan har beräknat att kostnaderna för sjukpenningen fortsätter att öka till drygt 37,5 miljarder kronor 2020. Kostnadsökningen beror både på ett ökat inflöde i försäkringen och en ökad varaktighet av sjukfallen. Åtgärder behöver genomföras för att dämpa denna kostnadsökning och upprätthålla kostnadskontrollen.

Erfarenheter och utvärderingar av alliansregeringens reformer av sjukförsäkringen visar att tydliga avstämningpunkter bidrar till att fler kommer tillbaka i arbete. Regeringen har i stället genomfört åtgärder som ytterligare ökar kostnadstrycket genom att avskaffa den bortre tidsgränsen utan att införa någon annan form av avstämning som behövs för att hjälpa den försäkrade så att hen har möjlighet att återgå i arbete. Den bortre tidsgränsen bör återinföras. För att öka drivkrafterna tillbaka till arbete och stärka de offentliga finanserna har Liberalerna också föreslagit att en andra karensdag införs dag 15 i sjukskrivningsperioden.

Liberalerna anser att det behövs fler konkreta verktyg för att förstärka hälso- och sjukvårdens incitament och möjligheter att verka för att patienter ska kunna behålla eller återfå sin arbetsförmåga. Arbetet med att utveckla Finsam (finansiell samordning) bör fortsätta och intensifieras.

Unga som på grund av funktionsnedsättning behöver förlängd skolgång bör få ersättning från studiemedelssystemet, inte aktivitetsersättning, i enlighet med förslagen i betänkande SOU 2013:52 Moderniserad studiehjälp. En rad utredningar och rapporter visar att mycket få som fått aktivitetsersättning för förlängd skolgång sedan lämnar aktivitetsersättningen. De som tidigt i livet blir beroende av socialförsäkringssystemet

för sin försörjning får lägre ekonomisk standard och har mycket större risk för ekonomisk utsatthet än sina jämnåriga. Bara de som inte har något annat alternativ bör få aktivitetsersättning.

Av samma skäl avvisade vi i höstas regeringens förslag om att 19–29-åringar ska kunna få hel sjukersättning. Redan i dag löper den som får aktivitetsersättning i unga år stor risk för livslångt utanförskap. Om möjligheten finns att ge dem med störst svårigheter sjukersättning i stället är risken stor att personer som skulle kunna utveckla arbetsförmåga aldrig får det stöd de behöver. Aktivitet och gemenskap ska alltid prioriteras före passivitet och utanförskap, också för den som är långt från den ordinarie arbetsmarknaden.

Inom rådande reformutrymme prioriterar vi i första hand välfärdstjänster framför höjda nivåer i transfereringssystemen. Vi föreslog därför i höstens budget att sjuk- och aktivitetsersättningen borde återställas till den nivå den hade före den 1 oktober 2015 samt avvisade höjda ersättningsnivåer i flera system. Vi föreslog också att flyktingar, alternativt skyddsbehövande och för övrigt skyddsbehövande likabehandlas med andra invandrare när det gäller garantinivån i sjuk- och aktivitetsersättningen.

Utgiftsområde 11: Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Liberalerna står tillsammans med de andra allianspartierna och Socialdemokraterna bakom den blocköverskridande pensionsöverenskommelsen som gett oss ett av världens mest stabila pensionssystem. Eftersom pensionen baseras på livsinkomsten uppmuntras arbete och egen försörjning. Den breda överenskommelsen skyddar systemet mot politiska nycker och detta breda samförstånd bör värnas också framgent. Förändringar i pensionssystemet ska också i fortsättningen göras i samförstånd mellan de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen.

Det som på lång sikt avgör hur pensionerna utvecklas är hur många som arbetar och betalar in till systemet. Arbetslinjen är därför central både för dagens och morgondagens pensioner.

Alliansregeringen sänkte skatten för pensionärer totalt fem gånger mellan 2006 och 2014, vilket sammanlagt gav en garantipensionär 1 900 kronor mer i disponibel inkomst per månad. Vi anser att skatten för pensionärer bör fortsätta att sänkas. Vi avser därför att i vår höstbudgetmotion lägga fram förslag om skattesänkningar som motsvarar dem som regeringen aviserat.

Kronologisk ålder är ett dåligt mått på människors förmågor, både på arbetsmarknaden och i samhället. Äldre människors kunskap, kompetens och erfarenhet måste tas bättre till vara i arbetslivet. Åldersgränsen för hur länge individen har rätt att vara kvar på arbetet bör därför höjas från 67 år till 69 år. På sikt bör åldersgränserna för pensionsuttag och rätten att stanna kvar i arbetslivet knytas till medellivslängdens utveckling. Fördomar och diskriminering måste bekämpas, och regler och avtal som hindrar äldre från att arbeta om de vill bör ses över. När budgetutrymme finns bör åldersgränser i socialförsäkringar och andra stöd kopplade till förvärvsarbete följa åldersgränsen för rätten att stanna kvar i arbete.

Kvinnor har genom hela arbetslivet lägre inkomster än män. I kvinnligt dominerade yrken är lönerna lägre, kvinnor arbetar fler timmar hemma och färre avlönade timmar än män. Över ett arbetsliv adderar dessa ojämställdhetsfaktorer till 3,6 miljoner kronor i lägre inkomst för en genomsnittlig kvinna jämfört med en genomsnittlig man. Följden av ett ojämställt arbetsliv är därför att pensionsutbetalningarna också fördelas

ojämställt. Vi ser också att många kvinnor som levt i äktenskap där löneskillnaderna inte upplevts som så allvarliga så länge som makarna hållit ihop, drabbas av dubbel orättvisa den dag då makarna går skilda vägar. Det är bra att det finns en bred enighet i pensionsgruppen om en handlingsplan för jämställda pensioner.

Bostadstillägget har en avgörande betydelse för att lyfta ekonomiskt svaga pensionärer över fattigdomsgränsen. Det är riktat specifikt till pensionärer med låga inkomster, som har små marginaler när hyran är betald. Eftersom kvinnor i genomsnitt har lägre pensioner än män är det också betydligt fler kvinnor än män som uppbär bostadstillägg. Liberalerna vill stärka ekonomin för denna grupp. Bostadstillägget är också viktigt för äldres möjligheter att flytta till en trygg och tillgänglig bostad. Därför föreslog vi i vår höstbudget både höjd ersättningsnivå och höjt tak. Regeringen har nyligen lagt fram förslag om att förenkla regelverken för ansökan och beräkning av bostadstillägg. Vi välkomnar det, eftersom dagens system är så krångligt att man kan befara att många som egentligen har rätt till och behöver tillägget avstår från att söka.

I vår höstbudget föreslog vi att bl.a. flyktingar ska behandlas på samma sätt som andra kategorier av invandrare när det gäller rätten till garantipension. Det är viktigt för legitimiteten i pensionssystemet att vissa grupper inte särbehandlas. Reformen skulle också innebära ökade drivkrafter att komma i arbete för personer i denna grupp.

Utgiftsområde 12: Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Barnfamiljer kan se ut på många olika sätt, och alla föräldrar ska ha möjlighet att kombinera förvärvsarbete och företagande med föräldraskap. Liberalerna vill ha en modern, valfrihetsinriktad familjepolitik som ökar jämställdheten och uppmuntrar till arbete. Studenters och unga forskares trygghet vid föräldraskap måste stärkas.

Barnbidraget ska fortsätta att vara skattefritt och lika för alla.

Föräldraförsäkringens utformning spelar en avgörande roll för barnens rätt till sina föräldrar men också för utvecklingen av jämställdheten på svensk arbetsmarknad. I grund och botten är framväxten av föräldraförsäkringen en viktig del av den svenska välfärden och ett fundament för kvinnors frigörelse. Samtidigt är dagens försäkring förknippad med utmaningar.

Den ekonomiska ojämställdheten mellan män och kvinnor är utbredd. Till detta bidrar attityder, invanda könsroller och en könssegregerad arbetsmarknad. Men det är också tydligt att kvinnors relativt längre perioder av föräldraledighet verkar hämmande på löneutveckling och karriär. Liberalerna ser detta och har varit pådrivande för och initiativtagare till flera reformer för att ändra på denna ordning, t.ex. de öronmärkta månaderna i föräldraförsäkringen och jämställdhetsbonusen. Inom Liberalerna pågår ett fortsatt arbete för att ta fram nya förslag till reformering av föräldraförsäkringen för att göra den mer flexibel och jämställd.

Den tillfälliga föräldrapenningen (s.k. vab) är viktig för att möjliggöra för vårdnadshavare att avstå från förvärvsarbete för att vårda sjuka barn eller följa med dem på läkarbesök. Det finns dock ett antal andra situationer där det också vore angeläget att föräldrar kan få ersättning för att vårda eller stödja ett barn. Vi föreslog därför i vår höstbudgetmotion att det även borde vara möjligt att få tillfällig föräldrapenning för kontakt med skola och socialtjänst när barnet har funktionsnedsättning, varaktig sjukdom eller sociala problem.

Vi föreslog likaså i höstens budgetmotion en höjning av barntillägget i bostadsbidraget, men avvisade samtidigt regeringens höjning av inkomstgränsen i

bostadsbidraget, höjningen av flerbarnstillägget och höjningen av underhållsstödet. Vi bedömer även fortsättningsvis att barnstillägget är det mest träffsäkra sättet att stärka ekonomin för de ekonomiskt mest utsatta barnfamiljerna.

Efterlevandestödet behöver reformeras och göras mer likt underhållsstödet. Vi välkomnar att regeringen aviserat att möjligheten att få efterlevandestöd retroaktivt ska minska, men det behövs fler förändringar. Syftet med efterlevandestöd är att ett barn som förlorat en eller båda föräldrarna ska få ekonomiskt stöd för att klara omkostnader för boende m.m. Ett barn som i stället får ett omfattande stöd från det offentliga i form av t.ex. boende i hem för vård eller boende (HVB) eller stödboende ska därför inte samtidigt få efterlevandestöd.

Utgiftsområde 13: Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

En liberal integrationspolitik ger var och en de verktyg som behövs för att växa, försörja sig själv och fullt ut delta i det svenska samhället. Vi fokuserar på en arbetsmarknad som öppnas för fler, en skola som ger alla barn förutsättningar att klara kunskapsmålen och en välfungerande bostadsmarknad. Men det räcker inte. Liberal integrationspolitik handlar också om att befästa de liberala och demokratiska värderingar som präglar vårt land och motverka parallellsamhällen. En självklar del av vår integrationspolitik är därför att vara kompromisslös när det gäller kampen för jämställdhet och individens frihet. Detta understryks i Liberalernas integrationspolitiska program Stärk individen och motverka parallellsamhällen, som antagits av partirådet och som ligger till grund för vår fortsatta politikutveckling.

Vi ser med oro på att regeringen inte vidtar de reformer som krävs för att den stora grupp utrikes födda med låg utbildning ska ges reella möjligheter att få jobb och egen försörjning. Denna grupp växer och alltför många människor riskerar att hamna i bidragsberoende och ett långvarigt utanförskap. En ny underklass växer fram.

Regeringen gör inget åt de höga trösklar som cementerar utanförskapet utan höjer skatten på jobb och företagande, något som också drabbar många utrikes födda. I stället för att sänka trösklarna hittar regeringen på traineejobb, extratjänster och beredskapsjobb – allt annat än riktiga jobb.

Liberalerna väljer en annan väg. Vi vill fokusera på riktiga reformer för att öppna arbetsmarknaden för fler och därmed öka människors frihet och möjligheter till egen lön och försörjning. Att liberalisera arbetsmarknaden och införa startjobb med lägre ingångslön är nödvändigt. Det måste bli billigare och enklare att anställa. Våra förslag kring startjobb, fler enkla jobb och värnandet av RUT-reformen ligger fast (se närmare under utgiftsområde 14).

De som har utbildning och yrkeserfarenhet måste få verktyg för att snabbt komma i jobb. Snabbare valideringsprocess, effektivare insatser för kompletterande utbildningar och en smartare introduktion i arbetslivet behövs. Vuxenutbildning och lärlingsanställningar måste stärkas. Vi vill införa yrkesskola, vilket också är en del av migrationsöverenskommelsen. Sfi-undervisningen ska individanpassas mer och ska kunna kombineras med praktik och jobb. Föräldralediga ska erbjudas språkundervisning.

Alltför många utrikes födda kvinnor saknar jobb och egen lön. Kvinnor och män måste mötas av samma förväntningar och krav på att jobba, och svenska myndigheter ska inte bidra till att traditionella könsroller upprätthålls. Arbetsförmedlingen måste ha

ett tydligt uppdrag att tidigarelägga nyanlända kvinnors inträde på arbetsmarknaden. Vårdnadsbidraget ska inte återinföras och föräldraförsäkringen ska reformeras.

Kraven på att delta i etableringsinsatser måste stärkas genom att etableringsersättningen sänks vid ogiltig frånvaro. Etableringsersättningen bör sänkas vid frånvaro på grund av sjukdom eller vab till 80 procent och därmed likna det generella arbetsmarknadspolitiska regelverket.

Utöver jobb och utbildning är kunskaper om det svenska samhället centralt för att kunna bygga sin framtid i Sverige. Samhället har ett ansvar att informera och tydliggöra vad som förväntas av alla, kvinnor som män, och vilka principer som är avgörande för ett demokratiskt, sekulärt och jämställt samhälle. Samhällsorienteringen ska vara obligatorisk och förbättras, både till omfång och innehåll. Jämställdhet mellan kvinnor och män ska betonas, inklusive vikten av kvinnors och mäns lika rättigheter och skyldigheter i samhället generellt och på svensk arbetsmarknad. Frågor om hedersrelaterat våld och förtryck ska lyftas fram. Även hbt-personers rättigheter måste behandlas och frågor om yttrandefrihet och tryckfrihet måste belysas, liksom andra centrala frågor för vårt demokratiska, sekulära och jämställda samhälle. Det är viktigt att skolan också gör insatser för att ge barn och unga relevant samhällsinformation. Nyanlända unga måste t.ex. ta del av skolans sexual- och samlevnadsundervisning.

Barn ska inte behöva tolka åt sina föräldrar i kontakt med myndigheter eller i samband med vårdbesök. Bristen på tolkar är dock stor, och det krävs insatser för att snabbt utbilda och kvalitetssäkra fler tolkar men också för att finna fler flexibla, gärna digitala, lösningar.

Det är i skolan som flickor och pojkar, oavsett bakgrund, ska ges lika möjligheter och livschanser. Det krävs särskilda ansträngningar för att alla nyanlända elever ska klara skolan. Nyanlända elever ska mötas av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till deras förkunskaper. Undervisningen måste bli mer lärarledd, något som gynnar dem som behöver skolans stöd allra mest. Under utgiftsområde 16 beskrivs närmare Liberalernas politik gällande skolgång för nyanlända, t.ex. åtgärder som handlar om att ge nyanlända mer tid att klara kunskapsmålen.

Liberalerna vill införa ett stopp för nya religiösa friskolor, och befintliga religiösa skolor bör inte få tillstånd att utöka antalet elever. Religiösa friskolor riskerar att leda till att fler barn, däribland nyanlända barn och barn boende i utsatta områden, isoleras från det svenska samhället och får möta färre elever med svenska som modersmål. Det bidrar till att parallella samhällen växer fram. Kommuner bör få rätt att stoppa nya religiösa förskolor om de riskerar att motverka integrationen.

Det civila samhället spelar en viktig roll när det gäller att främja nyanländas väg in i det svenska samhället. Det offentliga ska samverka och bidra med finansiellt stöd till civilsamhället för integrationsinsatser. På kommunal nivå kan med fördel en integrationspott för mindre och enklare aktiviteter avsättas till föreningar och skolor. Samtidigt får inga offentliga medel, vare sig på statlig eller kommunal nivå, användas till att främja odemokratiska organisationer eller föreningar som motverkar integration och jämställdhet. Både stat och kommun har ansvar för att bättre följa upp hur offentliga medel används och i förekommande fall dra in bidrag och kräva återbetalning.

Alla kommuner har ett ansvar för att ta emot nyanlända, och bostadsbristen kräver en generell bostadspolitik som underlättar byggandet och som leder till nödvändiga flyttkedjor. Här driver Liberalerna på för t.ex. regelförenklingar i byggprocessen och sänkt flyttskatt. Kommuner måste också kunna ge tillfälliga bygglov för såväl genomgångsbostäder och studentbostäder som förskolor och skolor. Migrationsverkets

tomma platser måste få användas för kommunalt mottagande av nyanlända. Andra lösningar handlar om att bygga modulhus, använda eventuellt hyresbestånd och återbostadisering av utrymmen. Privatpersoner bör uppmuntras att hyra ut delar av sin bostad till nyanlända.

Ett antal bostadsområden i Sverige präglas av socialt och ekonomiskt utanförskap. Skolresultaten är generellt på låg nivå och arbetslösheten hög. Många är beroende av försörjningsstöd och trångboddheten stor. Liberalerna drev under alliansregeringens tid ett aktivt arbete mot utanförskap i utsatta områden. I stället för att utveckla alliansregeringens arbete har regeringen dessvärre lagt ned satsningarna och tills nu dröjt med förslag på nya insatser. Det är olyckligt att viktigt arbete och tid på detta sätt har gått förlorat. Som framgår av budgetmotionen för 2017 har Liberalerna satsat dubbelt så mycket resurser som regeringen på särskilda insatser för utsatta områden.

I många av de utsatta områdena utmanas samhällets institutioner av parallella strukturer med egen normbildning, ekonomi och rättsskipning. Enklaver präglade av religiös fundamentalism fördjupas. Våldsbejakande religiös extremism förekommer i vissa områden. Allt fler vittnar om kvinnoförtryck, hederskultur och starkt fördömande attityder mot bl.a. hbt-personer. Rättssamhället har förlorat sin legitimitet och kontroll. Denna utveckling måste brytas. Allas frihet måste försvaras och tryggheten säkras där kriminella gäng och s.k. moralväktare styr. Rättssamhällets institutioner måste stärkas, återta kontrollen, öka sin närvaro och agera när de boendes frihet begränsas av kriminella. Inga parallellsamhällen ska accepteras. Under utgiftsområde 4 presenteras en rad liberala åtgärder för fler poliser och ett närvarande rättssamhälle.

Alla ska ha samma möjlighet att nå sin fulla potential utan att hållas tillbaka av fördomar och diskriminering. Den som drabbas av diskriminering ska kunna få hjälp att få upprättelse och det ska kosta att diskriminera. Diskrimineringsombudsmannens (DO) verksamhet ska bedrivas rättssäkert och effektivt, och fler individer som utsätts för diskriminering ska få möjlighet till upprättelse. Vidare anser vi till skillnad från regeringen att det nu behövs en uppföljning av den hbt-strategi som presenterades av alliansregeringen. Det krävs ett kompetenslyft för hbt-frågor inom skola och fritid, socialtjänst, vård och omsorg och andra välfärdstjänster som kommuner och landsting ansvarar för.

Det liberala jämställdhetsuppdraget tar sikte på kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det handlar om att frigöra individen genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar som ligger bakom. Jämfört med flertalet länder i vår omvärld har Sverige hunnit långt i utvecklingen mot jämställdhet, men fortfarande år 2017 är Sverige inte ett jämställt land. Patriarkala maktstrukturer begränsar individens frihet och möjlighet att delta fullt ut i samhället. Insikten om att denna ofrihet särskilt drabbar kvinnor och att dessa maktstrukturer måste brytas gör Liberalerna till ett feministiskt parti.

Strävan mot jämställdhet är inte en fråga om tyckande; det är en fråga om kunskap. I dagens Sverige skiljer det 3,6 miljoner kronor i livsarbetsinkomst mellan en genomsnittlig man och en genomsnittlig kvinna, kvinnor tar ut tre gånger fler föräldradagar än män, traditionellt kvinnliga yrken präglas av lägre löner än traditionellt manliga yrken och kvinnor löper långt större risk att råka ut för grovt våld i det egna hemmet. Liberalerna utgår från sådana faktum, ser hur individer drabbas, erkänner strukturerna bakom och arbetar för förändring. Det är detta som är liberal feminism.

På Liberalernas initiativ gav alliansregeringen jämställdhetsutredningen (SOU 2015:86) i uppdrag att följa upp och analysera hur jämställdheten mellan kvinnor och

män har utvecklats under de senaste tio åren och bedöma måluppfyllelse och effektivitet i jämställdhetspolitiken. Utredningen föreslog att en jämställdhetsmyndighet skulle inrättas, och detta genomförs nu. Ett avgörande villkor för att Liberalerna skulle stödja inrättandet av den nya myndigheten var dock att regeringen backade från sina planer på att samla allt ansvar för frågor kring hedersrelaterat våld till myndigheten. Regeringen har tagit intryck och ändrat sina planer, vilket vi välkomnar.

Ekonomisk ojämställdhet bidrar till fortsatt ojämställdhet på andra arenor, och ojämställdhet på andra arenor bidrar till fortsatt ekonomisk ojämställdhet. Liberalernas jämställdhetspolitik syftar till att bryta detta mönster och sluta inkomstgapet mellan kvinnor och män. Bland de 20 mest vävlönade yrkena är 17 dominerade av män. Det behövs en politik som bryter den horisontella och vertikala segregationen på svensk arbetsmarknad. Det handlar också om villkoren när kvinnor arbetar. En del i detta arbete är Liberalernas satsning på karriärlöner för skickliga lärare, som höjer lönenivån i Sveriges största kvinnliga akademikeryrke. Liberalerna vill fortsätta verka för högre löner inom kvalificerade kvinnodominerade yrken i offentlig sektor. Därför har Liberalerna presenterat finansierade förslag på att införa karriärtjänster för specialistsjuksköterskor. Det offentliga har ett ansvar att verka för jämställd tillgång till makt och ska särskilt visa vägen genom jämställd karriärutveckling och rekrytering till myndigheter och offentligt ägda bolag. Att öka kvinnors företagande är ytterligare en prioritet. Mångfald inom välfärdssektorn är en viktig jämställdhetsfråga, och det är olyckligt att regeringen vill försämra möjligheterna att bedriva företag inom välfärdssektorn.

Sveriges föräldraförsäkring har rankats som en av världens främsta. Den är generös i både längd och ersättningsgrad och den skapar reella möjligheter att kombinera föräldraskap med arbete. Samtidigt bidrar det fortsatta ojämställda uttaget till att konservera en könssegregerad arbetsmarknad. Liberalerna gick till val 2014 på att införa en tredje öronmärkt månad åt vardera vårdnadshavaren i föräldraförsäkringen, en reform som nu är genomförd. Liberalerna fortsätter nu att utveckla sin politik för en jämställd och flexibel föräldraförsäkring och Liberalernas jämställdhetspolitiska arbetsgrupp har lagt fram förslag till en total reformering av försäkringen.

Mäns våld mot kvinnor är det mest extrema uttrycket för ojämställda maktrelationerna mellan män och kvinnor. Därför är det viktigt att angripa de attityder och idéer som upprätthåller könsrelaterat förtryck i samhället och stärka de förebyggande insatserna. För att ytterligare stärka det jämställdhetspolitiska arbetet behövs mer resurser, vilket vi liberaler också har avsatt i vårt budgetalternativ för 2017.

Att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck är en av de viktigaste jämställdhetsfrågorna. Fler av de personer som utsätter sina närstående för hot och våld måste ställas inför rätta. ”Lex Fadime” – en särskild straffskärpningsregel för brott som begås med hedersmotiv – måste införas så att hedersmotiv leder till strängare straff på samma sätt som redan gäller för bl.a. rasistiska motiv. Samhället ska kunna ge ett långvarigt skydd och i vissa fall en permanent skyddad identitet till dem som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Alltför få anmälningar av hedersbrott leder till åtal, vilket måste förändras. Anmälningar av hedersrelaterade brott måste alltid utredas och falla under allmänt åtal. Reglerna för utvisning av icke-svenska medborgare som döms för brott ska skärpas. Det ska vara en skyldighet att alltid pröva utvisning om straffvärdet är minst sex månaders fängelse, till skillnad från dagens praxis som ligger på minst ett års fängelse. Dessutom vill vi att frågan om utvisning alltid ska prövas när det gäller vissa typer av brott inklusive hedersrelaterade brott.

Barnäktenskap ska aldrig accepteras. Inget barn, och det gäller även asylsökande flickor, ska leva under äktenskapsliknande former. Liberalerna har i riksdagen tagit initiativ som lett till att ett lagstiftningsarbete nu inletts för att skyndsamt täppa till de sista luckorna i förbuden mot barn-, tvångs- och fullmaktsäktenskap. Vår åsikt är lika enkel som självklar: i Sverige ska inget barn under 18 år någonsin betraktas som gift.

Arbetet att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck måste intensifieras och barnperspektivet i arbetet stärkas. Detta underströk Liberalerna redan i budgetmotionen för 2017 där vi avsatte 0,5 miljarder kronor under fyra år. Det behövs en ny nationell kartläggning för att öka kunskapen och få fram statistik om hur omfattande hedersproblematiken är. En permanent nationell samordning av hedersfrågorna behövs, och myndigheters arbete måste stärkas. Vidare behövs en kompetenssatsning inom kommuner och landsting. Skolan, inklusive skolhälsovården, måste ha ett tydligt uppdrag att arbeta med frågor om jämställdhet och hedersproblematik. En handlingsplan ska finnas för arbetet att förhindra och förebygga hedersvåld och förtryck. Även pojknarnas situation måste lyftas. Det civila samhället och organisationer som arbetar med hedersfrågor måste få ökat stöd. Vi vill också se mer stöd till den feministrörelse som vuxit fram i utsatta områden.

Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv

Sveriges arbetsmarknad är tudelad. Det råder arbetsbrist och arbetslöshet på samma gång. Arbetsbristen finns främst inom den offentliga sektorn och bland privata tjänstemän. Samtidigt har personer med låg utbildning svårt att komma in på arbetsmarknaden, och en ny underklass växer fram. Det är tydligt att alla samhällsgrupper inte drar nytta av den rådande högkonjunkturen. Nyanlända, unga utan högre utbildning samt funktionsnedsatta är grupper som lämnas utanför. Vi ser med oro på att regeringen inte vidtar de reformer som nu krävs för att fler med låg utbildning ges reella möjligheter att få jobb och egen försörjning.

Det tar alldeles för lång tid för nyanlända, framför allt nyanlända kvinnor, att etablera sig på arbetsmarknaden, och det är främst arbetssökande med låg utbildningsnivå som drabbas av Sveriges stelbenta arbetsmarknad. Utrikes födda som vistats i Sverige i över sju år och som har låg utbildningsnivå har i genomsnitt en sysselsättningsgrad på under 50 procent. Flera expertinstanser som Konjunkturinstitutet, EU-kommissionen, OECD, Internationella valutafonden (IMF) och Finanspolitiska rådet pekar på att de höga ingångslönerna försvårar för människor med låg utbildning och dålig förankring på arbetsmarknaden att få jobb.

Vi liberaler vill ge alla människor möjligheter att få jobb och egen försörjning. Det räcker inte att som regeringen lägga ännu mer skattepengar på fler och utökade arbetsmarknadspolitiska program och ersätta den öppna arbetslösheten med en dold. Det behövs olika former av utbildningsinsatser men samtidigt kommer inte alla att kunna utbilda sig och ta igen förlorade skolår. Fler enkla jobb och lägre trösklar in på arbetsmarknaden är centralt. Det måste bli billigare och enklare att anställa. Dessutom brådskar det eftersom alltför många människor annars riskerar att hamna i bidragsberoende och ett långvarigt utanförskap.

Liberalernas prioriteringar i höstens budgetmotion ligger fast. Vi avvisade exempelvis regeringens fortsatta utbyggnad av olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder, vilket fortfarande kvarstår. Arbetsförmedlingen i sin nuvarande form måste läggas ner. Vi menar att Arbetsförmedlingen inte bör rikta fokus på arbetssökande som inte

behöver myndighetens hjälp utan måste fokusera på dem som står längst från arbetsmarknaden. Till dess att myndigheten ombildas anser Liberalerna att Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag bör reduceras för att fördela statens resurser mer ändamålsenligt.

Vi konstaterar att regeringen höjer skatten på jobb och företagande och i princip reflexmässigt öser in pengar i resultatlösa arbetsmarknadsåtgärder som inte leder till riktiga jobb utan resulterar i undanträngningseffekter på arbetsmarknaden. Regeringen hittar på traineejobb, extratjänster och beredskapsjobb som inte ger resultat. Under tiden cementeras utanförskapet. Vi vill i stället fokusera på riktiga jobb. Skatten på jobb och företagande måste sänkas, och det krävs reformer för att öppna arbetsmarknaden för fler. Som många experter pekar på måste det bli billigare och enklare att anställa.

Liberalerna tar därför det ansvar som arbetsmarknadens parter borde ha tagit, och vi föreslår startjobb, en ny anställningsform för unga och nyanlända där arbetsgivarens kostnader för att anställa halveras. Administrationsbördan reduceras kraftigt genom att det inte krävs något samtycke från vare sig Arbetsförmedlingen eller parterna för att tillämpa anställningsformen. Under avsnittet Nya prioriteringar i denna vårmotion finns en utförligare beskrivning av startjobben, som är just en start och en biljett in på svensk arbetsmarknad och som ger fler människor friheten att få en egen lön att leva på.

Som anges i höstens budgetmotion ska det alltid löna sig att arbeta, även för den med försörjningsstöd eller den som jobbar deltid. Den s.k. jobbstimulansen i försörjningsstödet bör öka från 25 procent till 40 procent. Dessutom ska samhället ha höga förväntningar på egenförsörjning, och vi vill att motprestation för försörjningsstöd ska bli obligatoriskt i kommunerna. Vidare står vi fast vid införandet av en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring och vår syn på a-kassan som omställningsförsäkring.

Utgiftsområde 15: Studiestöd

Högre studier ger möjligheter att lära sig mer om omvärlden och få nya perspektiv. Det ger unga människor en möjlighet att tillsammans lära sig analysera omvärlden och ifrågasätta det som ofta tagits för givet. Högre utbildning för Sverige framåt. Det handlar inte bara om att rusta unga personer för arbetsmarknaden; det handlar även om att öka kunskapen och bildningen i Sverige.

Studiestödssystemet i Sverige är ett av världens mest generösa och ger människor goda möjligheter att studera vidare eller återuppta tidigare studier. Liberalernas bedömning är att studiemedelssystemet i huvudsak är väl avpassat. Ytterligare reformer kan dock på sikt bli aktuella. Liberalerna vill bl.a. fortsätta arbetet för bättre matchning och kompetensutveckling på den svenska arbetsmarknaden. I det perspektivet bör det vara aktuellt att pröva om individuella kompetenskonton kan byggas upp för att användas vid vidareutbildning och omskolning.

I riksdagen behandlas just nu regeringens förslag till s.k. studiestartsstöd, en stödform som avses införas den 2 juli 2017. Studiestödsformen är ämnad för arbetslösa som är minst 25 år och som har en kort tidigare utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet ska i huvudsak administreras av CSN (Centrala studiestödsnämnden) och enligt regeringen i så stor utsträckning som möjligt överensstämmande med reglerna för studiemedel. Liberalerna anser att förslaget har presenterats alldeles för tätt in på det planerade införandet. Det skulle sannolikt vara svårt för kommunerna, Arbetsförmedlingen och CSN att få ett välfungerande samarbete

med så kort varsel. Därför ställer vi oss skeptiska till att införa ett så omfattande studiestartsstöd under kommande budgetperiod. För att komma igång med införandet så fort som möjligt och för att fokusera på de mest angelägna grupperna ställer Liberalerna sig positiva till att inför nästkommande budgetperiod införa ett studiestartsstöd för dem som saknar grundskoleutbildning. Alla i Sverige ska ha möjlighet att kunna slutföra grundskolan. Gymnasieskolan är en frivillig skolform och det finns skäl att misstänka att avhoppet kan öka om man skapar incitament för att hoppa av för att senare slutföra sina gymnasiestudier med bättre ekonomiska villkor. Dessutom kan det vara problematiskt att elever i samma komvuxklass har olika ersättningar.

För att höja läraryrkets status och minska lärarbristen har Liberalerna föreslagit att en examenspremie ska införas för den som fullgör speciallärar- eller specialpedagogexamen liksom ämneslärarexamen inom matematik, biologi, kemi, fysik eller teknik.

Liberalerna föreslår att nya studielån inte ska kunna skrivas av vid 68 års ålder. Inga andra lån skrivs av vid en viss ålder, och vi anser därför att det är rimligt att åldersavskrivning inte omfattar nya studielån.

CSN har på regeringens uppdrag genomfört en kartläggning och analys för att öka kunskapen om orsakerna till uteblivna inbetalningar hos låntagare bosatta utomlands samt föreslå konkreta åtgärder för att vända utvecklingen. Vi förutsätter att regeringen kommer använda utredningens analys och undersöka vilka av de föreslagna åtgärderna som skulle vara praktiskt genomförbara för att öka återbetalningarna.

Liberalerna har tidigare medverkat till att fribeloppet för studenter har höjts. Ett högre fribelopp underlättar för de flitiga studenter som har tid och möjlighet att arbeta under studierna. För att fortsätta stimulera framväxten av ett allt längre arbetsliv bör det även i fortsättningen vara aktuellt att se över åldersgränserna i studiemedelssystemet.

Liberalerna anser att unga som på grund av funktionsnedsättning behöver förlängd skolgång bör få ersättning via studiemedelssystemet, inte via aktivitetsersättningen.

Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning

Kunskap och bildning är den viktigaste faktorn för att stärka den enskilda människans möjlighet att leva i frihet. Utbildning ger människan möjlighet att förbättra sin livssituation utifrån sina egna förutsättningar. Kunskap bryter barriärer, öppnar nya vägar och stärker den enskildes förmåga att orientera sig och fatta egna självständiga beslut.

Utbildningssystemet ska ställa höga krav och ha höga förväntningar på alla elever för att kunna få en likvärdig skola där alla elever har samma möjlighet till utbildning. Kunskap är och förblir skolans huvuduppdrag.

Liberalerna har lett en total omläggning av svensk skola med en ny läroplan, nationella prov, skriftliga omdömen, betyg från årskurs 6 och en ny betygsskala med fler steg. I de senaste mätningarna från de internationella studierna Timss och PISA visar det sig att de liberala skolreformerna har gett resultat, elevernas kunskaper har vänt uppåt efter flera decennier av försämrade resultat.

Liberalerna anser att fortsatta reformer är nödvändiga. Baskunskaper ska kartläggas redan i årskurs 1 så att alla elever går ut grundskolan med de kunskaper de behöver för att klara fortsatta studier. De elever som riskerar halka efter ska få stöd så tidigt som möjligt. Fler speciallärare och specialpedagoger behövs, och det specialpedagogiska arbetet måste utvecklas.

Förskolan ska erbjuda trygg omsorg och stimulera lärande. Skolinspektionens tillsyn över förskolan ska stärkas med fokus på kvalitet och måluppfyllelse. Liberalerna vill att skolan återförstatligas och skolstarten ska ske vid sex års ålder. Därmed förlängs skolplikten till tio år och förskoleklassen blir den första av tio årskurser. Därför föreslår vi att det under 2017 tillsätts en utredning som tar fram förslag på formerna för ett modernt statligt huvudmannaskap för skolan där kvalitet och likvärdighet säkras genom statlig finansiering, nationella mål, utvärderingar och tillsyn.

Förskolans betydelse för barns utveckling, inte minst för språkträningen, är central. Alla barn har rätt till modersmålsstöd. För många nyanlända barn är förskolan extra viktig. I dag har barn till föräldralediga och arbetslösa bara rätt till 15 timmar i veckan på förskola. Barn till föräldralediga och arbetslösa bör ha rätt att delta i förskolans verksamhet upp till 30 timmar i veckan. Öppna förskolan möjliggör för barn och föräldrar att träffa andra och träna svenska språket och den bör av det skälet ha hög tillgänglighet. Kommunerna ska arbeta uppsökande för att få fler nyanlända barn till förskolan.

De nyanlända som kommer till Sverige i förskole- och lågstadieåldern klarar sig ofta förhållandevis bra i skolan. De lär sig snabbt svenska när de befinner sig i skolan och får möjlighet att umgås med jämnåriga kamrater. För de nyanlända elever som kommer till Sverige i tonåren är förutsättningarna betydligt sämre. De får en alltför kort tid i skolan för att nå kunskapsmålen i basämnena. Vi har därför lagt fram finansierade förslag om att skolplikten ska kunna förlängas, att undervisning bedrivs på sommarlovet och att undervisningen ska kunna ges enligt en ännu mer anpassad studieplan än i dag.

Nyanlända ska ha rätt till modersmålsstöd, studiehundledning och modersmålsundervisning. Genom den anpassade studieplanen ökas antalet lektioner i svenska samtidigt som studiehundledning ges i övriga ämnen. Ett snabbspår för att rekrytera fler studiehundledare bör införas. Elever som lär sig snabbt och visar en god kunskapsutveckling på ett annat språk ska ha rätt till snabbspår för att inte tappa fart i sin inläring. Rektorn har dock ansvar för att kraven på att lära sig svenska inte sänks. Ett särskilt preparandår inrättas för nyanlända elever som siktar på att snabbt börja på gymnasiet teoretiska program. Elever som bedöms klara gymnasieprogram på engelska ska kunna läsa detta och samtidigt läsa in svenska på grundskolenivå.

Vi vill införa ett aktivt skolval i hela landet för att motverka boendesegregationen. Skolverket får också i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett gemensamt kösystem för alla skolor i kommunen.

Skolan har stora brister vad gäller studiero i klassrummen och det måste lyftas högre upp på den politiska agendan. Vuxna i skolan ska ha befogenheter och kunna ta ansvar för att skapa ordning, studiero och trygghet. Vi måste ge verktyg och stöd åt de skolledare, lärare och övrig personal vars vardag är att hantera ett stökigt klassrum, något som också drabbar eleverna, och ge dem möjlighet att arbeta förebyggande för en trygg miljö. Därför vill Liberalerna införa ett stöd till utsatta skolor som kan sökas av huvudmännen hos Skolverket för att långsiktigt verka för ökad studiero. Skolorna ska själva utforma förslag till satsningar, t.ex. på nya arbetsmetoder, fler vuxna i skolan, ökat föräldraansvar eller samarbete med organisationer som kan arbeta förebyggande.

År 2014 föreslog alliansregeringen införandet av ett skriftligt ordningsomdöme för högstadiet och gymnasiet. Regeringsskiftet samma år innebar att frågan avfördes från den politiska dagordningen av den nuvarande regeringen. Som ett led i att öka studieron i skolan vill Liberalerna att Skolverket ska få i uppdrag att förbereda införandet av ett skriftligt ordningsomdöme. Ordningsomdömet ska inte finnas med i slutbetyget utan ska

ges terminsvis i ett separat dokument och vara frivilligt för skolorna. Liberalerna vill utöka den allmänna undervisningstiden, särskilt i idrott och hälsa samt i matematik, så att undervisningen under den totala skoltiden i grundskolan närmar sig ett EU-snitt.

I regeringens utredning Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning föreslås en digitalisering av de nationella proven och att en försöksverksamhet med digitala centralt rättade prov ska inledas. Tyvärr väljer utredaren en försiktig linje där försöket ska inledas först 2018 och pågå till 2021 med målet att nya digitala prov ska börja användas 2022. Det anser Liberalerna vara alltför försiktigt och inte tillräckligt omfattande. Svenska elever har god datorvana och därför borde det vara enkelt att snabbt digitalisera de nationella proven med gott resultat och därmed lätt kunna jämföra provresultaten med de faktiska betygen.

De återkommande internationella kunskapsproven PISA och Timss görs helt digitalt i Sverige. Ett sätt att täcka alla ämnen som ett komplement till dagens nationella prov är att införa årliga PISA-prov i alla teoretiska ämnen. På så sätt får man en nationell koppling till elevernas resultat och den generella betygsnivån. Det skulle vara ett effektivt sätt att minska betygsinflationen och få likvärdiga betyg.

I Sverige deltog 5 500 elever från 202 skolor i den senaste PISA-mätningen 2015 i ett representativt urval som ansågs vara tillräckligt för att det skulle vara möjligt att dra statistiskt säkerställda slutsatser om de svenska elevernas kunskaper i läsförståelse, matematik och NO. Att låta Skolverket genomföra egna årliga datoriserade PISA-mätningar i alla teoretiska ämnen som inte har nationella prov med ett begränsat urval av elever på våren i årskurs 9 skulle koppla betygssättningen till kunskapsnivån.

För elever i skolor i utanförskapsområden – områden där arbetslösheten är hög och utbildningsnivån låg – är utmaningarna extra stora. De elever som har de sämsta förutsättningarna ska ha mer ekonomiska resurser, men också möta de skickligaste lärarna och rektorerna. För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utanförskapsområden ska dessa ges bättre löne- och arbetsvillkor. Liberalerna vill utöka antalet förstelärare, men också göra en särskild satsning på karriärtjänster i de mest utsatta utanförskapsområdena.

Karriärtjänsterna ska utlysas i en särskild ordning som helt nya tjänster och ska alltså inte utgå ifrån den befintliga organisationen. De skickliga lärarna ska ledas av de kompetentaste rektorerna. För att det ska vara möjligt måste rektorerna kunna bilda dessa ”superteam” vid sidan av dagens organisation och tjänstebefattningar.

För att få fler att vilja bli lärare behövs det en bred satsning för att höja lärarnas status, bl.a. genom att ämneslärarutbildningen till högstadie- och gymnasielärare slås ihop, att ställa krav på ämnesbehörighet för att sätta betyg, krav på masterexamen för att bli ämneslärare, mer ämneskunskaper och ämnesmetodik och högre antagningskrav till lärarutbildningen, omfattande vidareutbildning av den svenska lärarkåren och en kompletterande pedagogisk utbildning.

Liberalerna har föreslagit flera åtgärder för att motverka bristen på lärare. Höjda löner, fler karriärvägar, förändrad lärarutbildning och förbättrade arbetsvillkor är några av de förslag som har presenterats.

Det behövs också fler vägar in i läraryrket. Snabbspår för nyanlända ska kompletteras med satsningar för att locka personer med universitetsutbildning till läraryrket. Den kompletterande pedagogiska utbildningen kan kortas ner efter bedömning av lärosätena och läsas parallellt med arbete i skolan.

Läraryrket ska utformas som en verksamhetsförlagd utbildning (VFU) kan vara ett sätt att bidra till att minska lärarbristen genom att lärarstudenterna arbetar som

lärarassistenter i en mer strukturerad form under ledning av handledare som blir en ny form av karriärtjänster för lärare.

För att göra det möjligt för lärare att arbeta kvar eller lockas tillbaka till läraryrket efter pensionsåldern bör den ökning av kostnaden att anställda personer över 65 år som regeringen införde 2015, genom den särskilda löneskatten för äldre, justeras.

Gymnasieskolan bör bli ämnesutformad med ämnesbetyg, och ett gymnasieprov införs som en bekräftelse på den samlade ämneskunskap som eleven har erhållit. Vid sidan av de traditionella gymnasieprogrammen och högskoleutbildningarna behövs det också branschanknutna utbildningar, bl.a. lärlingsjobb.

Vi vill ha en gymnasial lärlingsutbildning där branscher och arbetsgivare har ökat inflytande och ansvar, s.k. branschlärningar. Vi anser att lärlingsutbildningens attraktionskraft bör öka och ser därför lärlingsersättningen som en viktig del i detta. För att lärlingssystemet ska bli framgångsrikt är det viktigt att frågan om ersättning löses. Regeringen bör också återställa statsbidraget för gymnasial lärlingsutbildning.

Sverige behöver en stark vuxenutbildning för dem som vill förbättra sina grundkunskaper, specialisera sig inom ett yrke eller förbereda sig för högskolestudier. I regeringsställning skapade vi yrkeshögskolan. Vi vill införa en yrkesskola, en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå med ett stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande.

En ökad satsning på fler sommarkurser vid högskolor och universitet skulle få en rad positiva sideeffekter, bl.a. ökad genomströmning och att de sommarjobb studenterna har i dag skulle kunna tas av arbetslösa ungdomar.

Sverige ska ha höga ambitioner när det gäller andelen personer som går vidare till högre studier, men utbyggnaden av antalet platser får inte ske på bekostnad av kvaliteten. Vi motsätter oss utbyggnad av högskoleplatser på de utbildningar som i dag inte kan fylla sina platser, t.ex. inom lärarutbildningen. Lärarutbildningen behöver också centraliseras till färre orter. Valmöjligheten för studenterna ökar då genom de fler ämneskombinationer som ett större lärosäte kan erbjuda.

Med Liberalerna och alliansregeringen höjdes de statliga forskningsanslagen kraftigt, och vi vill fortsätta att prioritera forskningen. Under Liberalernas ledning presenterade alliansregeringen två forsknings- och innovationspropositioner som sammantaget innebar att nivån på de årliga statliga anslagen höjdes med 9 miljarder kronor. Det var en ökning med mer än 30 procent. De historiskt stora satsningarna på forskning och innovation måste fortsätta. Vår grundläggande uppfattning är att Sverige i huvudsak ska bygga vidare på den tidigare alliansregeringens långsiktiga strategi för forskning och innovation.

Högskolor och universitet har en viktig roll att spela som samhällets kritiska och självreflekterande spegel men också som motor i den kunskapsdrivna tillväxten. Autonomi är viktigt, och målet är att politiskt beslutade regleringar ska begränsas till frågor där staten har ett tydligt intresse av att styra. Det gäller t.ex. uppföljning av resultat och kvalitetsgranskning, ansvarsutkrävande samt rättssäkerhet för studenter. Vi anser att det ska finnas ett mål som visar på ambitionsnivån när det gäller investeringar för landets forskning och utveckling. Målet ska vara tidssatt och mätbart och därmed tydligt kunna redovisa hur stor andel av BNP som Sverige årligen satsar på forskning och utveckling.

Resurstilldelningen till lärosätena är ett viktigt styrinstrument. I dag uppgår basanslagen till ca 43 procent medan externa intäkter utgör 57 procent. För att premiera vetenskaplig kvalitet införde alliansregeringen en modell där sedermera 20 procent av

nya resurser omfördelades mellan lärosätena baserat på indikatorerna externa anslag för forskning samt publiceringar och citeringar. Den modellen bör i huvudsak bibehållas.

Utgiftsområde 17: Kultur, medier, trossamfund och fritid

Sverige behöver en kulturpolitik för hela landet. I detta har kultursamverkansmodellen en nyckelroll. När modellen infördes tillfördes inga extra statliga medel, och den del som i praktiken fördelas till regionerna har heller inte ökat i samma takt som den regionala finansieringen. Detta har bidragit till att det varit svårt att uppnå den förnyelse av kulturpolitiken som var ett av syftena med kultursamverkansmodellen. Vi avsatte därför medel i vår höstbudget för att förstärka kultursamverkansmodellen.

Museernas roll som bildningsinstitutioner och deras forskningsanknytning ska stärkas. Liberalerna välkomnar att vissa museer vill erbjuda fri entré som ett sätt att öka människors tillgång till kulturarvet, men det ska vara upp till respektive museum att avgöra om och hur. Vi föreslog därför i höstbudgeten ett högre anslag för att möjliggöra fri entré, men föreslog samtidigt att bidraget borde vara frivilligt och sökbart för samtliga museer och utställningar som tar del av statens stöd till museer och utställningsverksamhet samt för läns- och regionmuseerna. För att stödja lokala och regionala kulturinstitutioner som t.ex. Dalhalla och Björkborn föreslog vi ett nytt sökbart stöd.

Filmavtalet tjänade under många decennier svensk film väl, men samtidigt visade svårigheterna att hitta teknikneutrala stödformer att det behöver ersättas av något annat. Det var olyckligt att regeringen ensidigt skrotade avtalet och införde en helstatlig filmpolitik. Färska statistik från filmbranschen visar nu att den nya politiken tvärt emot regeringens retorik inneburit mindre pengar till filmen. En modern och liberal politik bör i stället bygga på att öka antalet parter, stärka inflytandet och bredda finansieringen. De som tjänar pengar på svensk film bör vara med och finansiera mer ny svensk film. Liberalerna avvisade i höstens budget både det nya statliga filmstödet och höjningen av moms på film. Film är kultur och bör beskattas som kultur.

Vi avvisade också flera av regeringens ökade utgifter på områden som är kommunala angelägenheter, som avgifter i kulturskolan, bidrag till samlingslokaler m.m.

Den liberala idrottspolitiken syftar till att skapa möjligheter för kvinnor och män, unga såväl som gamla att motionera och idrotta utifrån egna förutsättningar. Idrotten är Sveriges största folkrörelse och fyller en omistlig roll i civilsamhället. I många städer och mindre samhällen är den lokala idrottsrörelsen en samlingspunkt där människor möts över traditionella sociala gränser. Vi vill främja en fri och självständig idrottsrörelse som fostrar människor i demokratiska värderingar, och vi vill erbjuda alla möjligheter till positiva upplevelser av idrott.

Statens idrottspolitik bör innebära tydligt formulerade mål och en skarp uppföljning av målen, inte en mängd riktade stöd för olika i och för sig angelägna ändamål. Vi avvisade därför i höstens budgetmotion förslag om olika öronmärkta bidrag till idrotten.

När de svenska folkrörelserna växte fram betonade de alla mycket starkt behovet av folkbildning. Det var genom litteratur och studier som individen skulle skaffa sig verktyg att ta ökat ansvar för sig själv och i samhället. Folkbildningen har alltsedan dess genom sin särart spelat en viktig roll för att höja kunskapsnivån i samhället. Genom att vara fri och frivillig når och lyfter den människor som kanske inte kommit till sin rätt i

det formella utbildningssystemet – t.ex. unga med intellektuell funktionsnedsättning. Därför föreslog vi i höstens budget ett ökat anslag för detta.

Utgiftsområde 18: Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

En bostadsmarknad där fler får plats ökar människors frihet och möjlighet att forma sitt liv och ger bättre förutsättningar för jobb och tillväxt i Sverige. Det behövs en blandning av både hyresrätter, bostadsrätter, ägarlägenheter och villor i olika lägen och prisklasser.

Liberalerna föreslår reformer som gör vägen till det första spadtaget kortare för byggföretagen och vägen till den första, andra eller tredje egna nyckeln kortare för de individer som i dag inte kommer in eller kommer vidare på en bostadsmarknad som inte fungerar. Vi föreslår detta därför att vi vill ha en bostadsmarknad där byggkostnaderna kan hållas nere genom ökad konkurrens, där bättre marknadsmekanismer gör att priserna för att hyra i högre grad speglar utbud och konsumenternas önskemål och där skattepolitiken har lagts om för att minska risken för både snabba prisstegringar och prisfall på ägarmarknaden.

Efter en bottennotering i samband med finanskrisen 2009 har nybyggandet i Sverige ökat i princip kontinuerligt. Ändå består krisen på den svenska bostadsmarknaden och bostadsbristen fortsätter att öka. För den sammantagna perioden 2016–2025 har Boverket beräknat att det behövs 710 000 nya bostäder, varav 440 000 behövs redan till 2020.

Det är visserligen positivt att antalet påbörjade lägenheter 2016 låg så pass högt som ca 63 000, vilket regeringen konstaterar i vårpropositionen (s. 35). Vad regeringen däremot inte nämner är att detta fortfarande är långt under det antal på 88 000 påbörjade bostäder som skulle behövas per år för att möta det existerande behovet fram till 2020.

Enligt Boverkets senaste prognos beräknas det påbörjas 67 000 bostäder under 2017. Även detta är alltså betydligt lägre än det eftersträvade antalet. Det bör också observeras att Boverket i siffran över påbörjade bostäder även räknar in de tillfälliga bostäder som nu färdigställs för att ge en första bostad till nyanlända med uppehållstillstånd. Eftersom dessa bostäder är tillfälliga kan de inte räknas in i det byggande som behövs för att möta det långsiktiga behovet.

Krisen på den svenska bostadsmarknaden handlar både om att det byggs för lite och att rörligheten är för låg. Bristen på bostäder är ett stort hinder för människors frihet och skadar också den svenska ekonomin. En uppskattning gör gällande att inlåsningsarna på svensk bostadsmarknad gör att den svenska arbetslösheten är 0,3 procentenheter större än vad den annars hade varit. Det är skillnaden mellan jobb eller arbetslöshet för 16 000 människor.

Förklaringarna till den låga rörligheten är flera. Boverket har konstaterat att den svenska hyressättningsmodellen fungerar allt sämre i takt med att bostadsmarknaden blir allt mer överhettad. De långa köerna till hyresbostäder är ett tydligt tecken på en icke fungerade marknad. För personer som äger sitt boende konstaterar samma myndighet att kostnaderna för att flytta och byta bostad sannolikt är de högsta i hela OECD.

Anledningarna till att det byggs för lite är ännu mer mångfasetterade. Det handlar om det totala utbudet av mark och den takt som detaljplanelagd mark bebyggs. Fler detaljplaner måste upprättas, och fler bygglov måste vinna laga kraft. Inte minst handlar

det om att minska de kostnader som är förknippade med överklaganden och långa ledtider.

Regeringen håller fast vid en politik som syftar till att subventionera fram fler bostäder. Detta är i grunden feltänkt. Subventionssystem snedvrider konkurrensen mellan byggprojekt och minskar snarare än ökar incitamenten för bostadsbyggande. Ett avgörande skäl till att de bostadspolitiska överläggningarna 2016 mellan regeringen och oppositionen inte ledde till någon uppgörelse var regeringens övertro på subventioner och ovilja till de djupgående reformer som behövs.

Liberalernas bostadspolitik syftar i stället till att få en bostadsmarknad präglad av mer rörlighet och mer byggande. Det är en bostadsmarknad som är just en fungerande marknad, där fler människor kan bo utifrån egna önskemål och förutsättningar. Det är en bostadsmarknad med enklare plan- och byggregler samtidigt som de höga ambitionerna för tillgänglighet upprätthålls.

I höstens budgetmotion presenterade Liberalerna en rad förslag för att liberalisera bostadspolitiken och möjliggöra fler bostäder. Bland annat yrkade vi på en avveckling av regeringens marknadsstörande och ineffektiva subventionspolitik i form av investeringsstöd, renoveringssubventioner och bidrag. Liberalerna vill därutöver gå vidare med ytterligare systemförändringar för att korta tiden från plan till bostad, dvs. förenkla regelsystem. Planprocessen ska förenklas, ledtiderna kortas och överklaganderegler ses över. Konkurrensverket ska fortsätta att genomlysa byggsektorn. Byggherrar ska ges rätten att utarbeta detaljplaner som ska kunna prövas av kommunen. Vi har också lagt fram konkreta förslag om ekonomisk stimulans till de kommuner som har korta handläggningstider eller framgångsrikt förkortar sina handläggningstider för plan- och bygglovsärenden, och vi har föreslagit stärkt konsumentmakt på bostadsmarknaden genom att utveckla en offentlig hyresstatistik. Dessa våra prioriteringar i budgetmotionen för 2017 ligger i huvudsak fast och utgör ett underlag för vårt politiska utvecklingsarbete.

Vi vill även ta ytterligare steg mot färre överklaganden och en snabbare överklagandeprocess. Vi vill att länsstyrelsernas roll på sikt renodlas till att vara samrådsaktör och inte part i denna typ av ärenden. Det bör även övervägas om det går att begränsa den sakägarkrets som har rätt att överklaga bygglovs- och detaljplanebeslut. Fler smärre åtgärder ska omfattas av enbart bygganmälan.

För att öka rörligheten på bostadsmarknaden behöver flyttskatten sänkas permanent. Vi står fast vid vårt tidigare framlagda förslag om att sänka den effektiva skatten genom att taket på uppskovsbeloppet tas bort och räntebeläggningen på uppskovsbeloppet avskaffas. Detta skulle underlätta för ett ökat bostadsutbud i väsentligt högre grad än den tidsbegränsade skattelättnad som regeringen genomdrivit.

Liberalerna anser att bruksvärdessystemet ska reformeras för ökad rörlighet. Inom det befintliga beståndet bör hyressättningen framöver i större utsträckning avspegla konsumenternas efterfrågan och individuella val. Inom bruksvärdessystemet behöver läge samt till- och frånval få större genomslag så att hyresnivåerna närmare speglar utbud och efterfrågan. Vad gäller nybyggnation ska fri hyressättning tillåtas. Inom ramen för presumtionshyressystemet ska också hyror kunna avtalas fritt mellan hyresvärd och hyrestagare. Presumtionshyrorna ska gälla utan bortre tidsgräns. Den fria hyressättningen ska kombineras med ett starkt besittningsskydd och en förutsägbar indexreglering under hela den period hyresgästen väljer att bo kvar.

För att bidra till att bostadsområden får ett mer blandat utbud av bostäder vill vi att ägarlägenheter ska kunna inrättas även i befintligt bestånd genom ombildning av

hyresrätter eller bostadsrätter. Vidare bör bostadssegregationen i områden helt dominerade av hyresrätter motverkas genom en särskild strategi för ombildning till bostadsrätter i dessa områden.

Dagens bostadsmarknad skapar särskilt stor otrygghet för många andrahandshyresgäster. Liberalerna vill göra ett antal förändringar för att underlätta laglig och ordnad andrahandsuthyrning. Ett svenskt system för trygga hyresdepositioner ska införas. Norge har ett system där depositionsbeloppet vid andrahandsuthyrning sätts in på ett neutralt konto. Ett motsvarande system bör införas i Sverige.

För att öka utbudet av lagliga andrahandsbostäder vill vi förbättra skattevillkoren vid andrahandsuthyrning. Vi vill därför stimulera fler att hyra ut villor, bostadsrätter och ägarlägenheter genom en generösare beräkning av den s.k. skäligen hyran.

Det finns en outnyttjad potential att bygga fler bostäder i attraktiva lägen, särskilt i glesbygd. Därför bör strandskyddet decentraliseras genom att kommuner ska kunna ansöka om att upphäva strandskyddet med hänvisning till ett lokalt behov av bostadsbyggande. I områden där exploateringstrycket bedöms som exceptionellt högt eller synnerliga skäl föreligger ska fortfarande ett strikt strandskydd tillämpas.

Samhällsbyggnad innebär att skapa en bebyggelsemiljö där bostäder, kontor och verksamheter ligger i trygga och tillgängliga omgivningar, att skapa och vårda grönområden och att verka för minskad miljöpåverkan, god integration och social sammanhållning. Sverige är det land i EU som urbaniseras snabbast. Det ställer krav på långsiktig och framsynt stadsplanering.

Öppna geodata är en viktig reform för både företag och medborgare. I december 2016 publicerades Nordens första forskningsrapport om de samhällsekonomiska effekterna av öppna geodata, där det konstaterades att öppna och avgiftsfria geodata skulle ge en samhällsekonomisk vinst på minst 200 miljoner kronor årligen och att det därutöver finns en ytterligare potential i miljardklassen. Både ekonomiska och demokratiska argument talar därför för att Lantmäteriet behöver påskynda tillgängliggörandet av öppna geodata. Regeringens förslag i budgetpropositionen för 2017 innebar endast ett första, begränsat steg, nämligen att fastighetsdata och vissa geodata blir avgiftsfritt tillgängliga för andra statliga myndigheter. För att bättre kunna ta tillvara de samhällsvinster som öppna geodata kan medföra anser Liberalerna att finansieringsmodellen bör ses över för att underlätta allmänhetens och företagets tillgång till öppna geodata.

Den liberala synen på konsumentpolitiken är att individen ska ha makt och möjlighet att fatta välgrundade beslut utifrån sina egna önskemål. För att konsumenten ska ha möjlighet att utöva sin konsumentmakt krävs kunskap samt en fri och öppen granskning där marknadsaktörer granskas och där oseriösa företag avslöjas. Det förutsätter i sin tur att konsumenterna har god tillgång till information. Staten ska ge konsumenterna goda möjligheter att göra sina egna val och vara medvetna om konsekvenserna av dem, men staten ska däremot inte bestämma vilka val konsumenterna ska göra.

De oberoende konsumentorganisationerna spelar en avgörande roll för att ta till vara konsumenters intressen i samhället och på marknaden. Vi anser att regeringen har alltför låga ambitioner när det gäller nivån på stödet till konsumentorganisationer och står fast vid vår tidigare redovisade hållning att detta anslag ska höjas.

Utgiftsområde 19: Regional tillväxt

Utgångspunkten för oss liberaler är värnandet om människors makt över sin egen situation och möjlighet att skapa sin egen framtid. En liberal landsbygdsolitik strävar efter att skapa förutsättningar för dem som vill bo och arbeta på landsbygden eller i mindre tätorter att göra det. Vi ska ta vara på de unika förutsättningar för individens utvecklingskraft och företags konkurrenskraft som finns i olika delar av vårt land. För att möjliggöra service på landsbygden ser vi gärna flexibla lösningar och samarbeten mellan olika aktörer och anser att det finns behov av visst statligt stöd.

Hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter ska tas till vara. De generella insatserna på nationell nivå för jobb, utbildning och för ett förbättrat företagsklimat behöver kombineras med regionala insatser. Grunden för vårt välstånd är och förblir företagande och ekonomisk utveckling. Liberalerna vill ge människor och företag över hela landet möjligheter att växa och utvecklas. På så sätt tar vi till vara hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter.

Globaliseringen leder till förändringar som får olika genomslag i olika delar av Sverige. Samhällen förändras. Urbanisering bygger i grunden på människors fria val, och det försvarar vi. Samtidigt finns det utmaningar med skillnader mellan å ena sidan städer med en starkt växande privat tjänstesektor och å andra sidan områden med en hög sårbarhet och lokala utmaningar i form av t.ex. en enskild eller ett fåtal industriella arbetsgivare. I kommuner där varsel och avfolkning är vardag blir konsekvensen en åldrande befolkning med ett minskat skatteunderlag.

De tre storstadsregionerna och regionstäderna växer snabbast medan de flesta av landets kommuner har dränerats på befolkning och arbetstillfällen när företag flyttat eller lagts ned. Det har lett till ökade bördor samtidigt som den offentliga och privata servicen har försämrats. Värst har det varit för kommunerna i Bergslagen, östra Småland samt det inre av Värmland och inre Norrland.

I och med den stora ökningen av nyanlända har detta förändrats. Om man tittar på befolkningsutvecklingen det senaste året kan sex av sju svenska kommuner glädjas över fler invånare, dvs. befolkningen ökade i 248 av landets 290 kommuner. Ökningen har varit särskilt tydlig i norra Sverige.

De nyanlända i Sverige och verksamheten kring Migrationsverkets anläggningar är ett lyft för hela Sverige på ett sätt som få statliga stödpaket eller regionala utvecklingsfonder kan konkurrera med. Det som dessa projektmedel har misslyckats med i decennier, nämligen att få hela Sverige att leva, klarar det statliga systemet för anläggningsboenden och kommunplacering nu av.

Befolkningsökningen i hela Sverige innebär ett tydligt lyft för småföretagen i Sverige, inte minst i norrlandskommuner med en tidigare krympande befolkning. Flera av anläggningsboendena drivs av företagare, men minst lika viktig är servicen runt boendena och de nyanlända. Restauranger, städföretag, transportfirmor, affärer, bensinstationer, kiosker, byggfirmor och fastighetsfirmor får en snabb ökning av efterfrågan på sina tjänster. Småföretag som under lång tid gått på sparlåga, varit nedläggningshotade eller på randen till konkurs, får plötsligt ett uppsving tack vare de nya invånarna. För att de möjligheter detta skapar ska kunna tillvaratas också på längre sikt behövs nu liberala strukturreformer för bättre företagsklimat, sänkta trösklar in på arbetsmarknaden och fler enkla jobb.

Sverige behöver en företagsvänlig politik och det uppnås inte genom höjda skatter på jobb och företagande. I stället behövs regelförenklingar och ett företagsvänligt

klimat. Sverige ska ha en bredbandsuppkoppling i världsklass. Bredbandet är i dag en lika viktig del i infrastrukturen som el- och vägnäten. En god uppkoppling är viktigt för såväl privatpersoner som företag och oerhört viktigt för regional tillväxt. Hela landet måste få bättre it-kapacitet och statens uppgift bör vara att skapa förutsättningar genom att undanröja hinder för utvecklingen, men även att stötta där lönsamheten för utbyggnad är bristfällig.

Den parlamentariska landsbygdskommittén har under våren presenterat sina förslag. De är nu ute på remiss, och vi kommer att granska förslagen och remissinstansernas synpunkter för att återkomma med hur vi ställer oss till de olika förslagen. För oss är det viktigt att förslagen gynnar företagande, utveckling och tillväxt.

Fungerande kommunikationer är viktiga för jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Därför krävs det fortsatta investeringar i järnväg, väg och annan infrastruktur. Det finns inget land inom EU som har så långt mellan landsändarna som Sverige. Det gör oss beroende av väl fungerande flygtrafik. Centrala flygplatser såsom Bromma flygplats fungerar som nav i transportsystemet och måste finnas kvar.

Liberalerna motsätter sig införandet av en s.k. kilometerskatt som kommer att innebära avsevärt dyrare transporter och därmed sämre konkurrensvillkor. Det påverkar industrin, företagandet och jobben negativt och hämmar den regionala tillväxten. Längre och tyngre fordon kan frakta mer gods per lastbil. Genom att tillåta dessa fordon kan utsläppen minska samtidigt som effektiviteten och lönsamheten ökar.

Liberalerna föreslår en omläggning av reseavdraget i syfte att öka dess regionala träffsäkerhet och minska exponeringen mot felaktigheter i utnyttjandet av avdraget. Tanken är att reseavdraget ska begränsas i de regioner där det finns en fungerande kollektivtrafik och att avdraget därmed är mer generöst där kollektivtrafiken är mindre utbyggd.

Utgiftsområde 20: Allmän miljö- och naturvård

Liberalernas prioriteringar för miljö- och klimatpolitiken som presenteras i höstens budgetmotion ligger fast. Vi utgår från försiktighetsprincipen och principen att förorenaren ska betala. Marknadsekonomi, inte politiker eller förbudspolitik, driver fram smarta hållbara lösningar. Vi vill använda generella och teknikneutrala ekonomiska styrmedel, som koldioxidskatt och handel med utsläppsrätter. Klimat- och miljöanpassningar ska göras där de gör som mest nytta och på sätt som ger långsiktiga resultat. Viktiga områden är transport, energi, industri samt jord- och skogsbruk.

Vi vill se mer av grön skatteväxling – på riktigt. Vi vill sänka skatten på jobb men höja miljö- och klimatpåverkande skatter och avgifter. Vi vill undvika kortsiktiga subventioner och administrativt krångliga stöd. Den bästa miljö- och klimatpolitiken är inte den som har högst budgetanslag. I stället står Liberalerna för en smart, grön politik som framför allt syns i skattetabellerna och där den som smutsar ned får betala mer. Den rödgröna regeringen blir allt mer röd i stället för grön. Den gröna skatteväxlingen är helt bortglömd och i stället höjs skatterna generellt, inte minst på jobb. Skattepengar läggs på kortsiktiga subventioner och administrativt krångliga stöd med begränsad klimatnytta. Flera av de stora klimatinvesteringar regeringen säger sig vilja genomföra skjuts fram till nästkommande mandatperiod.

Utsläppen från transporter, både nationellt och internationellt, måste sänkas radikalt och vi står fast vid våra prioriteringar i budgetmotionen för 2017. Subventioner till fossila bränslen måste successivt tas bort och vi tar därför bort skattereduktioner när det

gäller energi- och koldioxidskatt för diesel inom gruvindustriell verksamhet och inom jordbruket. Det är anmärkningsvärt att regeringen i stället ökar dieselsubventionerna.

En ökad elektrifiering av transportsektorn är centralt och här krävs mer forskning och utveckling samt utbyggnad av en laddinfrastruktur. Det behövs mer av elbilar och laddhybrider på vägarna. Vi ser gärna mer biodrivmedel och är positivt inställda till införandet av reduktionsplikt. Biobränslet bör användas där det gör som mest nytta, vilket är som bränsle i tunga vägtransporter, flyg och sjöfart. Mer av de tunga transporterna bör flyttas över till sjöfart och järnväg.

De som köper bilar med höga utsläpp måste betala för sina utsläpp. Vi håller fast vid vårt förslag till omvänd miljöbilsbonus som innebär att bilar som inte är miljöbilar får en förhöjd fordonsskatt. Vi stödjer därmed inte regeringens, eller andra riksdagspartiers, förslag om ett bonus–malus-system. Vi ifrågasätter varför skattemedel ska läggas på en subvention av inköp av nya bilar.

Miljöbilar ska på olika sätt gynnas i förhållande till fossila bilar men det behövs också tydligare och skärpta krav på vilka bilar som ska anses vara miljöbilar. Bilar som drivs med fossilt bränsle ska inte klassas som miljöbilar. Miljözoner bör införas i fler städer där endast miljöbilar får köra. Bilpooler och smart korttidshyra av miljöbilar främjas t.ex. genom enklare parkeringsregler.

Så som framgår av Liberalernas budgetmotion för 2017 anser vi att reseavdraget ska minskas där det finns en fungerande kollektivtrafik i förhållande till de delar av landet där människor på ett helt annat sätt är beroende av bilen. Dessutom kvarstår vår vilja att höja förmånsvärdet av bilar som inte är miljöbilar. Vi står även fast vid en modell med dubbdäcksavgift för att minska det utsläpp av partiklar som användningen av dubbdäck medför.

Regeringens förslag till en svensk flygskatt är allt annat än smart. Oberoende experter och statliga myndigheter menar att klimatnyttan uteblir. Att beskatta flyget hårdare i Sverige leder bara till en omfördelning av utsläppen inom EU eftersom fler flygbolag hellre landar i våra grannländer än här. Det blir tydligt när man ser hur flygtrafik från Sturup i stället kommer att hamna på Kastrup. Vi menar att det är negativt att beskatta alla flygningar lika, oavsett bränsle, eftersom det straffar även de klimatsmarta flygningarna. Vi vill i stället främja det klimatvänligare flyget. Mer biodrivmedel i flygtanken kan sänka ett flygs koldioxidutsläpp med 70 procent. Flera stora flygbolag är pådrivande i användningen av biodrivmedel och Norge kräver en ökande andel biodrivmedel för flyg. Vi vill gå i samma riktning. Flyget bör därför omfattas av ett reduktionspliktsystem. Lägre landningsavgifter på svenska flygplatser för flyg med klimatsmarta drivmedel är också något som bör övervägas. Internationella lösningar krävs, och vi vill se en europeisk flygskatt och ett effektivare system för handel med utsläppsrätter på EU-nivå. Klimatdeklaration i reklam och vid bokning av flygresor bör också införas för att öka konsumenternas information och kunskap om flygets klimatpåverkan.

Inom utgiftsområde 21 finns en närmare redogörelse för vår politik för att värna vår klimatsmarta elproduktion.

Vi står fast vid våra prioriteringar som presenterades i höstens budgetmotion om nationella klimatinvesteringar liksom satsningar på laddinfrastruktur och avvisar därmed regeringens satsning Klimatklivet. Vidare står vi fast vid införandet av en läckageskatt, särskilda satsningar på restaureringsinsatser för biologisk mångfald, skydd av värdefull skog, miljöövervakning av våra hav och vattendrag och städning av stränder.

Ett ämne som påverkar ekosystemen på ett mycket negativt sätt är fossilt framställt plast. Plast har dessvärre en väsentligt lägre återvinningsgrad än t.ex. glas, metall och papper. Här måste högre krav ställas på producentledet. Vanliga plastpåsar av fossilt material bör fasas ut, och vi föreslår en särskild skatt på plastbärkassar.

Avfallens miljöpåverkan ska minskas genom fungerande återanvändning och återbruk. Avfallspolitiken måste förebygga och förhindra att tungmetaller, läkemedelsrester och andra farliga ämnen sprids i naturen. Producenter ska ha ett stort ansvar för att produkter enkelt kan återanvändas eller återvinnas. Återanvändningen av textilier måste öka, och det behövs mer forskning kring hur fibrer från utslitna textilier ska kunna återanvändas i större omfattning. Energiåtervinning av avfall är en viktig energikälla i många fjärrvärmenät men innehållet i soporna är ibland till stor del fossilt plast. Målet bör vara att fjärrvärmen inte ska baseras på fossila källor, med undantag av spillvärme från vissa kemiska processer.

Utgiftsområde 21: Energi

Liberal energipolitik fokuserar på en säker, effektiv elproduktion med små utsläpp av växthusgaser till konkurrenskraftiga priser, och våra prioriteringar som fördes fram i höstens budgetmotion ligger därmed fast. Tack vare vattenkraften, kärnkraften och investeringar i förnybar el har Sverige ett klimatsmart och stabilt energisystem som vi vill värna.

Vi är därmed fortsatt kritiska till den energiöverenskommelse som ingåtts mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Centerpartiet, Miljöpartiet och Kristdemokraterna. Överenskommelsen är dyr, dålig för Sverige och saknar klimatnytta. Vi är dock positiva till att effektskatten avskaffas och att fastighetsskatten på vattenkraft sänks. Liberalerna var det första partiet att driva frågan om avskaffad effektskatt på kärnkraft.

Liberalerna ser gärna mer förnybar energi men den ska byggas när den behövs och när marknaden vill betala för den i stället för att pressas fram med subventioner. Vi vill ha likvärdiga villkor för koldioxidfria kraftslag. Liberalerna vill till skillnad från bl.a. regeringen avskaffa elcertifikatsystemet som subventionerar förnybar energi och snedvrider konkurrensen, vilket leder till stora samhällsekonomiska kostnader. Kostnaderna för subventionerna kommer i första hand att bäras av andra elproducenter, framför allt vatten- och kärnkraftsägare som hotas av förtida stängningar, men kommer också på ett eller annat sätt att bäras av elkunderna. Sverige har redan ett överskott på el och det är oansvarigt att i detta skede öka subventionerna. Dessutom saknas i dagsläget tillräckligt med nätkapacitet för att hantera utbyggnaden, vilket leder till inlåst kraft som innebär stora samhällsekonomiska kostnader och utebliven miljönytta. Samhällsekonomiskt är det betydligt billigare att bestraffa det som ska bort än att subventionera det som ska in.

Det är också värt att notera att ökade subventioner till förnybar el i Sverige och andra EU-länder leder till att priset på utsläppsrätter sjunker och att lönsamheten för kolkraft därmed ökar. Subventioner kan alltså få konsekvensen att omställningen bort från fossil elproduktion försvåras och försenas.

Det finns stora fördelar med att öka sammankopplingen av elnäten i Norden och Europa. Genom export av fossilfri el till våra EU-grannar kan vi medverka till klimatomställningen samtidigt som vi bidrar till våra grannars energisäkerhet. I tider av ökad konflikt i vårt närområde där bl.a. gasleveranser används som politiskt påtryckningsmedel behövs en trygg energiförsörjning på europeisk nivå. Europas

beroende av rysk gas måste minska och Sverige måste agera inom EU för att stoppa gasledningen Nordstream II.

Regeringen har genom sin politik aktivt drivit på för stängningar av kärnkraftsreaktorer som genererar utsläppsfri el till både Sverige och våra grannländer. Som en konsekvens har vårt beroende av oljeeldning ökat eftersom effektreserven måste förlängas då den garanterar el även kalla vinterdagar. Mindre pålitlig el ger således ökat behov av en effektreserv. Regeringens löfte om att ställa miljökrav på effektreserven har dock inte infriats. I stället kommer effektreserven fortsätta att handla om oljekraftverk. Under kalla vinterdagar kommer vi allt oftare att vara tvungna att starta oljekraftverk eller importera el som kommer från olja, kol och gas.

Det finns en stor potential att fortsätta bygga ut förnybara energilagring som solenergi och biogas samt att utveckla nya tekniker som vågkraft. Vi ser förnybar energi som ett medel för att uppnå billig och miljövänlig el och inte som ett mål i sig. Regeringen för dessvärre en kortsiktig och ambivalent politik när det gäller småskalig energiproduktion. Oklara ekonomiska spelregler gynnar inte en växande marknad. I budgetpropositionen för 2016 avskaffades skattefriheten för vissa småskaliga elproducenter. Det blev därmed svårare och dyrare för privatpersoner och företag att producera egen, hållbar el från exempelvis solenergi. Vi motsatte oss detta och föreslog därför i höstens budgetmotion att skattefriheten för småskalig elproduktion ska återställas. Det är positivt att skatten nu sänks för aktörer som äger flera mindre solcellsanläggningar med en total installerad kapacitet som överstiger 255 kW. Den ekonomiska bördan minskar således men kvar finns den administrativa bördan som infaller vid skattskyldighet. Att en organisation blir skattepliktig för egenproducerad el innebär också att den blir skyldig att skattedeclarera all el som förbrukas per anläggning. Därför missgynnas fortsatt exempelvis företag, landsting och kommuner som vill installera solceller på flera anläggningar. Skattebefrielsen för solenergi som produceras för eget bruk bör gälla alla, oavsett anläggningens topp effekt, och vi anser att skatten på egenproducerad solceller därmed avskaffas. Samtidigt måste dagens investeringsstöd för solceller avskaffas eftersom det i stället för att främja utbyggnaden av solenergi, stoppar upp den genom långa väntetider och krånglig administration. Vidare vill vi förenkla reglerna för småskalig elproduktion, t.ex. reglerna för installation av solpaneler. Solpaneler på privata villatak ska i princip kunna sättas upp utan bygglov.

Sverige har behov av en utökad forskning om energilagring och batterier då mer förnybar energi ökar behovet av lagring och flexibilitet i energisystemet. Vidare har fjärde generationens kärnkraftsreaktorer potential att sänka utsläppen av koldioxid samtidigt som avfallet kan bearbetas och användas som bränsle. FN:s klimatpanel lyfter fram kärnkraften för att minska världens utsläpp. Inte minst för att möta klimathotet bör regeringen hörsamma förslaget från det ledande tekniska universitetet och fatta beslut om att bygga en svensk forskningsreaktor.

Elektrifiering av transportsektorn kräver en stabil och koldioxidsnål elproduktion som kan leverera ren el till eldrivna fordon. I höstens budgetmotion gjordes satsningar på en bättre laddinfrastruktur. Fler åtgärder för en fossilfri fordonsflotta finns inom utgiftsområde 20.

Även industrin kan minska utsläppen genom tillgång till el. Forskning och studier om förutsättningar för att på sikt kunna tillverka järn från järnmalm i Sverige utan utsläpp av koldioxid till atmosfären bör främjas.

Utgiftsområde 22: Kommunikationer

Människors frihet och välbefinnande gynnas av goda kommunikationer. Möjligheten att resa mellan orter och länder skapar nya affärsmöjligheter och kunskaper som bidrar till tillväxt. Rörligheten för människor, idéer, kapital, varor och tjänster ska därför underlättas, i såväl städer som på landsbygden. Vi transporterar oss mellan bostad, arbete, studier och fritidsaktiviteter. En väl fungerande infrastruktur behövs för valfriheten, tillväxten och välfärden. Infrastrukturen är samhällets blodomlopp.

I höstens budgetmotion avvisade vi regeringens obalanserade förslag till en framtida utgiftsökning för utveckling av statens transportinfrastruktur. I stället föreslog vi en mer hållbar satsning på transportinfrastruktur och bredband som årligen, från 2018, uppgår till 2,1 miljarder kronor. Vi avsatte även medel till en specifik satsning på cykelinfrastruktur och ett nationellt cykelkansli då vi anser att cykeln som transportmedel behöver ges bättre förutsättningar och ses som ett eget trafikslag. Ska Sverige på allvar satsa på en hållbar och fossilfri miljö är investeringar på cykelområdet en självklarhet. På denna linje la vi även fram förslaget att införa en skatt på dubbdäck för att minska utsläppshalten av partiklar, i stället för det förbud som i dag existerar. Våra prioriteringar i höstens budgetmotion kvarstår huvudsakligen och utgör underlag i den pågående politikutvecklingen på kommunikationsområdet.

För oss liberaler är det viktigt att överblicka hela transportsystemet, arbeta långsiktigt och gynna intermodaliteten i systemet. Begreppet intermodalitet innebär att en godsenshet eller person transporteras från plats A till B med hjälp av flera olika transportsätt. För att det ska ske effektivt krävs det att transportflödet fungerar smidigt, utan avbrott och komplicerade omlastningar på exempelvis väg eller järnväg.

Vi anser att ett robust järnvägssystem är en förutsättning för en väl fungerande arbetsmarknad och en avgörande investering för klimat och miljö. Tåg är viktiga både för regionala och nationella resor, men har i stigande grad karakteriserats av bristande punktlighet, störningar och haverier på spåren. Liberalerna vill rusta upp och bygga ut järnvägen för att i framtiden kunna möjliggöra för längre och tyngre tåg. Det är även viktigt att satsa på godsstråk som är viktiga för företag som fraktar gods. Vi har tidigare sagt nej till byggnation av höghastighetsbanor eftersom den beräknade kostnaden är alltför hög, något som ytterligare understryks av att planeringen nu bygger på orealistiska ränteprognoser. Liberalerna säger även fortsatt nej till införandet av det EU-gemensamma signalsystemet ERTMS då vi oroas över de problem som riskerar att uppstå i samband med att det införs.

Vägrafiken är viktig för att hela landet ska fungera, och vägnätet behöver på många ställen förstärkas och förbättras. Under våren har vi lagt fram förslag om att tillåta 74-tonns lastbilar på samtliga vägar där bärighet finns. Tyngre gods kommer att innebära färre lastbilar på våra vägar, vilket i längden leder till mindre utsläpp – så länge intermodaliteten inte hämmas och tunga lastbilar måste omlasta till mindre fordon under transportens gång. Vi säger fortsatt nej till regeringens förslag om vägslitageskatt då det kommer drabba åkerinäringen och de företag som inte kan välja tåg och sjöfart för transport. I längden drabbas tillväxten.

Biltrafiken står för 94 procent av transportsektorns totala växthusutsläpp. Utsläppen måste ned och centralt är att fossila bränslen i snabb takt ersätts. Den snabba teknikutvecklingen möjliggör för fler klimatsmarta transporter genom exempelvis elvägar och självkörande bilar. Även elbilar och laddhybrider behövs i större utsträckning på vägarna. Vi står fast vid vårt förslag till en s.k. omvänd miljöbilsbonus som innebär att bilar som inte är miljöbilar får en förhöjd fordonsskatt, vilket

presenteras i vår budgetmotion för 2017. Vi stöder därmed inte regeringens, eller andra riksdagspartiers, förslag om ett bonus–malus-system. Vi ifrågasätter varför skattemedel ska läggas på en subvention för inköp av en ny bil.

Liberalerna avvisar även regeringens aviserade förslag till flygskatt eftersom den förväntade klimatnyttan uteblir. I stället vill vi se en gemensam flygskatt inom EU samt att beskattningen och start- och landningsavgifter differentieras beroende på typen av bränsle. Användningen av biobränsle måste främjas och vi föreslår s.k. reduktionsplikt för flyget. För fler insatser för minskad användning av fossila bränslen hänvisas till utgiftsområde 20.

Av miljöskäl vill vi utveckla sjöfarten. Liberalerna vill att mer gods ska fraktas till sjöss men då måste transporterna bli mer konkurrenskraftiga och attraktiva för näringslivet. Av den anledningen bör Sjöfartsverkets finansieringsmodell och den nyligen höjda farledsavgiften analyseras. Vi ser även att det finns ett behov av muddring av hamnar för att öka kapaciteten, tillgängligheten och sjösäkerheten. Muddring av exempelvis Göteborgs hamn beräknas ge en hög samhällsekonomisk vinst till svensk exportnäring.

Utgiftsområde 23: Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Liberalerna driver på för att jordbruks- och livsmedelspolitiken ska ha ett tydligt konsument- och hållbarhetsperspektiv och våra prioriteringar som lades fast i budgetmotionen 2017 ligger fast inklusive vår syn på EU:s jordbrukspolitik. Jordbruket ska i likhet med andra sektorer bära sina egna miljö- och klimatkostnader, men ska också ersättas för kollektiva nyttigheter som naturvård samt bevarande av den biologiska mångfalden. Svenskt lantbruk ska kunna konkurrera med utländska på mer lika villkor. Det behövs en generell och företagervänlig politik som inte tynger företag med onödig byråkrati och höga skatter på jobb och företagande. De generella insatserna på nationell nivå för jobb, utbildning och för ett förbättrat företagsklimat behöver kombineras med regionala tillväxtinsatser. Det är centralt att det finns god it-kapacitet i hela vårt land.

Liberalerna har tillsammans med övriga allianspartier och regeringen förhandlat fram övergripande och strategiska mål för en livsmedelsstrategi. Vi slog gemensamt fast att livsmedelsproduktionen ska styras av konsumenternas efterfrågan. Regeringen har dock presenterat åtgärder som dessvärre strider mot de gemensamt uppsatta målen. I stället för fokus på konsumenternas efterfrågan sätter regeringen upp statliga produktionsmål som innebär att 30 procent av jordbruksmarken och 60 procent av den offentliga konsumtionen ska vara ekologisk till 2030. Det är planekonomi i stället för marknadsekonomi. Liberalernas utgångspunkt med livsmedelsstrategin var att utifrån ett marknads- och konsumentperspektiv presentera förslag på konkreta åtgärder för att lyfta svensk jordbruksproduktion. Livsmedelsproduktionen, oavsett om den är konventionell eller ekologisk, ska styras av konsumenternas efterfrågan och inte av stöd, subventioner eller snedvridande regler.

Ett hållbart jord- och skogsbruk är en del av lösningen på dagens miljöutmaningar. Det behövs ett tydligare fokus på hållbart brukande, landskapsvård, miljöskydd och bevarad biologisk mångfald. Redan med nuvarande teknik skulle jord- och skogsbruket kunna vara självförsörjande på hållbar energi. Avkastningen kan öka på ett miljövänligt sätt genom att anpassa växtsorter, brukningsmetoder och näringsämnen efter lokala

förhållanden. Utifrån ett klimatperspektiv kan bioteknik (GMO) spela en avgörande roll, om den används på rätt sätt, för att få fram bättre skördar och näringsinnehåll.

Jordbruket står för ca 13 procent av Sveriges totala växthusgasutsläpp och kommer till stor del från metan från idisslande djur, användningen för fossila bränslen och indirekt från tillverkningen av mineralgödsel och foder. Vi står därmed fast vid de åtgärder som metangasreducering, införandet av en läckageskatt för att minska jordbrukets miljöpåverkan och avskaffandet av skattereduktioner för fossilt bränsle inom jord- och skogsbruket som presenterades i budgetmotionen för 2017.

Svensk mat är klimatsmart och produceras med god djuromsorg och miljöhänsyn. Det är en konkurrensfördel som måste värnas. Sverige ska driva på för att stärka djurskyddet i hela Europa, och kontrollen av att nationella lagar och EU-regler efterlevs ska skärpas. Sverige ska arbeta i EU och globalt för en ansvarsfull antibiotikaanvändning, både bland människor och på djur.

Mat som slängs bidrar till utsläpp av växthusgaser. Vi måste framför allt slänga mindre mat men avfallet måste också tas tillvara på bästa sätt. Det är positivt att allt fler kommuner agerar aktivt för att återvinna matavfall. Avfallet kan sedan användas för framställning av biogas som kan användas till produktion av el och värme.

De prioriteringar för den svenska skogspolitiken som presenteras i budgetmotionen för 2017 ligger fast, inklusive ett starkare skydd för de återstående gammelskogarna.

Utgiftsområde 24: Näringsliv

Liberalerna vill att det ska löna sig att driva företag och ta risker. Växande företag betyder fler jobb, högre tillväxt och ökade skatteintäkter, vilket finansierar vår gemensamma välfärd. Sverige ska uppmuntra entreprenörer och företagare genom ett bra företagsklimat, konkurrenskraftiga skatteregler och fungerande finansiella marknader.

Sänkt bolagsskatt och införandet av RUT- och ROT-avdragen under alliansregeringens tid gjorde svarta jobb vita och skapade utrymme för fler företag. Regeringens politik har stoppat denna positiva utveckling. Det syns när det gäller RUT-branschen, där tillväxten stannat av på grund av försämringarna av RUT-avdraget. Det har särskilt drabbat kvinnor eftersom de i större utsträckning än män driver och verkar inom företag i RUT-branschen. RUT-företagen har också visat sig vara värdefulla för integrationen och en väg in på arbetsmarknaden för utrikes födda. Därför vill Liberalerna att RUT-avdraget ska utvidgas samtidigt som vi överväger reformer för att underlätta regelbördan på området.

Globaliseringen främjar tillväxt och öppenhet, och handel med vår omvärld är grunden för en välmående ekonomi. Svensk export motsvarar nästan hälften av Sveriges BNP. Därför ska vi fortsätta att riva handelshinder samtidigt som vi värnar konsumentskydd och miljö. Varje frihandelsavtal som sluts gynnar svenska företag och är handelsförbindelser.

Globaliseringen och digitaliseringen påverkar oss alla. Utvecklingen utgör en utmaning, men samtidigt en potential för att stärka tjänstesektorns och industrins långsiktiga konkurrenskraft på en global marknad. Sverige är ett litet exportberoende land med en tradition av att knyta kontakter med företag och konsumenter i andra länder. Det är en god grund att stå på när en ny näringslivspolitik ska tas fram för att möta globaliseringens och digitaliseringens utmaningar.

Digitaliseringen har medfört att affärer och avtal kan ingås med blixstens hastighet med hela den fria världen som marknad. Betydelsen av företagets fysiska placering minskar, så länge internetnärvaron kan garanteras. Med en it-strategi som inkluderar hela landet gynnas entreprenörskap i hela Sverige. På arbetsmarknaden kommer en fortsatt digitalisering att leda till stora strukturomvandlingar.

Företag ska drivas av entreprenörer, inte av offentliga aktörer som skapar en osund konkurrens. I grunden är det fel att det offentliga driver företag. För undantag från denna huvudprincip krävs att företaget svarar för ett uppenbart samhällsintresse, som exempelvis Systembolaget.

För att företag ska kunna starta och växa behövs det riskkapital. Företags finansiering ska ske med privat kapital, men statligt riskkapital kan behövas för att komplettera det privata kapitalet. Liberalerna ifrågasätter dock dagens system med statligt riskkapital då det alltför ofta tränger undan det privata riskkapitalet i stället för att vara marknadskompletterande. Det statliga riskkapitalet behöver reformeras och effektiviseras så att det i högre grad kompletterar privat riskkapital.

Vi stöder den s.k. fond-i-fond-lösningen, där statligt riskkapital från början samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. Särskilt viktigt är det att stötta företag med stor tillväxtpotential i ett tidigt skede.

Ett nystartat företag har sällan möjlighet att erbjuda marknadsmässiga löner till nyckelpersoner, men har behov av att kunna attrahera kvalificerad personal på annat sätt. Därför vill vi fortsätta att göra det enklare och billigare att erbjuda anställda delägarskap och incitamentsprogram i form av exempelvis personaloptioner. Det är viktigt att regeringen skyndsamt återkommer med förslag om hur beskattningen av dem ska utformas. Det handlar såväl om företagets kostnader som skattevillkoren för enskilda personer.

Drömmen om att förverkliga sig själv och skapa mervärde i ett yrke eller företag delas av människor över hela världen. Människor som kommer till Sverige gör det med en önskan om att skapa ett bättre liv. Av dessa är många blivande, eller vana, entreprenörer. Från samhällets sida har vi en skyldighet att underlätta för dessa företagsamma personer att snabbt komma i jobb eller företagande.

Det finns mycket att göra för att förbättra förutsättningarna för Sveriges företag. Åtgärder för att halvera tiden det tar att starta ett företag samt ökat fokus på åtgärder för att underlätta för små företag är prioriterade. För att underlätta för att fler ska starta företag kan det finnas skäl att sänka kravet på aktiekapital, men lika viktigt är att hitta nya bolagsformer. I Sverige finns möjligheten att starta och driva ett antal bolagsformer som saknar aktiebolagets kapitalkrav, bl.a. enskild firma och handelsbolag. Dessa bolagsformer är dock dåligt anpassade för dagens snabbväxande företagskonstellationer, där företagsoptioner fungerar som det främsta incitamentet för att locka investerare och anställda. Vi skulle därför vilja se en ny enklare bolagsform för mindre småföretag, vilket bl.a. finns i Tyskland.

Genom att liberalisera en tidigare låst offentlig sektor har välfärdens anställda fått möjlighet att förverkliga nyskapande verksamhetsidéer i egna företag. I stället för att utföra verksamheten i egen regi köper kommuner och landsting i allt större utsträckning verksamhet av privata utförare. Välfärdsreformerna som har genomförts har gett många kvinnor chansen att starta och driva företag inom sektorer som vård, skola och omsorg. Nu hotas den positiva utvecklingen av förslagen om vinstbegränsningar i dessa företag. I stället för att begränsa vinsterna anser vi att man ska utveckla kvalitetskontroll och uppföljning så att medborgarna får ut mesta möjliga service för skattepengarna.

Entreprenörskapsutredningen föreslår ett flertal skärpningar av de skatteregler som avgör vilken skatt fåmansföretagen ska betala. Om regeringen väljer att följa utredningens förslag skulle det innebära att kapitalskatten höjs och att beräkningsgrunderna för hur skatten beräknas leda till att småföretagarna tvingas betala ytterligare 5 miljarder i skatt. Det skulle på ett allvarligt sätt försämra möjligheten för de 250 000 fåmansföretag som finns i Sverige att utvecklas och skapa jobb. Det är just bland småföretagen jobben växer fram.

Det är djupt oroande att regeringen fortsätter med stora skattehöjningar på jobb och företagande, vilket hindrar främst småföretag att växa. Regeringen verkar tro att företagande i första hand blomstrar genom politiskt tillsatta innovationsråd och nyindustrialiseringsstrategier. Vad svenska företag behöver är mindre, inte mer, inblandning av politiken och av det offentliga. Företag behöver långsiktiga förutsättningar för ett mer innovativt och kreativt näringsliv. Det handlar om villkoren för entreprenörskap och företagande.

Utgiftsområde 25: Allmänna bidrag till kommuner

Liberalerna värnar möjligheten att upprätthålla den offentliga servicen i hela landet. Oavsett bostadsort har individer rätt att få en likvärdig kvalitet på vården, omsorgen, socialtjänsten och andra välfärdstjänster. De ekonomiska villkoren för kommuner och regioner behöver därför utjämnas med avseende på faktorer som inte går att påverka. Utjämningsystemet ska innehålla drivkrafter för tillväxt.

Alliansregeringen genomförde en större omläggning av den kommunalekonomiska utjämningsen. För att minska inkomstutjämningsens potentiellt negativa inverkan på tillväxten sänktes bl.a. den inkomstutjämningsavgift som de kommuner och landsting som bidrar till systemet betalar. Det hade varit önskvärt att detta nya system fått ligga fast. Liberalerna avser att återkomma till hur det inom skatteutjämningsystemet går att skapa drivkrafter för tillväxt.

De förslag som Liberalerna redovisat i budgetmotionen för 2017 var sammantaget kommunekonomiskt neutrala i förhållande till regeringens budgetproposition, en bedömning som vi står fast vid.

Utgiftsområde 26: Statsskuldräntor m.m.

Den långsiktiga kostnadsutvecklingen inom området avgörs av statens upplåning och räntan på svenska statspapper. En del av statsskulden är exponerad mot utländsk valuta, varför valutakursrörelser också påverkar kostnaderna. För realskulden påverkas kostnaderna på motsvarande sätt av hur konsumentprisindex (KPI) utvecklas. För att hålla nere kostnadsutvecklingen är det avgörande att de offentliga finanserna på både kort och lång sikt är hållbara och marknadsaktörerna har en hög tilltro till Sveriges betalningsförmåga. Det gör politiken inom området nära kopplad till frågan om överskottsmålet och det finanspolitiska ramverket.

Utgiftsområde 27: Avgiften till Europeiska unionen

Som liberaler vill vi att Sverige ska delta fullt ut i Europasamarbetet och sträva efter att vara en del av EU:s kärna. Samarbetet i Europa gör individen friare, Sverige rikare och vår omvärld tryggare.

EU-samarbetet ger möjligheter att lösa gränsöverskridande problem, trygga demokratin, underlätta ekonomisk utveckling, förbättra miljön och bekämpa gränsöverskridande brottslighet. Samtidigt värnar Liberalerna den traditionella svenska linjen kring restriktiva årsbudgetar. Effektivitet och återhållsamhet ska utgöra viktiga element för Sverige i behandlingen av EU:s årsbudget. Vägledande bör vara principerna om subsidiaritet, europeiskt mervärde, proportionalitet och sund ekonomisk förvaltning.

I höstens budgetmotion beräknade Liberalerna att kostnaderna inom utgiftsområdet skulle komma att vara relativt fasta under de kommande budgetåren. För perioden 2017–2019 har Liberalerna inte föreslagit någon förändring av anslagen jämfört med regeringen. Storbritanniens kommande utträde ur EU gör att osäkerheten ökar vad gäller kostnadsutvecklingen på utgiftsområdet.

Jan Björklund (L)

Christer Nylander (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Mathias Sundin (L)

Maria Arnholm (L)

Roger Haddad (L)

Nina Lundström (L)

Camilla Mårtensen (L)

Lars Tysklind (L)

Allan Widman (L)

Tina Acketoft (L)

Maria Weimer (L)

Said Abdu (L)

Bengt Eliasson (L)

Robert Hannah (L)

Fredrik Malm (L)

Birgitta Ohlsson (L)

Barbro Westerholm (L)

Christina Örnebjär (L)